

KVINNHERAD
KOMMUNE

BUDSJETT 2020

ØKONOMIPLAN 2020 - 2023

Innholdsfortegnelse

1	Om budsjettdokumentet	5
1.1	Kommunedirektørens innleiing	5
1.2	Organisering	6
1.3	Måltal.....	8
1.4	Budsjettvedtak	12
2	Status og rammebetingelsar.....	16
2.1	Plangrunnlag.....	16
2.2	Føringar og pålegg frå staten	17
2.3	Befolkningsutvikling	20
2.4	Prognose for folketalsutvikling	20
2.5	Fødselsoverskot og flytting	22
2.6	Nøkkeltal	22
3	Økonomi	31
3.1	Frie inntekter	31
3.2	Netto driftsresultat	36
3.3	Disposisjonsfond	36
3.4	Investeringar	37
3.5	Lånegjeld.....	45
3.6	Renter og avdrag	46
3.7	Pensjon	47
3.8	Kraftfondet	47
3.9	Havbruksfondet	48
3.10	Konsesjonsstraum.....	48
3.11	Eigedomsskatt	49
3.12	Tilskot private barnehagar.....	51
3.13	Tilskot flyktningar.....	53
4	Driftsbudsjett	54
4.1	Politikk	54
4.2	Kommunedirektør	55
4.3	Seksjon stab.....	58
4.4	Seksjon løn og personal.....	62
4.5	Seksjon forvaltning.....	65
4.6	Seksjon kultur, næring og utvikling	71
4.7	Sektor oppvekst	78
4.8	Sektor omsorg, helse og sosial	88
4.9	Sektor teknikk og miljø	98

4.10	Kvinnherad Kyrkjelege Fellesråd.....	109
------	--------------------------------------	-----

1 Om budsjettdokumentet

Budsjettdokumentet er delt inn i følgjande kapittel:

1. Kommunedirektøren si innleiing
2. Status og rammebetingelsar
3. Økonomi
4. Driftsbudsjett

Vedlegg

Kapittel 1 - Kommunedirektøren si innleiing

I dette kapitlet presenterer kommunedirektøren sentrale prioriteringar i komande økonomiplanperiode, og kommunedirektøren si innstilling til budsjettvedtak. Med bakgrunn i krav i ny kommunelov § 14-2 tar ein og med ei innleiing og drøfting til å fastsetja økonomiske måltal. Kapitlet inneheld og ein aggregert oversikt over kommunedirektørens sine forslag til endringar i driftsbudsjettet for 2020, og forslag til investeringsprogram for økonomiplanåra 2020-2023.

Kapittel 2 - Status og rammebetingelsar

I dette kapitlet finn du plangrunnlaget for økonomiplan, samstundes som dette vert sett i samanheng med øvrige plandokument i kommunen. Forslag til statsbudsjett vert omhandla her, saman med den konsekvens dette har lagt for arbeidet med økonomiplan og budsjett. Endringar i befolkninga vert omhandla her. Til slutt i dette kapitlet ligg referansar til statistikk og analyse frå NHO sitt kommune NM, og Kommunalrapport sitt Kommunebarometer. Statistikk frå KOSTRA ligg under dei ulike tenesteområdene i kap 4.

Kapittel 3 - Økonomi

I dette kapittel vert hovudtalla i kommunedirektørens sitt forslag til budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023 presentert. Det vert gitt ei omtale av sentrale økonomiske nøkkeltal og inntekts- og utgiftspostar som set premisser for den disponible ramma til tenestene vert gjennomgått. Forslag til investeringsbudsjett vert presentert her.

Kapittel 4 - Driftsbudsjettet

I dette kapitlet vert tenesteområda i kommunen presentert. Kommunestyret skal vedta ei netto driftsramme pr tenesteområde. Kwart tenesteområde er presentert med driftsbudsjett/ramme for 2019, forslag til endringar, og forslag til nytt driftsbudsjett/ramme for 2020-2023. Sentrale føringar som til dømes lovendring og auka krav til kommunen legg grunnlag for dei prioriteringane som er føreslegne. I tillegg kjem til dømes rapportar frå tilsynsmynde. Det er nytta KOSTRA-tal som grunnlag for samanlikning, men og statistikk og analyse frå Kommunebarometer og NHO sitt kommune NM (sjå kap 2) vert lagt til grunn for prioriteringar. Forslag til investeringar kjem og fram under dei ulike tenesteområda, om det er aktuelt.

Investeringane til kommunen vert i stor grad finansierte ved låneopptak. Rente og avdragsutgifter vert belasta sentrale finanspostar og vert ikkje fordelt på dei ulike tenesteområdene.

Vedlegg

Oversikt over status for prosjekt som alt har starta opp, forslag til nytt regulativ og nye satsar for gebyr, avgifter og eigenbetaling, og kontrollutvalet sitt framlegg til budsjett 2020.

1.1 Kommunedirektørens innleiing

Kommunedirektøren presenterer her sitt forslag til budsjett for 2020 og økonomiplanperioden 2020-2023.

Kvinnherad kommune har dei siste åra hatt eit positivt driftsresultat, mykje takka vera ekstraordinære inntekter frå Havbruksfond, Kraftfond og andre kraftinntekter. Dette er samla inntekter som i dag vert nytta i tenesteproduksjonen, og på denne måten vert kommunen svært avhengig av desse inntektene. Det er fleire utfordringar knytt til dette, mellom anna at inntektene er under press og at endringar på sikt kan verta ein realitet.

Eit grunnleggjande krav i økonomiforvaltning er at kommunar skal forvalta økonomien slik at den økonomiske handleevna vert ivareteken over tid. Ny kommunelov krev at både økonomiplan og årsbudsjett skal innehalda finansielle måltal som skal vera kommunestyret sitt mål for økonomisk styring. Måltala skal verta utarbeidde etter lokaløkonomisk politikk, og fastsetjast etter lokalt skjøn og realistiske vurderingar. I budsjett 2020 er det for første gang føreslege finansielle måltal for Kvinnherad kommune. Les meir om dette i budsjettokumentet.

I økonomiplanen må kommunen nytta oppsparte midlar (disposisjonsfond) for å gå i balanse. Kommunedirektøren legg opp til negativ resultatgrad i planperioden fram til 2023. Kommunen nyttar disposisjonsfond (EK) for å dekkja inn eit negativt netto driftsresultat. Dette er likevel ei utvikling som må snu, og grep for å klara dette er lagt inn tidleg i denne økonomiplanen. Det tekniske berekningsutvalet for inntektsoppgjera (TBU) si anbefaling er resultatgrad 1,75%. Kommunen kan då finansiera investeringar eller setja av midlar til seinare bruk. Kvinnherad kommune bør på sikt liggja over TBU si anbefaling (2,75%) med bakgrunn i dei ekstraordinære inntektene kommunen har.

Kvinnherad kommune si langsiktige gjeld av brutto driftsinntekter, vil auka frå 125% til 147% i planperioden. Dette er betydeleg meir enn kommunar ein kan samanlikna seg med. Belastninga på driftsbudsjettet gjennom renter og avdrag vil auka dei neste åra. Eit lågare investeringsnivå, meir eigenfinansiering av investeringar, samt større avdrag enn minimumsavdrag, vil redusera den langsiktige gjelda i forhold til brutto driftsinntekter.

Det er i forslag til budsjett mellom anna lagt opp til strukturelle endringar i oppvekstområdet. Kvinnherad kommune ligg høgt på driftsutgifter pr. elev i skule og pr. barn i barnehage. Dette, saman med ein reduksjon i elevtalet i skule dei neste fem åra, er bakgrunn for dette. Dette vil gje effekt på drift i økonomiplanperioden, og med dei grepa vil kommunen nærma seg eit driftsnivå som er meir berekraftig over tid. Det er ei målsetting at innsparingane skal skje samstundes som kvaliteten i skule og barnehage vert teken vare på. Det er lagt opp til generelle kutt i drifta i alle tenesteområda i kommunen, samstundes som einskilde sektorar og seksjonar vert pålagt fleire innsparingar, særleg der det er ledige stillingar. Dette vert lagt inn som reduksjon i ramma for 2020. Til saman vil desse elementa utfordra organisasjonen og det ligg eit krevjande år føre oss.

Arbeid med heiltidskultur, alternative arbeidstidsordningar og nærværsarbeid, kan bidra til betre rekruttering av sjukepleiarar og fagarbeidarar. Eit godt tre-parts samarbeid mellom dei tilsette sine organisasjonar og politisk nivå må vera tilstades for å lukkast. Arbeidet vert ført vidare innafør vedteke budsjett.

På lang sikt er det viktig å sikra fleire arbeidsplassar til kommunen, vera attraktiv for nyetablerarar og tilflyttarar, og sikra betre fødselstal. Dette for å snu ei utvikling med negativ folketalsvekst. Det er viktig å skapa eit økonomisk handlingsrom som gjer at gode tiltak kan setjast i verk for å nå dette målet.

Det er utfordrande og spanande oppgåver som ligg i økonomiplanen. Det vil krevja mykje av mange, men samstundes er det inspirerande og kompetansebyggjande for tilsette i organisasjonen. Med dyktige tilsette og god innbyggjarinvolvering skal Kvinnherad kommune lukkast med å utvikla kommunen i rett retning.

Kommunedirektøren sitt forslag til økonomiplan 2020 – 2023 vert lagt fram 28. oktober, og den politiske behandlinga startar i formannskapet 7. november. Endeleg behandling skjer i kommunestyret sitt møte 21. november. Formannskapet si innstilling til økonomiplan for 2020 – 2023 vert lagt ut til offentleg ettersyn i perioden mellom behandlinga i formannskapet og kommunestyret.

Ragnhild Bjerkvik

Kommunedirektør

1.2 Organisering

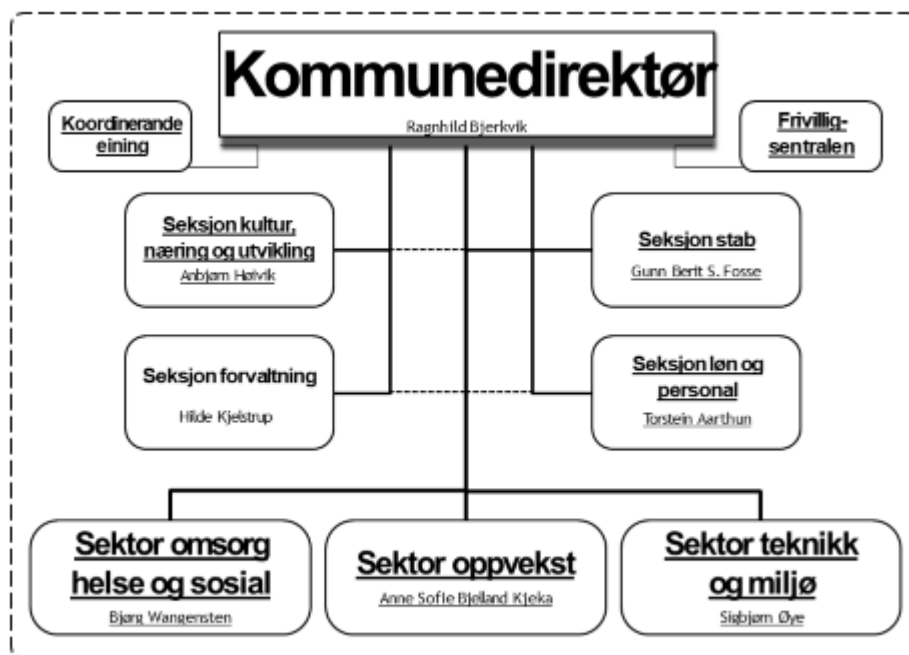
Politisk struktur:

Under er oppsett over dei råd og utval som er valt for neste periode. For Ungdomsråd (nytt denne perioden) er det ikkje endeleg avgjort tal på medlemmer.

Styre, råd og utval	Tal medlemmer
Kommunestyre	35
Formannskap	9
Levekårsutval	7
Plan, teknikk og miljø	7
Forvaltningsutval	7
Ungdomsråd	
*Eldreråd	7
*Rådet for menneske med nedsett funksjon	7
Investeringsutval	5
Administrasjonsutval	5 (3 +2)
Kontrollutvalet	5
Klageutvalet	3

Administrativ struktur:

1.3 Måltal

Den nye kommunelova tydeleggjer kommunen sitt ansvar for å ivareta eigen økonomi og eige handlingsrom på lang sikt. Kapittel 14 tydeleggjer dette slik:

- Økonomien skal forvaltast slik at den økonomiske handleevna blir ivareteken over tid (§ 14-1)
- Økonomiplanen skal visa korleis langsiktige utfordringar og strategier skal følgjast opp (§14-2)
- Budsjettet skal dekkja avsetningar for ei god økonomiforvaltning. Investeringane skal over tid ha eigenfinansiering som ivaretek den økonomiske handlingsevna (§14-10)
- **Det skal vedtakast finansielle måltal for korleis kommunen sin økonomi bør utvikla seg (§14-2)**

Kvinnherad kommune har vore privilegert dei siste åra med høge inntekter, mellom anna ekstraordinære inntekter frå Havbruksfondet. Samtidig har kommunen eit høgt kostnadsnivå, spesielt innan sektor Oppvekst og sektor Omsorg, helse og sosial. På trass av ekstraordinære inntekter gjev dagens drift kommunen eit stort likviditetsunderskot. Utover i planperioden vil drifta tæra på den likvide beholdninga og tvinga fram nedsal i Kraftfondet. Eit slikt nivå på drifta er ikkje berekraftig og vil ikkje kunne halda fram i lang tid framover.

I dette delkapitlet foreslår kommunedirektøren fleire måltal som er nødvendig for å sikra berekraftig drift og gjera kommunen mindre avhengig av ekstraordinære inntekter. Ved å oppnå desse måltala vil drifta gå med likviditetsoverskot og vera uavhengig av ekstraordinære inntekter og god avkastning i Kraftfondet. Dette vil krevja store omstruktureringar av drifta og reduksjon i investeringstakten.

Kraftfondet

Kraftfondet hadde ein verdi pr 30.09.2019 på 785,1 millionar kr. Normalt har avkastninga av Kraftfondet blitt reinvestert og ikkje bidrege med likviditet til drifta. Samtidig har kommunen høg gjeld som genererer renter og avdrag som er belastande på drifta. Målet til Kraftfondet er å levera ein avkastning som er 2,5 % høgare enn risikofri rente, som i dag kan definerast til rundt 4,5 %. Over tid er Kraftfondet avhengig av å oppnå målet for å vera lønsamt, samanlikna med alternativet som er å nedbetala gjeld.

Ei forsvarleg og langsiktig forvaltning av Kraftfondet vil gje eit trygt sikkerhetsnett for kommunen, og vera av stor verdi for framtidige innbyggjarar i Kvinnherad. Dagens drift vil gje eit likviditetsunderskot som utgjer 235 millionar kroner over heile planperioden og kommunen vil bli nødt til å selge ned i Kraftfondet for å dekkje dette likviditetsunderskotet. For å møta desse utfordringane i planperioden vert foreslege å innføra ein handlingsregel, der 2,5 % av verdien av Kraftfondet vert teke ut som likviditet til

drifta årleg. Resterande avkastning vert føreslege avsett til eigenkapitalfond for indeksregulering av Kraftfondet og til disposisjonsfond. Med denne handlingsregelen vil likviditetsunderskotet i planperioden verta mindre og kommunen vil unngå uventa, store nedsal i Kraftfondet. På sikt vil dette gje Investeringsutvalet meir føreseielege vilkår for forvaltning av fondet. Ved måloppnåing vil Kraftfondet stiga med den risikofrie renta kvart år.

Likviditetsresultat

Kvinnherad kommune har hatt eit høgt kostnadsnivå knytt til drifta dei seinare åra. I komande planperiode er kommunen nødt til å bruka av disposisjonsfondet (oppsparte midlar som kommunen kan nytta til finansiering i drifts- og investeringsrekneskap), for å dekkja driftskostnader. Dette betyr at drifta brukar meir pengar enn den inntekta som kjem inn, og dette vil gje eit likviditetsunderskot i komande planperiode på 149 millionar kronar etter bidrag frå Kraftfondet. Tidlegare har kommunen ikkje hatt likviditetsproblem, på grunn av unytta lånemidlar ved etterslep på investeringar. Med normal investeringstakt vil kommunen vera nøydd til å selja seg ned i Kraftfondet tilsvarande likviditetsunderskotet for å ha tilstrekkeleg likviditet til drifta.

Ei berekraftig drift vil vera tilpassa det inntektsnivået kommunen har. Det vil gje eit positivt likviditetsresultat som kan nyttast til å mellom anna byggja opp ein buffer mot svingingar, og til eigefinansiering av investeringar. Det vert difor føreslege å innføra eit måltal om likviditetsresultat etter bidrag frå Kraftfondet på 1,0 %. For å nå dette målet er omfattande grep nødvendig, både driftsramma og den langsiktige gjelda må reduserast.

Likviditetsresultat - Kvinnherad kommune - 2020-2023				
	2020	2021	2022	2023
Likviditetsresultat	-66 100 722	-62 330 897	-61 804 364	-44 993 297
Bidrag frå Kraftfondet	21 000 000	21 315 000	21 634 725	21 959 246
Korrigert likviditetsresultat	-45 100 722	-41 015 897	-40 169 639	-23 034 051
<i>i % av frie inntekter</i>	-5,1 %	-4,6 %	-4,5 %	-2,6 %
Akkumulert over planperioden		-86 116 619	-126 286 258	-149 320 309
Kraftfondet	700 000 000	710 500 000	721 157 500	731 974 863

Resultatgrad

Resultatgrad i rekneskap for 2018 var positiv 2,0% (netto driftsresultat/sum driftsinntekter). Mykje av årsaka til dette var Havbruksfondet som gav kommunen meirinntekter på 40,0 millionar kr

Det tekniske berekningsutvalet for inntektsoppgjera (vidare TBU) si anbefaling er ei resultatgrad på 1,75%. Kommunen kan då finansiera investeringar eller setja av midler til seinare bruk.

Tabellen under tek utgangspunkt i rekneskap 2018 som er grunnlaget for drøfting av kva målsetjing Kvinnherad kommune må setja til resultatgrad.

(heile tusen)	Rekneskap 2018	Justert 1	Justert 2
Sum driftsinntekter	1 265 933	1 265 933	1 265 933
Havbruksfond	40 000	-	
Kraftfondet (704388)	-10 658	14 088	
Avdrag	-59 536		
Avskrivning	-58 561	-58 561	
Avskrivning	58 561		
Netto driftsresultat	24 715	10 436	34 088
Netto avsetning	30 276		-34 088

(heile tusen)	Rekneskap 2018	Justert 1	Justert 2
Mindreforbruk	54 991		
Resultatgrad	2,0 %	0,8 %	2,7 %

Kolonne justert 1:

- Trekkjer ut ekstraordinære inntekter som Havbruksfond
- Justerer avkastning Kraftfond med risikofri avkastning (alt. plassering i bank)
- Justerer for avdrag/avskrivning. Ved stor eigenfinansiering av investeringer gjev avdrag feil bilde av faktiske kostnader ved kommunen sine anleggsmiddel.

Dette gjev kommunen resultatgrad på 0,8% eller 10,4 millionar kr som kan setjast av til seinare bruk. Dette er mindre enn TBU si anbefaling.

Kolonne justert 2:

- Setja av 20,0 millionar kr til eigenfinansiering (sjå også punkt under om langsiktig gjeld)
- Setja av 2% til regulering av eigenkapitaldelen (EK) av Kraftfondet. 14,0 millionar kr Denne varierer med konsumprisindeksen.

Dette gjev eit krav til resultatgrad på 2,75 % (2018 nivå).

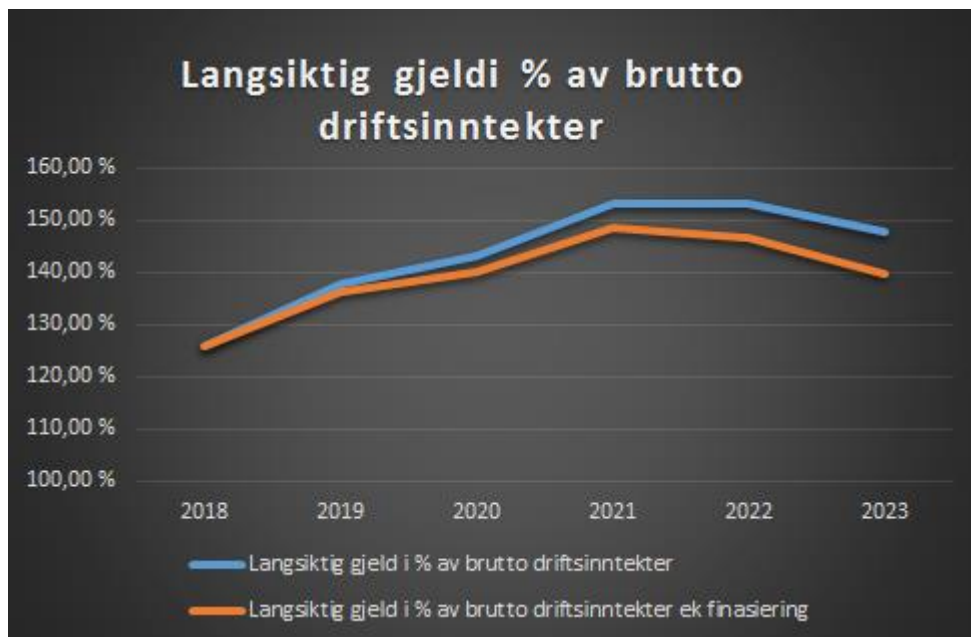
Kvinnherad kommune må ha eit mål for resultatgrad som er høgare enn TBU sitt krav på 1,75%. Eksempelet her gjev 2,75 %. Kvinnherad kommune har moglegheit til å justera EK delen av Kraftfondet (vedtak), samt ha ei viss eigenfinansiering av investeringar. Den risikofrie avkastninga av Kraftfondet er lagt inn i netto driftsresultat.

2,75% som er 1% høgare enn TBU si anbefaling bør vera Kvinnherad kommune si målsetjing til resultatgrad.

Langsiktig gjeld

Kvinnherad kommune si langsiktige gjeld av sum driftsinntekter vil auka frå 125% til 147% i planperioden. Kommunegruppe 11 som Kvinnherad kommune er ein del av syner 100% i 2018.

Eit lågare investeringsnivå, meir eigenfinansiering av investeringar, samt større avdrag enn minimumsavdrag, vil redusera den langsiktige gjelda i høve brutto driftsinntekter.

Grafen over syner utvikling av lånegjeld i økonomiplanperioden. I økonomiplanen er det ikkje lagt inn eigenfinansiering av investeringar. Oransje graf syner utviklinga dersom Kvinnherad hadde hatt ei årleg eigenfinansiering på 20 millionar kroner. Grafen syner ein nedgang frå 2021 til 2023. Dette på grunn av eit lågare investeringsnivå.

Kommunen sitt kraftfond var pr. 31.12.2018 704,0 millionar kr (omløpsmidlar). Eigenkapitaldelen av

Kraftfondet var samtidig 440,0 millionar kr. Kraftfondet bør ikkje nyttast ved berekning av måltal for langsiktig gjeld fordi:

- Eigenkapitalen av Kraftfondet er til neste generasjon og skal ikkje nyttast til nedbetaling av gjeld.
- Resterande del av Kraftfondet 264,0 millionar kr er allereie brukt i kommunen sitt negative driftsresultat tidlegare år, samt plassert i disposisjonsfond (vert omhandla under).

Kvinnherad kommune si langsiktige gjeld mot sum driftsinntekter bør ha som **måltal 100%**. Kommunen er då lik gjennomsnittet i kommunegruppe 11. Grafen over syner at kommunen går i rett retning utover i planperioden. Føresetnad er eigenfinansiering av investeringar, eller at avdrag er større enn låneopptak.

For at drifta til Kvinnherad kommune skal vera berekraftig må gjelda reduserast. Ved strukturendringar i drifta og påfølgjande kostnadsreduksjon, vil kommunen kunna tåla ei høgare gjeldsgrad og meir eigenfinansiering av investeringar.

Kvinnherad kommune må på sikt vurdere målalet på 100% for ytterlegare reduksjon. Dette gjev kommunen eit større handlingsrom.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfondet (fri EK) skal kunna nyttast som buffer til Kraftfondet, premieavvik, investeringar eller til driftstiltak i ein periode. Grafen under syner utvikling av disposisjonsfondet (disposisjonsfond i høve sum driftsinntekter).

For kommunegruppe 11 var dette målalet 7% i 2018. Kvinnherad kommune har ein nedgang i målalet i økonomiplanperioden. Kommunen har i økonomiplanperioden nytta disposisjonsfondet til drift, ikkje til investeringar. Dette er ikkje berekraftig.

- Fondet må vera ein buffer mot eit verdimessig fall i Kraftfondet.
- Fondet må nyttast til investeringar i år når resultatgraden er låg (sjå over).
- Fondet må nyttast til ekstraordinære tiltak i drifta.

Disposisjonsfondet som buffer til Kraftfondet gjer at Kvinnherad kommune bør liggja over målalet til kommunegruppe 11. **Eit måltal på 10%** seier at kommunen skal ha om lag 130,0 millionar kr i disposisjonsfond.

Basert på oppsettet over vert føreslege følgjande måltal for Kvinnherad kommune:

Måltal for Kvinnherad kommune	Mål
Korr. Likviditetsresultat i % av frie inntekter	1,0 %
Rentebærende gjeld i % av inntekter	100,0 %
Driftsresultat i % av inntekter	2,75 %
Disposisjonsfond i % av inntekter	10,0 %
Avkastning av Kraftfondet over risikofri rente	2,5 %

1.4 Budsjettvedtak

1.4.1 Bevilgningsoversikt drift og fordeling på rammeområder

Alle tal frå kolonne "Budsjett 2020" er i 2020 kroner. Det vil seia at pris- og lønsvekst vil koma i tillegg.

Alle tal i heile 1000	Rekneskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023
Budsjettskjema 1A - drift						
Skatt på inntekt og formue	383 308	394 464	407 800	407 800	407 800	407 800
Ordinært rammetilskudd	370 042	389 778	402 489	402 489	402 489	402 489
Skatt på eiendom	67 724	67 000	72 000	73 500	73 500	73 500
Andre dir. eller indir. skatter	9 225	9 000	9 000	9 000	9 000	9 000
Andre gen. statstilskudd	40 001	-	-	-	-	-
Sum frie disp. inntekter	870 300	860 242	891 289	892 789	892 789	892 789
Andre statlege tilskot	-	-	-	-	-	-
Renteinntekter og utbytte	9 458	16 154	4 500	4 500	4 500	4 500
Utbytte frå Kvinnherad Energi	-	-	4 000	4 000	4 000	4 000
Utbytte frå BKK	-	-	8 600	8 600	8 600	8 600
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	29	25 000	31 500	32 143	32 798	33 467
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	26 463	33 935	39 172	47 247	49 548	48 780
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	10 658	-	-	-	-	-
Avdrag på lån	59 536	56 180	58 809	62 447	66 831	66 325
Netto finansinnt./utg.	-87 169	-48 962	-49 381	-60 452	-66 481	-64 538
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	-	-	-	-	-	-
Til ubundne avsetninger	71 564	-	-	-	-	-
Til bundne avsetninger	10 069	-	-	-	-	-
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk	90 267	-	-	-	-	-
Bruk av disposisjonsfondet	33 500	21 237	27 871	21 942	21 550	3 847
Bruk av bundne avsetninger	24	-	-	-	-	-
Netto avsetninger	42 158	21 237	27 871	21 942	21 550	3 847
	-	-	-	-	-	-
Mva komp	24 079	21 755	22 190	22 190	22 190	22 190
Rentekompensasjon	3 160	3 700	3 700	3 700	3 700	3 700
Konsesjonskraft	32 723	44 500	38 000	34 300	31 500	31 700

Alle tal i heile 1000	Rekneskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023
Havbruksfond (bør ikke budsjetteres)	-	-	-	-	-	-
Kapitalutg. Sjølvkost	17 614	18 736	21 654	24 993	27 103	26 893
Premieavvik	24 114	-	-	-	-	-
Overføring til private barnehagar	-43 358	-40 000	-43 000	-43 000	-43 000	-43 000
Ressurskrevjande brukere	40 325	38 000	38 000	38 000	38 000	38 000
Integreringstilskot	46 526	34 799	26 467	21 485	14 841	9 485
div	-12 804	-750	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Overført til investeringsbudsjettet	-10 254	-	-14 000	-14 214	-14 433	-14 656
Til fordeling drift	947 414	953 257	962 790	941 733	927 759	906 411
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	892 423	953 257	962 790	941 733	927 759	906 411
Mer/mindreforbruk	54 991	-	0	0	-0	-0
Fordelt til drift:						
Sektor Oppvekst	311 698	328 467	324 349	313 744	311 440	300 189
Sektor Omsorg Helse og Sosial	410 578	452 210	451 807	445 881	440 037	431 230
Sektor Teknikk og Miljø	82 245	78 897	86 193	84 490	83 705	82 806
Stab	30 092	34 125	33 450	32 007	31 751	31 497
Seksjon løn og personal	10 332	11 169	11 812	12 057	12 301	12 203
Seksjon næring, kultur og utvikling	16 119	16 752	22 122	16 815	16 431	16 299
Seksjon forvaltning	3 259	2 190	2 665	6 294	2 244	2 226
Seksjon Kommunedirektør	19 143	11 327	13 294	13 134	13 029	12 925
Kvinnherad kyrkjelege fellesråd	-	10 380	10 002	9 922	9 843	9 764
Politikk	8 957	7 740	7 093	7 387	6 977	7 272
Totalt fordelt til drift	892 423	953 257	962 790	941 733	927 759	906 411

1.4.2 Bevilgningsoversikter - Investering

Bevilgningsoversikt - investering						
	Rekneskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Investeringer i varige driftsmidler	291 368	337 711	216 700	200 218	70 000	90 500

Bevilgningsoversikt - investering						
Tilskudd til andres i investeringer						
Investeringer i aksjer og andeler	7 285	3 800	3 500	3 500	3 500	3 500
Utlån av egne midler	19 118	25 000				
Avdrag på lån	25 234					
Sum investeringsutgifter	343 005	366 511	220 200	203 718	73 500	94 000
Kompensasjon for merverdiavgift	45 555	53 462	27 010	20 400	11 500	16 300
Tilskudd frå andre	3 695	155	29 650			
Sal av varige driftsmidler	5 948	10 116	5 500	2 000	5 000	52 000
Sal av finansielle anleggsmidler						
Utdeling frå selskaper						
Mottatte avdrag på utlån av egne midler og refusjonar	140 278					
Bruk av lån	126 928	298 978	154 540	177 818	53 500	22 200
Sum investeringsinntekter	322 404	362 711	216 700	200 218	70 000	90 500
Viderutlån			25 000	25 000	25 000	25 000
Bruk av lån til viderutlån			25 000	25 000	25 000	25 000
Avdrag på lån til viderutlån			6 500	6 500	6 500	6 500
Mottatte avdrag på viderutlån			6 500	6 500	6 500	6 500
Netto utgifter videreutlån			-	-	-	-
Overføring frå drift	10 254		14 000	14 214	14 433	14 656
Netto avsetning til eller bruk av bundne investeringsfond			-10 500	-10 714	-10 933	-11 156
Netto avsetning til eller bruk av ubundne investeringsfond	10 347	3 800				
Dekning av tidligere års udekket beløp						
Sum overføring frå drift og netto avsetninger			3 500	3 500	3 500	3 500
<i>Framført til inndekning i senere år</i>	-	-	-	-	-	-

1.4.3 Oversikt over investeringar

Investeringsbudsjett 2020-2023					
	Revidert budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
	2019	2020	2021	2022	2023

Investeringsbudsjett 2020-2023					
Sum grp.Prosjekt: 50 VATN	27 479	17 500	4 500	1 000	6 000
	-				
Sum grp.Prosjekt: 51 AVLØP	30 319	30 000	29 718	1 500	1 000
	-				
Sum grp.Prosjekt: 52 VEG/PARK/IDRETT	101 103	29 600	31 750	27 750	7 750
	-				
Sum grp.Prosjekt: 53 BYGG	107 895	78 600	101 100	12 100	7 100
	-				
Sum grp.Prosjekt: 54 EIGENDOM	16 681	7 000	7 000	7 000	7 000
	-				
Sum grp.Prosjekt: 55 TEKNIKK OG MILJØ	10 928	5 000	4 000	6 000	4 000
	-				
Sum grp.Prosjekt: 59 ANDRE PROSJEKT	34 153	13 850	20 150	9 650	5 650
	-				
SUM INVESTERINGAR	328 558	181 550	198 218	65 000	38 500
LÅN		-154 540	-177 818	-53 500	-22 200
MOMS- KOMPENSASJON		-27 010	-20 400	-11 500	-16 300
SUM FINANSIERING		-181 550	-198 218	-65 000	-38 500

Avvik sum investeringar mot skjema "bevilgningsoversikt investering" skuldast nettoføring i den oversikta.

Sjå vedlegg for fullstendig investeringsbudsjett.

2 Status og rammebetingelsar

2.1 Plangrunnlag

Plangrunnlaget

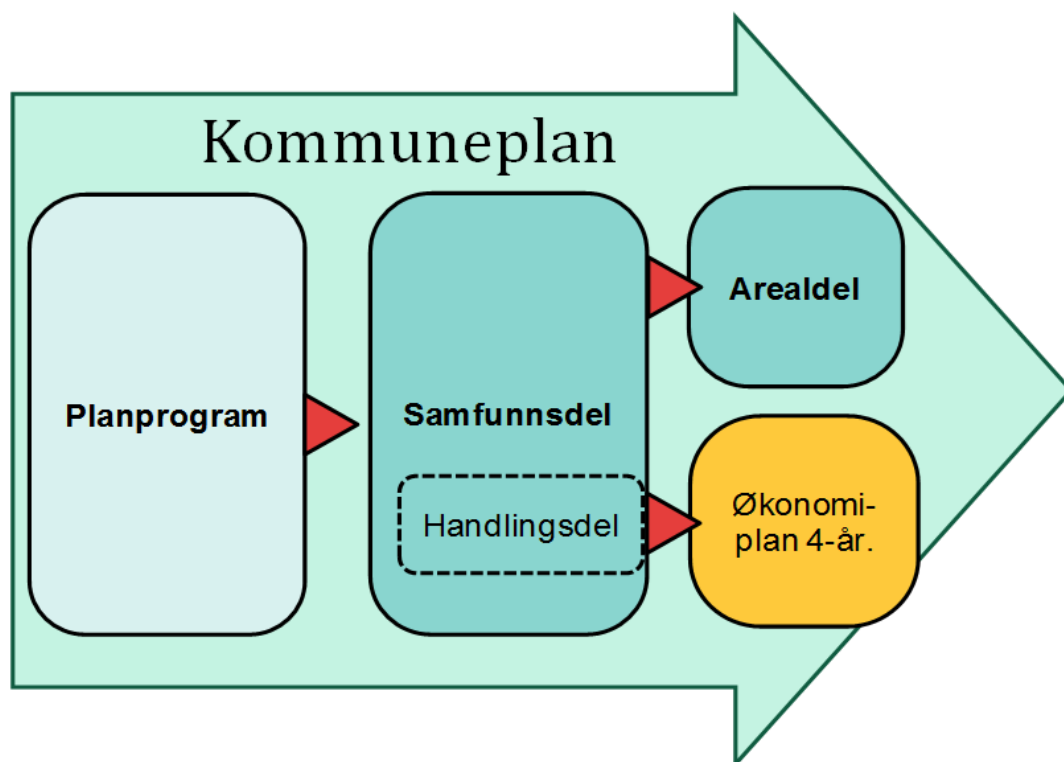
Kvinnherad kommune utfører sine tenester og oppgaver innanfor eit nasjonalt rammeverk, men med lokalt sjølvstyre, lokalt særpreg og lokale tilpassingar. I plansamanheng stiller regjeringa kvart fjerde år opp eit sett nasjonale føringar som kommunen skal freista å innfri. I gjeldande føringar er det lagt stor vekt på FN sine 17 berekraftsmål.

Kvinnherad kommune skal og jobbe med FN sine berekraftsmål og konkretisere kva dette betyr for kommunen og fastsetje lokale mål knytt til nokon av dei.

Kommuneplanen skal vera eit overordna, strategisk styringsverktøy for kommunen. Kommuneplanen har ein samfunnsdel og ein arealdel. Gjeldande samfunnsdel vart vedteken i 2000 og held på fleire vis ikkje vår tids standard sjølv om mange av målsettingane i den framleis er aktuelle. Arealdelen vart sist vedteken i 2018 og har god standard, men kommunen nådde ikkje alle sine arealpolitiske ambisjonar gjennom denne planen. Det er difor sett i gang ei full rullering av både samfunnsdel og arealdel til kommuneplanen med sikte på vedtak hausten 2020. Samstundes vert det arbeid med ein planstrategi som skal definere kommunen sitt behov for utarbeiding av nye planar og vedlikehald av gjeldande planar. I tillegg finst det fleire gjeldande kommunedelplanar for spesifikke fag- og innsatsområde.

Felles for samfunnsdel og kommunedelplanar er at dei har ein handlingsdel som skal reviderast kvart år. Det er ønskjeleg å bygge saman dei ulike handlingsdelane med økonomiplan og årsbudsjett for å gi betre moglegheit for økonomisk styring i tråd med vedtekne målsettingar. Både plan- og bygningslova og kommunelova opnar for dette. Til no er det dei to kommunedelplanane for vatn og avløp og idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet som best har klart dette. Her er handlingsdelane knytt saman med økonomiplanen sine kapittel for investeringar. Dette vert vidareført i økonomiplan og budsjett for 2020.

Med ny kommuneplan på plass er det frå og med 2021 ønskje om ein sterkare og tydelegare samanheng mellom plan og økonomi. Både kommuneplan, økonomiplan, årsbudsjett, rekneskap, tertialrapportar og årsmelding bør byggjast over same lest og ha felles, lett kjennelege tal og trekk. I tillegg skal ein vurdere å gjera både klimabudsjett og klimarekneskap til del av kommunen sine styringsverktøy.

2.2 Føringer og pålegg frå staten

Ny kommunelov

Økonomidel i ny kommunelov gjeld frå 01. januar 2020. Økonomiplan 2020-2023 og Budsjett 2020 må utarbeidast og vedtakast etter ny lov og forskrift.

Endringar:

- Kommunestyret får plikt til å vedta måltal for utvikling av kommunen sin økonomi (langsigte, handlingsregler, forankring og eigarskap)
- Ta tidlegare grep dersom kommunen har for høge utgifter (budsjettregulering ved meirforbruk, mindre rom for utsetjing av meirforbruk)
- Forankra økonomiplan i kommuneplanen

Det økonomiske opplegget for 2020

Ved fastsetjing av nivået på dei frie inntektene i 2020, vert teke utgangspunkt i nivået på dei frie inntektene i 2019 i revidert nasjonalbudsjett for 2019. Nivået på dei frie inntektene er vidare korrigert for innlemming av øyremerka tilskot, satsingar over rammetilskotet og oppgåveendringar. Deretter blir dette nivået justert med berekna pris- og lønsauke gjennom den kommunale deflatoren. Det vert deretter lagt til ein vekst i frie inntekter i 2020 på 1,3 mrd. kr for kommunesektoren samla.

Når nivået på dei frie inntektene er fastsett, kjem ein fram til storleiken på det samla rammetilskotet, ved at anslaget for skatteinntekter blir trekt frå nivået på dei frie inntektene. Det samla rammetilskotet til kommunane er i 2020 142,1 mrd. kr.

Det er ein pårekna prosentvekst frå 2019 til 2020 i frie inntekter for kommunane samla i Vestland. Denne veksten er lik den pårekna prosentveksten for kommunane samla i landet. Pårekna vekst i frie inntekter er sett til 2,2%.

Det er rekna ein nominell skatteauke for kommunane frå 2019 til 2020 med 2,1%. Dette byggjer på ein sysselsetjingsvekst (1,0%) og ein lønsvekst (3,6%).

Det er i statsbudsjettet lagt opp til at det kommunale skatteøyret vert justert frå 11,55% i 2019 til 11,10% i

2020.

Løns- og prisvekst

Den samla pris- og kostnadsveksten i kommunane - kommunal deflator - er sett til 3,1%. Deflator vert nytta til prisjustering av statleg rammetilskot og øyremerka tilskot i budsjettet.

Deflator består av:

Lønsvekst 3,6%

Varer og tenester 2,2%.

Lønsveksten utgjer 2/3 av deflatoren.

Element som ikkje er dekkja av deflator:

- Rentekostnader
- Pensjonskostnader (faktorar som til dømes premiefond avkastning spelar inn her)
- Demografikostnader

Dette er kostnadselement som må dekkast av veksten i frie inntekter.

Frie inntekter - skatt og rammeoverføringar

Skatt på alminneleg inntekt frå personlege skateytarar vert delt mellom stat, kommune og fylkeskommune. Fordelinga vert bestemt ved at ein fastset maksimalsatsar på skatteøyret. Statsbudjettet foreslår at skatteøyret skal vera 11,10% i 2020. I 2019 var denne 11,55%.

I berekning av skatteprognose for 2020 er det justert for same endring i prosent i høve til rekneskap 2018 for alle kommunar, uavhengig av den lokale utviklinga i kvar kommune etter 2018. Denne prognosen dannar og grunnlag for pårekna inntektsutjamning.

Følgjande punkt vil påverka dei frie inntektene.

- Endring i inntektssystemet
- Endring i folketal og alderssamansetjing
- Endring i andre kriteriedata
- Endring i fordeling av skjønstilskot
- Endring i veksttilskot
- Endring i distriktstilskot
- Endring i skattegrunnlag

Auka rammeoverføring vert tildelt for nye oppgåver og omfattar også heilårsverknad i denne samanhengen. Dette vil også omfatta innlemming av øyremerka tilskot i rammetilskotet.

Innlemming av øyremerka tilskot i rammetilskotet

Det er framlegg om innlemming av øyremerka tilskot i rammetilskotet for 2020. Dei største tilskota er:

- Tilskot til psykologar i kommunale helse- og omsorgstenester
- Tilskot til dagaktivitetstilbod til heimebuande personar med demens
- Tilskot til etablering og tilpassing av eigen bustad
- Tilskot til tidleg innsats i skulen gjennom auka lærarinnsetning

Det sistnemnde tilskotet vert gjeve som særskild fordeling innafør rammetilskot 2020.

Aktuelle saker

Frå 01. januar 2020 er det lovfesta at alle kommunar skal ha psykologikompetanse.

Opptrappingsplan for rus i perioden 2016 - 2020.

Satsinga er ein del av veksten i dei frie inntektene. Vert fordelt etter delkostnadsnøkkel for sosialhjelp.

Satsinga på helsestasjon og skulehelsetenesta vert vidareført frå 2019 til 2020. Vert gjeve i rammetilskotet som særskild fordeling.

Frå 01. januar 2020 har kommunen plikt til å gje dagtilbod til demente.

Tilskot til frivilligsentralen vert gjeve som særskild fordeling i 2020. Vidareført frå 2019.

I 2020 er det framlegg om ei tilsegsramme som vil gje grunnlag for investeringstilskot til omlag 2000 einingar.

Ordninga med øyremerka tilskot for ressurskrevjande tenester gjeld for tenestemottakarar til og med det året dei blir 67 år. Utbetaling vil vera basert på direkte lønsutgifter i 2019 knytt til tenestemottakarar.

Det er lagt opp til følgjande i 2020:

- Kompensasjonsgraden vert vidareført med 80% av netto utgifter over innslagnivået.
- Innslagnivået har auka frå 1,270 millionar kr til 1,361 millionar kr.

Inntektssystemet i 2020

Inntektsutjamning

Inntektsutjamning er 60% av skilnaden mellom kommunen sitt skattenivå og gjennomsnittleg skattenivå for landet. Tilleggskompensasjonen for kommunar med lågt skattenivå er 35 prosent av skattenivået som er under 90 prosent av landsgjennomsnittet.

Overgangsordning

Overgangsordninga med inntektsgarantiordning gjev kompensasjon for utvikling i rammetilskot med meir negativt avvik enn eit fastsett beløp pr. innbyggjar (no kr 400,- pr. innbyggjar)

Teljetidspunkt

For 2020 gjeld folketal pr 01. juli 2019 for innbyggjartilskot. Andre kriteriedata i utgiftsutjamninga er frå 01. januar 2019.

Distriktsindeks

Departementet legg opp til at den same distriktsindeksen vert vidareført frå 2019.

Utgiftsbehov

Gjennom utgiftsutjamning i inntektssystemet skal kommunane få full kompensasjon for skilnader i kostnader som dei ikkje sjølv kan påverka. Grunnlaget for omfordeling i utgiftsutjamninga er utgiftsbehov pr. innbyggjar for landsgjennomsnittet, og for den einskilde kommune.

Eigedomsskatt

For 2020 er vedteke at maksimal skattesats for eigedomsskatt på bustad- og fritidseigedom vert redusert frå sju til fem promille. Det er også vedteke at obligatorisk reduksjonsfaktor i eigedomsskattesatsen vert auka frå 20 til 30 prosent for bustad- og fritidseigedomar.

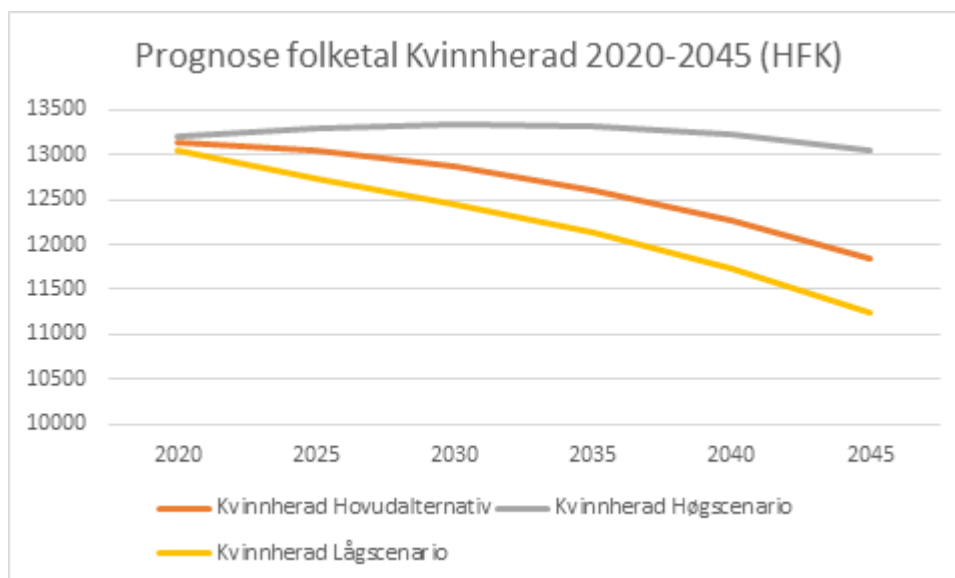
Kompensasjon for bortfall av inntekter vert i 2020 overført til skjønstilskot til særskild fordeling.

2.3 Befolkningsutvikling

FOLKETAL KVINNHERAD 2015-2019 (tal frå Folkeregisteret)						
Skulekrins (gml. innd.)	Innb. jan. 2015	Innb. jan. 2016	Innb. jan 2017	Innb. jan. 2018	Innb. jan. 2019	Endring frå 2018 til 2019
BAUGSTRANDA	35	34	36	30	28	-2
BREKKE	118	105	99	88	86	-2
BRINGEDALSBYGDA	630	625	614	648	631	-17
FATLAND	88	86	89	89	86	-3
HATLESTRAND	398	404	389	392	393	1
HAUGE	373	358	368	359	358	-1
HOLMEDAL	196	183	178	175	175	0
UKJENT SKULEKRINS	13	2	3	3	24	21
LØFALLSTRAND	165	175	176	175	172	-3
MALMANGER	1060	1065	1041	1051	1073	22
MATRE	82	82	83	85	82	-3
MAURANGER	249	243	243	237	234	-3
OMVIKEDALEN	781	803	789	798	782	-16
SEGLEM	343	341	353	344	330	-14
SKARVELAND	383	414	418	416	407	-9
SUNDE	1405	1221	1232	1212	1192	-20
SÆTRE	681	691	710	706	707	1
TOFTE	763	764	767	773	783	10
TRÅ	201	205	212	207	205	-2
UNDARHEIM	2492	2695	2638	2651	2648	13
USKEDALEN	1064	1057	1074	1049	1052	3
VALEN	1121	1101	1108	1098	1123	25
ØLVE	425	410	421	413	407	-6
ÅKRA	168	164	162	161	155	-6
Totalsum	13234	13228	13203	13160	13133	-27

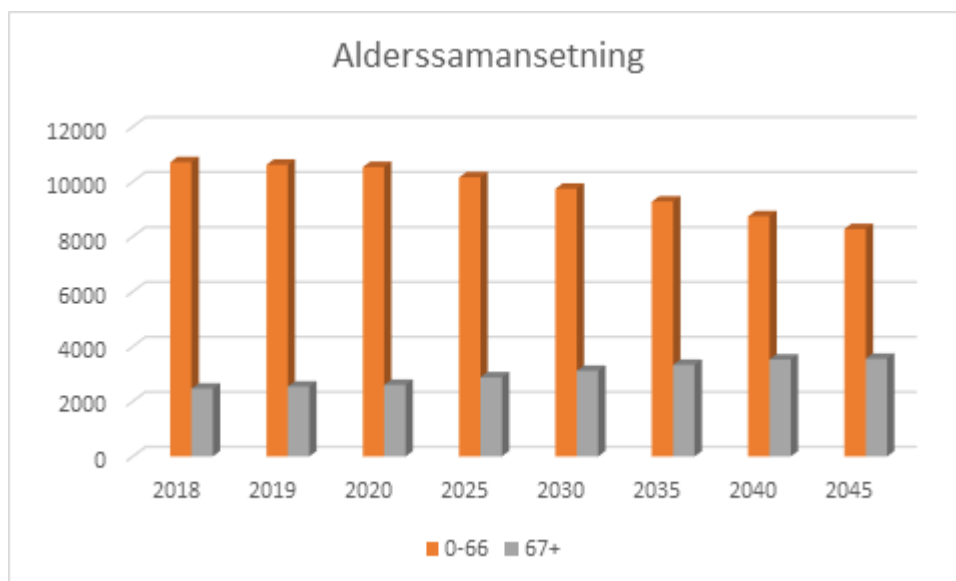
Folketalet i Kvinnherad (januar) 2019 er 13 133 innbyggjarar. I løpet av året 2018 har kommunen hatt ein nedgang (raude tal i tabell) på 27 personar. Kvinnherad er ein kommune med stabilt folketal, generelt ein svak nedgang, og det er dei største bygdene som klarar å oppretthalde folketalet best.

2.4 Prognose for folketalsutvikling

	2020	2025	2030	2035	2040	2045
Framskrivingsalternativ:						
Hovudalternativ	13143	13041	12864	12615	12269	11837
Høgscenario	13212	13299	13340	13311	13223	13051
Lågscenario	13062	12744	12451	12138	11740	11253

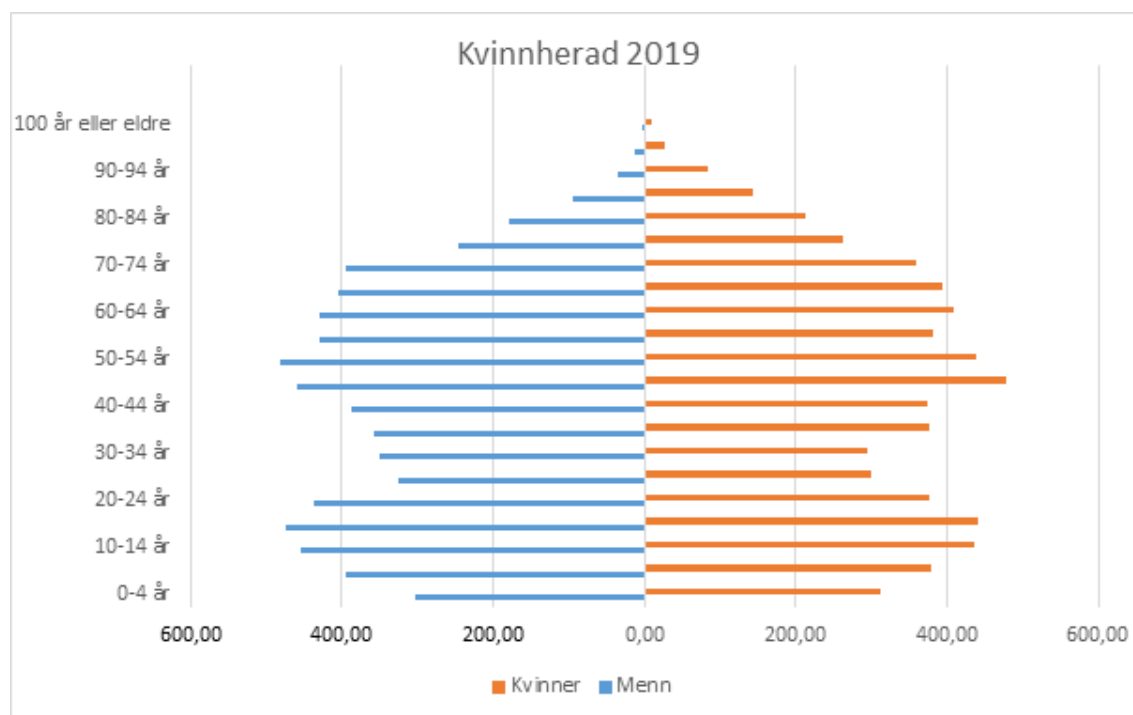
Prognosane til Hordaland Fylkeskommune (henta juli 2019) syner ein markant nedgang i folketalet i Kvinnherad fram mot 2045. SSB sine prognoser seier omlag det same. Sjølv i det mest optimistiske alternativet til HFK er det venta nedgang, og i hovudalternativet er det ein nedgang i folketalet for 2045 på om lag 10% samanlikna med dagens innbyggjartal. Dette er i seg sjølv ei utfordring, men det som er langt meir alvorleg, er om ein ser på forventa alderssamansetning. Det er venta at ein stadig minkande del unge og vaksne i arbeidsfør alder, medan delen eldre går kraftig opp.

	2020	2025	2030	2035	2040	2045
Alder						
0-5	756	730	699	658	610	562
6-16	1837	1632	1460	1387	1319	1229
17-66	7945	7798	7588	7234	6810	6488
67+	2605	2881	3117	3336	3530	3558

(Kjelde: Hordaland Fylkeskommune, hovudalternativet)

2.5 Fødselsoverskot og flytting

(Kjelde: ssb.no, 2019)

Denne befolkningspyramiden syner befolkningsammansetninga slik den er i 2019, fordelt på kvinner og menn. Ut frå den kan ein både sjå situasjonen i dag, og i stor grad lesa framtidig utvikling:

1. **Det vert fødd færre born.** Den delen av kvinneringane som er i fruktbar alder, minkar, og særleg kvinnene, som er ein føresetnad. Dei som faktisk får born, får heller ikkje like mange som før. Totalt har kommunen likevel fortsatt eit lite fødselsoverskot på 6 personar.
2. **Kvinnherad held fram med å ha ei aldrende befolkning**, det vil seie at ein stadig større del av befolkninga er over 60 år. Dei store etterkrigskulla har no nådd pensjonsalder.
3. **Fråflytting.** Mange av dei som veks opp i Kvinnherad flyttar til byane for å studera, og kjem ikkje attende for å slå seg ned og få barn. Det var ei netto fråflytting og utvandring på 45 personar som fekk innbyggjartalet til å gå ned i løpet av 2018.

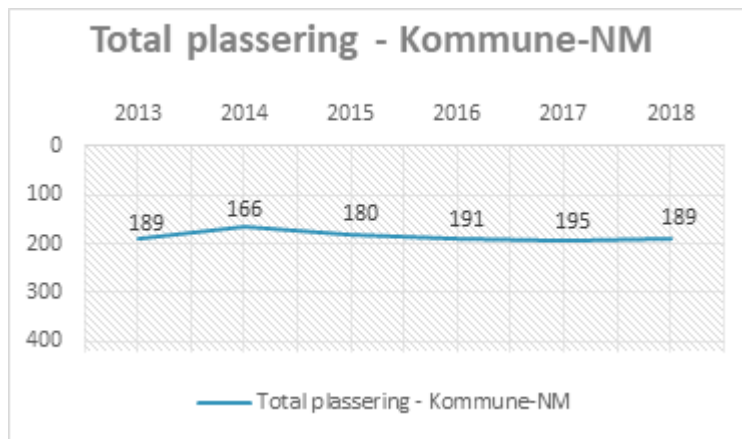
Å oppretthalda ei demografisk berekraftig utvikling vert ei av hovudutfordringane for Kvinnherad i åra framover.

2.6 Nøkkeltal

Det er viktig for alle kommunar å sjekke ut og samanlikne seg med andre kommunar og tenesteleverandørar slik at ein veit betre kvar ein skal intensivere innsats og kvar ein skal justere ressursbruk. Som hovudkjelde nyttar kommune-Norge KOSTRA til slik benchmarking. Dette finn ein på nettstaden til Statistisk sentralbyrå (SSB). Utdrag frå KOSTRA og samanlikningar med andre kommunar som er i Kostragruppe 11 (utval av kommunar som er vurdert å vere lik Kvinnherad kommune) finn du i kap 3 - Driftsbudsjett, under dei ulike tenestoområda. Vidare i denne del av dokumentet finn du statistikk og analyser som er gjort av NHO (Kommune NM) og av Kommunal rapport (Kommunebarometeret) som og kan nyttas som grunnlag for prioriteringar.

2.6.1 NHOs Kommune-NM

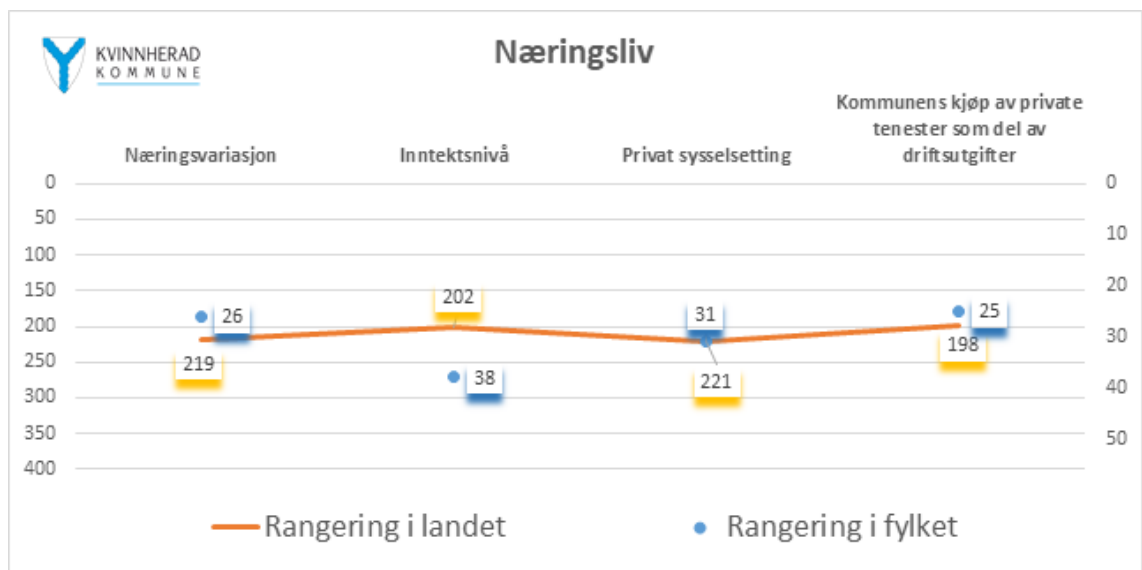
NHOs Kommune-NM rangerer alle kommunane i landet etter økonomiske prestasjonar og dei rammevilkåra til næringslivet i kommunen. I 2019 kom Kvinnherad kommune på plass 189 av 422 moglege, og på plass 34 av totalt 59 kommunar i Vestland fylke. Det er ei forbetring på 6 plasser på landsbasis frå året før. Kvinnherad kommune oppnår best resultat innan kommuneøkonomi og kompetanse i næringslivet. Kommunen oppnår dårlegast resultat innan kategorien «Demografi» som målar befolkningsammansetning og flyttemønster.

Næringsliv

Innan kategorien «Næringsliv» oppnår Kvinnherad kommune 203. plass i landet og 26. plass i fylket. På dei fire måltala i kategorien oppnår kommunen eit resultat nært gjennomsnittet i landet.

- **Næringsvariasjon:** Lave verdiar indikerer at kommunen er avhengig av få bedrifter eller næringar. Kvinnherad oppnår ein score på 0,866, mot landsgjennomsnitt på 0,9.
- **Inntektsnivå:** Gjennomsnitts brutto inntekt pr. person over 17 år er 424.352 kr i kommunen i 2018, mot eit gjennomsnitt på 435.245 kr i fylket same år.
- **Privat sysselsetting:** 63 % av arbeidsstyrken i kommunen var tilsett i privat sektor i 2018, mot landsgjennomsnitt på 68 %. I Vestland fylke er gjennomsnittet 61,7 %.
- **Kommunen sine kjøp av private tenester som del av driftsutgifter:** 6,3 % av kommunen sine brutto driftsutgifter er tenester frå private. Gjennomsnittet i fylket og i landet var på høvesvis 6,6 % og 10,0 %.

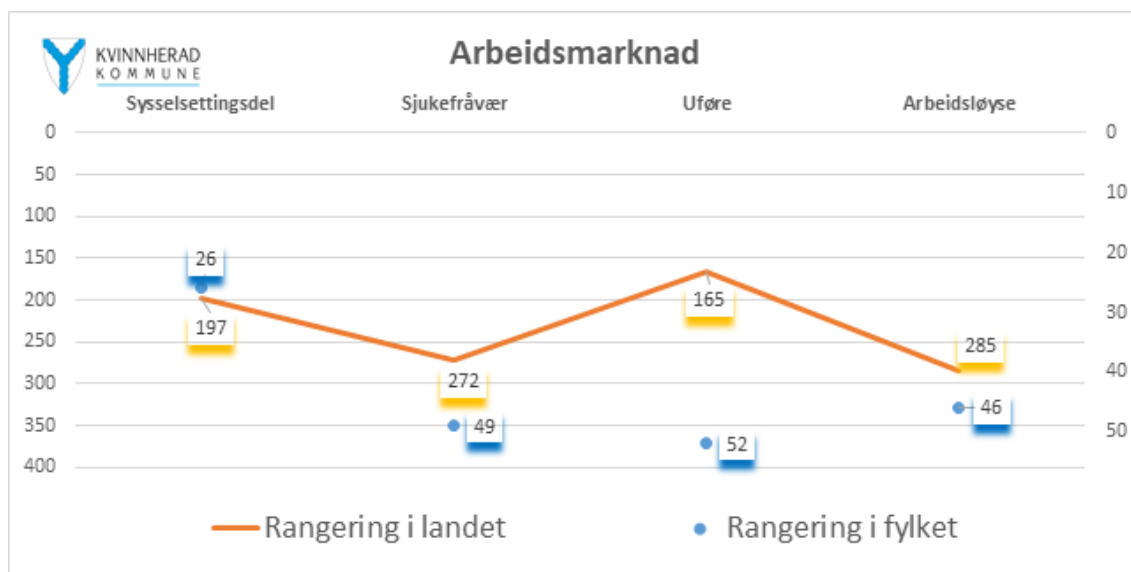

Arbeidsmarknad

Kategorien «Arbeidsmarknad» målar deltakinga i arbeidslivet som er ei viktig drivkraft for vekst og verdiskaping i kommunen. Kvinnherad kommune kom på ein 198. plass i landet og 46. plass i fylket i denne kategorien i 2018. Kvinnherad oppnår særleg dårlege resultat internt i fylket på fleire måltal.

- **Sysselsettingsdel:** 69 % av innbyggjarane i alderen 20-66 år i Kvinnherad var sysselsatt i 2018. Fylkesgjennomsnittet var 68 % og landsgjennomsnittet 75,8 %.
- **Sjukefråvær:** 5,9 % av avtalte dagsverk gjekk tapt i 2018 grunna sjukdom. Det er 0,7 % høgare enn gjennomsnittet i landet.
- **Uføre:** 6,6 % av innbyggjarane i Kvinnherad var uførepensjonistar i 2018. Dette er godt over gjennomsnittet for både landet og fylket.

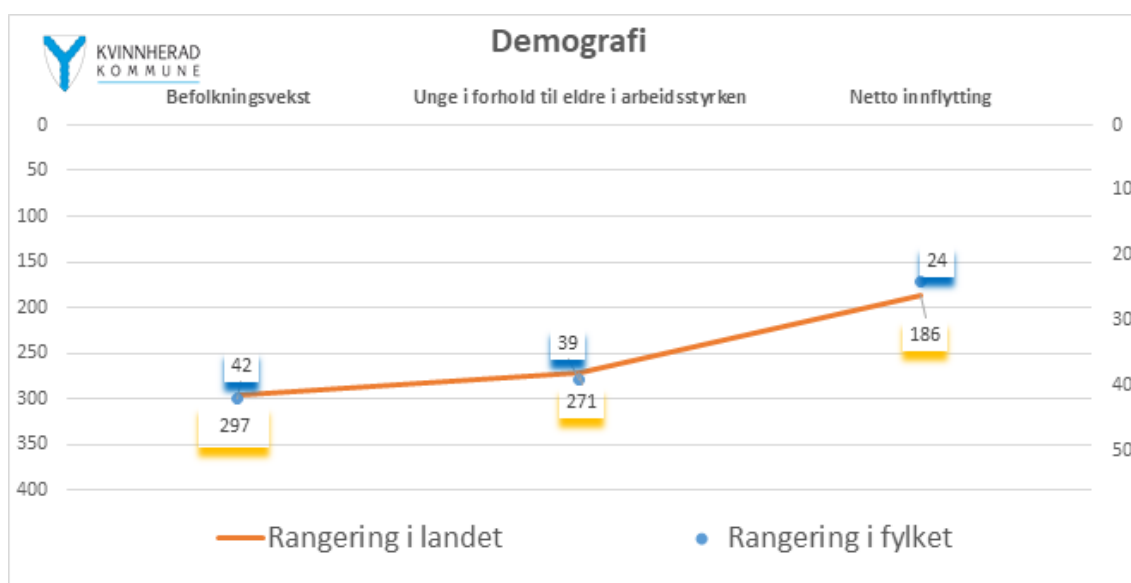
- **Arbeidsløyse:** I 2018 hadde Kvinnherad ei arbeidsløyse på 2,2 %. Dette var under landsgjennomsnittet, men noko over fylkesgjennomsnittet.

Demografi

Kategorien «Demografi» måler befolkningsvekst og befolkningsamansetning. Aldersfordeling og flyttemønster legg grunnlag for aldersfordeling framover, og kva moglegheiter og utfordringar dette fører med seg. Innan denne kategorien hamna kommunen på ein 37. plass i fylket og på 262. plass på landsbasis.

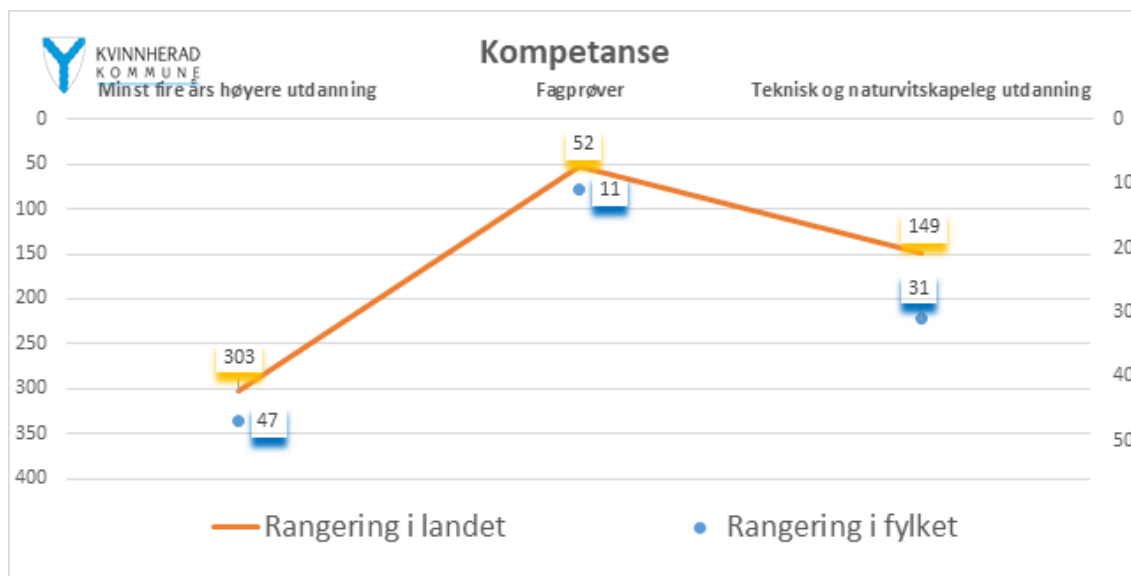
- **Befolkningsvekst:** Dei siste 3 åra har Kvinnherad hatt ein befolkningsnedgang på 0,3 % i gjennomsnitt kvart år. Befolkninga i Noreg har auka med 0,7 % kvart år. Befolkningsveksten i Vestland fylke har vore på 0,1 % kvart av dei siste 3 åra.
- **Unge i tal av eldre:** Måлтаlet måler tal innbyggjarar i kommunen mellom 26-35 år som del av innbyggjarar mellom 56-65 år. I Kvinnherad var talet 77 %, mot tal i fylket og landet på høvesvis 88,4 % og 117 %.
- **Netto innflytting:** Måлтаlet var på -0,2 % i Kvinnherad i 2018, som tilseier at det var omlag 26 personar fleire som flytta ut av kommunen enn inn til kommunen. Resultatet indikerer også at befolkningsnedgangen består både av netto utflytting og fødselsunderskot. Netto utflyttinga var høgare i Vestland fylke i 2018, på 0,5 %.

Kompetanse

Kategorien måler kor høg del av befolkninga som har fagbrev eller høgare utdanning. Det er viktige faktorar for konkurranseevna til det lokale næringslivet og for kvaliteten i det kommunale tenestetilbudet. Kvinnherad kommune oppnår best resultat innan denne kategorien på landsbasis, særleg grunna høg del av befolkninga med fagutdanning/brev.

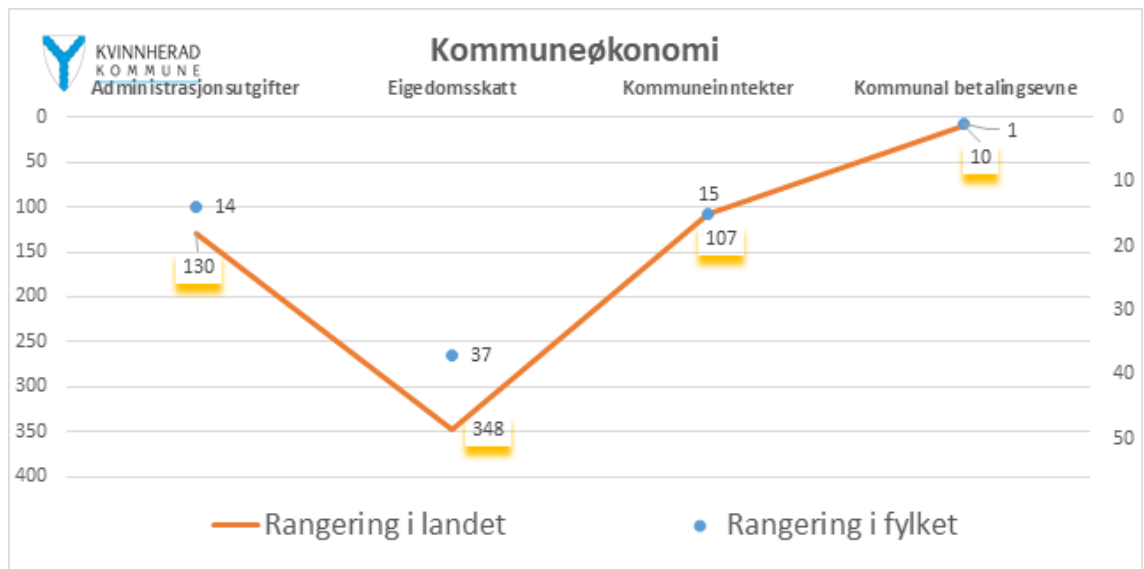
- **Høgare utdanning:** 4 % av befolkninga i yrkesaktiv alder har høgare utdanning over 4 år. Dette er særleg lavt samanlikna med gjennomsnittet i landet som er på 11,5 %.
- **Fagbrev:** 26 % av arbeidsstyrken i Kvinnherad har bestått fagprøve. Dette er høgare enn gjennomsnittet for både fylket og landet, som er på høvesvis 22,2 % og 11,9 %.
- **Teknisk og naturvitskapeleg utdanning:** 2,7 % av arbeidsstyrken i Kvinnherad har teknisk og naturvitskapeleg utdanning opptil 4 år. Dette er noko under gjennomsnittet for både fylket og landet.

Kommuneøkonomi

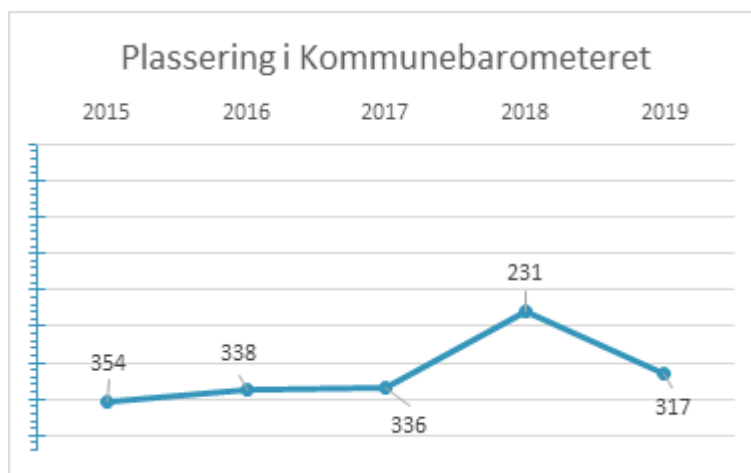
Måltala i denne kategorien indikerer kor effektiv den kommunale drifta og økonomistyringa er. Høg eigedomsskatt vil også virka negativt på konkurranseevna til det lokale næringslivet. Kvinnherad kommune oppnår gode resultat innan denne kategorien, særleg samanlikna med andre kommunar i Vestland fylke.

- **Administrasjonsutgifter:** Netto driftsutgifter til administrasjon pr. innbyggjar var på 4.457 kr i Kvinnherad i 2018. Dette er mykje lågare enn gjennomsnittet i fylket, men noko høgare enn landsgjennomsnittet.
- **Eigedomsskatt:** Eigedomsskatten som Kvinnherad kommune får frå næringseigedom var på 9.534 kr pr. sysselsatt i 2018. Dette er lågare enn gjennomsnittet for Vestland fylke, men mykje høgare enn landsgjennomsnittet som var på 2.529 kr.
- **Kommuneinntekter:** Den frie inntekta til kommunen var på 46,4 % av driftsutgifter. Gjennomsnittet i Vestland fylke og landet var på høvesvis 41 % og 50,9 %.
- **Kommunal betalingsevne:** Måltalet måler arbeidskapital i % av brutto driftsinntekter. Arbeidskapital er omløpsmidlar fråtrukke kortsiktig gjeld. Kvinnherad si betalingsevne er 64,1 % i 2018, som er det beste i Vestland fylke og gjev ein 10. plass i landet. Verdiane i Kraftfondet er ei viktig årsak til det gode resultatet.

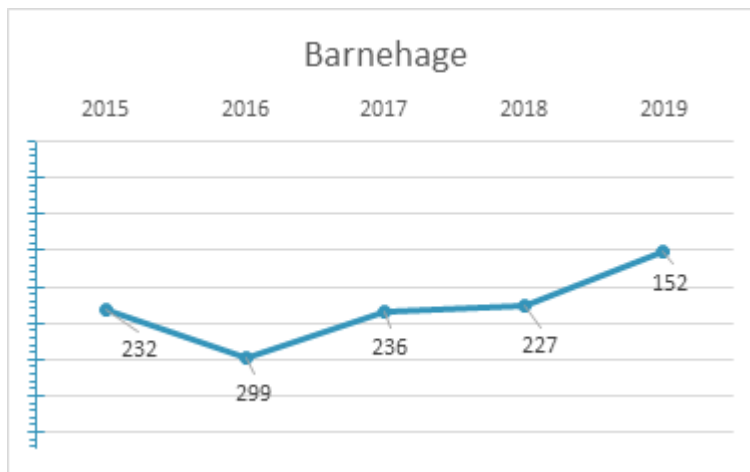
2.6.2 Kommunebarometeret

Kommunal rapport utarbeider Kommunebarometeret. Det rangerer alle kommunane i landet etter økonomiske prestasjonar og rammevilkåra til næringslivet i kommunen. I 2019 kom Kvinnherad kommune på ein 189. plass av 422 moglege, og på ein 34. plass av 59 kommunar i Vestland fylke. Det er ei forbetring på 6 plasser på landsbasis frå året før. Kvinnherad kommune oppnår best resultat innan kommuneøkonomi og kompetanse i næringslivet. Kommunen oppnår dårlegast resultat innan kategorien «Demografi» som måler befolkningssamansetning og flyttemønster.

Barnehage:

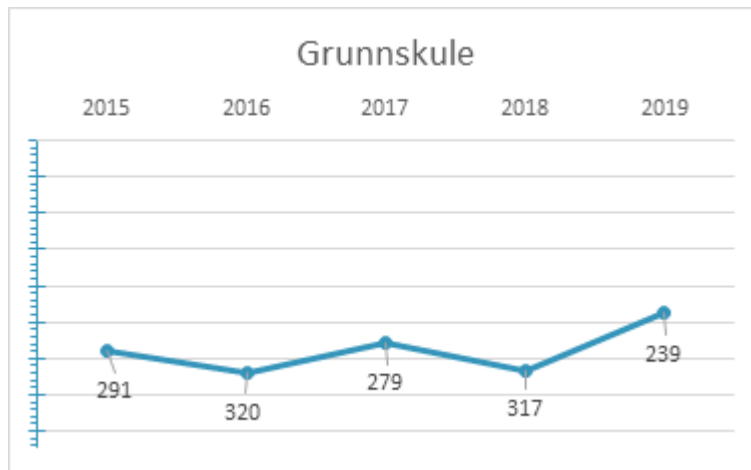
- Kvinnherad kommune si plassering innan barnehagedrift har hatt ei jamn forbetring dei siste åra.
- 48 % av dei tilsette i kommunale barnehagar har pedagogisk utdanning. Landsgjennomsnittet er på 42 %.
- 80 % av private barnehagar oppfyller pedagognorma.
- Det er i snitt 35 barn pr. barnehage i Kvinnherad, mot landsgjennomsnitt på 48 barn.
- Leike og opphaldsareal oppnår også gode resultat.
- Barnehagane har dårleg resultat på tal tilsette som er menn, tal barn pr. årsverk i private barnehagar og tal minoritetsspråklege barn som går i barnehage.

Grunnskule:

Kvinnherad har oppnådd betre resultat innan grunnskule samanlikna med i fjor, men har framleis forbetringspotensiale.

- Avgangskaraktarar frå elevar i 10. trinn er forbetra dei siste åra.
- Tal elevar på lågaste meistringsnivå dei siste 4 åra er under gjennomsnittet.
- Tal lærarar som oppfyller kompetansekrava er 58 %, mot landsgjennomsnitt 73 %.
- Målt trivsel blant elevane dei siste 5 åra er rett under landsgjennomsnitt

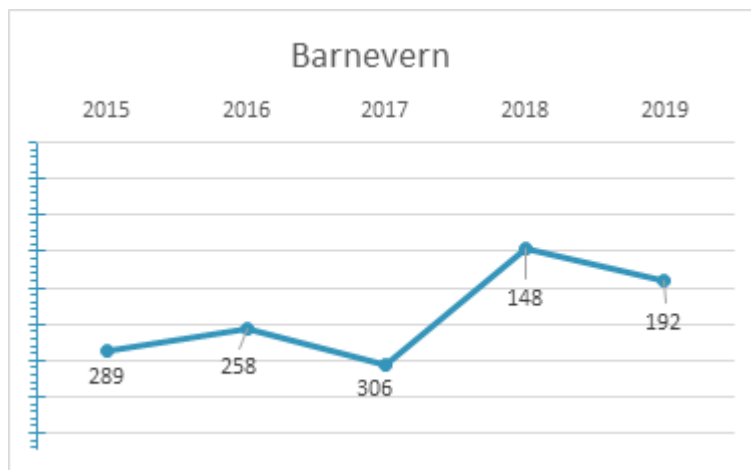
Pleie og omsorg:

- 89 % av bebuarar på institusjon har omfattande bistandsbehov. Det talar mot at mykje av omsorga er heimebasert.
- Gjennomsnittleg tildelte timar i veka til heimesjukepleie er på 8,3 timar, mot landsgjennomsnitt på 4,8 timar.
- Utskrivningsklare pasientar hadde 114 døgn på sjukehus, pr 10.000 innbyggjarar. Landsgjennomsnittet var 128 døgn.
- Kommunen har i liten grad matlevering til personar over 80 år som ikkje bur på institusjon.
- Tal geriatriske sjukepleiarar er langt under landsgjennomsnittet.
- Tal som får dekkja opplevd behov for bistand til å delta i fritidsaktivitetar er 48 %, under landsgjennomsnittet på 60 %.

Barnevern:

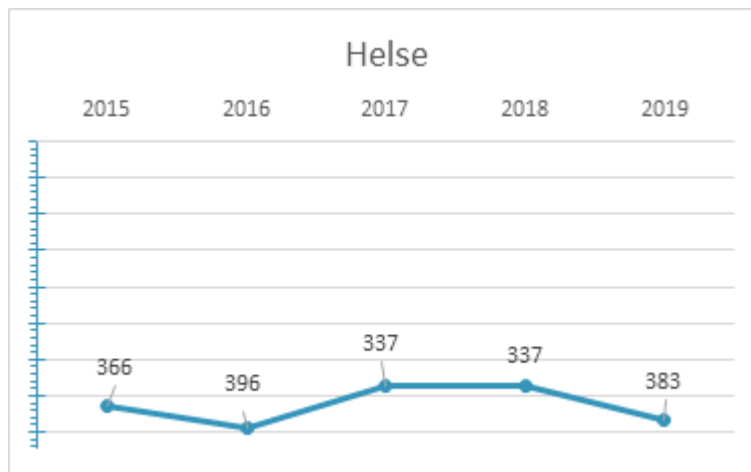
- Alle barn under omsorg har ein omsorgsplan.
- Alle barn har ein utarbeida plan i snitt dei siste fire åra.
- Stillingar med fagutdanning, pr. 1.000 mindreårige er under landsgjennomsnittet.
- Tal undersøkingar med behandlingstid under 3 mnd er 82 %, under landsgjennomsnittet på 86 %.
- Barnevernet i Kvinnherad har ikkje utført brukarundersøking dei siste fire åra.

Helse:

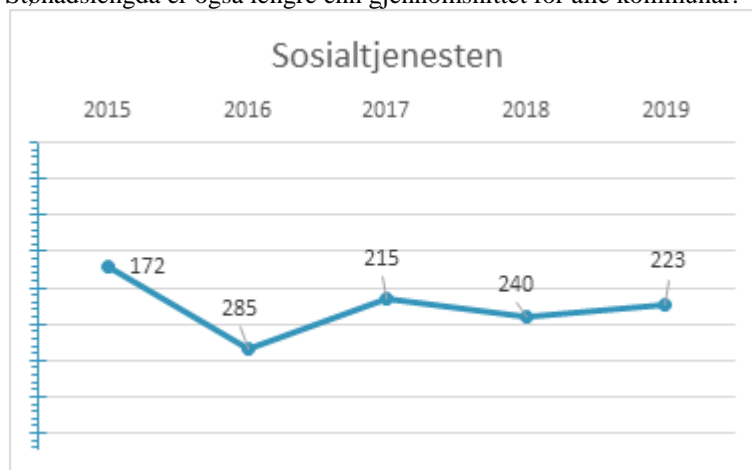
Sjølv om lege- og jordmordekninga er over landsgjennomsnittet har Kvinnherad oppnådd dårlege resultat innan helse dei siste åra. Nokon av årsakene til det er:

- Tal årsverk helsesjukepleiarar er under gjennomsnittet for alle kommunar.
- Tal personar med opphald på sjukehus pr. 1.000 innbyggjarar var 126, mot landsgjennomsnitt på 112.
- Total medisinbruk pr. 10.000 innbyggjarar er høgare enn landsgjennomsnitt.
- Tal 9-åringar som er vaksinert mot meslingar er 91 %, mot landsgjennomsnitt på 95 %.

Sosialtenesta:

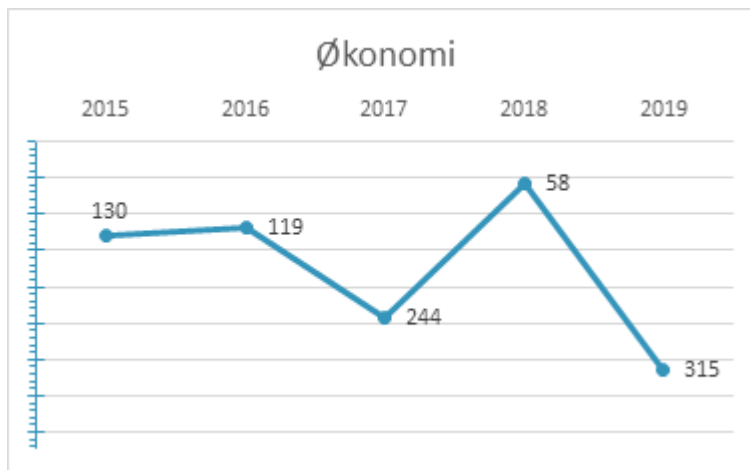
- Tal personar som går over 6 mnd. på stønad er under gjennomsnittet
- 87 % av søknader om kommunal bustad blir innvilga, mot landsgjennomsnitt på 71 %.
- Årsverk til økonomisk rådgjeving pr. 1.000 langtidsmottakarar av stønad er på 4,6, mot landsgjennomsnitt på 7,2 årsverk.
- Tal mottakarar av økonomisk sosialhjelp i alder 18-24 år er høgare enn landsgjennomsnitt. Stønads lengda er også lengre enn gjennomsnittet for alle kommunar.

Økonomi:

Kvinnherad kommune gjekk ned med 257 plasser på økonomi-barometeret frå året før.

- Kvinnherad sitt brutto driftsresultat var godt, men svakt korrigert netto driftsresultat trekkjer ned. Her er det korrigert for kommunen si inntekt frå Havbruksfondet. Nedgang i Kraftfondet er også ein del av differansen.
- Mykje av nedgangen på barometeret frå året før kjem av endring i disposisjonsfond, då dette vart redusert med 4,8 %. Disposisjonsfondet var ved utgangen av året 16,3 %, som er over landsgjennomsnittet.
- Grunna investeringar har kommunen si renteeksponerte gjeld auka betydeleg frå året før.

Andre resultat:

- Aktiviteten på biblioteket er høgare enn landsgjennomsnittet.
- Utslepp av klimagassar pr. innbyggjar er betydeleg lågare enn landsgjennomsnittet.
- Saksbehandlingsgebyr for einebustad er lågare enn landsgjennomsnittet.
- Vasskvaliteten i kommunen er høg.
- Kommunen har få kulturarbeidarar pr. 1.000 innbyggjarar.
- Netto driftsutgift til aktivitetstilbod til barn og unge og idrett er låg.
- Det var brot i vassleveransen i 4,9 timar pr. innbyggjar, langt over landsgjennomsnittet.
- Fornya vassleidningsnett dei siste tre åra er lågare enn landsgjennomsnittet.
- 39 % av byggjesakene vart ikkje behandla innan fristen.

3 Økonomi

Økonomiske nøkkeltal:

Sentrale kommunaløkonomiske indikatorar:

Netto driftsresultat (NDR): Målt i prosent av driftsinntekt syner NDR kor stor andel av dei tilgjengelege driftsinntektene kommunen kan bruka til å finansiera investeringar, eller setja av til seinare bruk. Teknisk beregningsutvalg for kommunal økonomi (TBU) anbefalar ein NDR som over tid bør liggja på 1,75%.

Disposisjonsfond: Dette er "oppsparte" midlar som kommunen kan nytta til finansiering i drifts- og investeringsrekneskap. I tillegg er dette midlar som bør nyttast til buffer for Kraftfondet og premieavvik pensjon. Kraftfondet er omløpsmidlar der verdiendringar gjennom året påvirkar direkte netto driftsresultat. Premieavvik pensjon er utgifter/inntekter som kommunen må kostnadsføra dei neste 7 åra. I tillegg må kommunen kostnadsføra premieavvik frå tidligere år.

Langsiktig gjeld eks. pensjonsforpliktingar i % av brutto driftsinntekt: Ordinære renter og avdrag på lån (til investeringar) skal finansierast av driftsinntekter, og indikatoren syner langsiktig gjeldsbelastning i forhold til inntekter.

Netto lånegjeld pr. innbyggjar: Langsiktig gjeld minus totale utlån og ubrukte lånemidlar.

3.1 Frie inntekter

Kvinnherad kommune sine inntekter er fortsatt høge i forhold til dei fleste andre kommunane i landet. Fylkesmannen vurderer ikkje å tildela kommunen skjønstilskot.

Men også for vår kommune er det store utfordringar. Det er vanskeleg å oppnå ei stabil drift fordi inntektene varierer så mykje i frå år til år.

Utfordringane i økonomiplanperioden 2020-2023 oppsummert i kortversjon:

- Kvinnherad kommune har svært høg gjeld samstundes som renta stig. Rente og avdragskostnader aukar med meir enn 8 millionar kr. frå 2019 til 2020.
- Utbyte frå Kvinnherad Energi / BKK er ei svært usikker inntekt å budsjettera med.
- Kraftfondet gjev heller ikkje kommunen ei stabil inntekt i perioden. Kommunedirektøren budsjetterer med ei avkastning på 4,5 % årleg.
- Sal av konsesjonsstraum er avhengig av straumprisen som varierer mykje. Inntekta er redusert frå 44,5 millionar kr. (oprinneleg budsjett 2019) til 38 millionar kr.
- Havbruksfondet er også ei høgst usikker inntekt, og vil i hovudsak koma annakvart år. Usikkert om det bør budsjetterast med denne inntekta, men for å få balanse i budsjettet, er det likevel naudsynt å leggja inn 20 millionar kr kvart år. Dette vert vist som bruk av disposisjonsfond.
- Overføringane til private barnehagar er avhengige av Kvinnherad kommune sine kostnader til drift av egne barnehagar. Med små og difor dyre, kommunale barnehagar, vert tilskotet til dei private høgare. For dei private aktørane som driv barnehagar i fleire kommunar, kan Kvinnherad kommune sitt tilskot i praksis vera med og finansiera desse barnehagane. Det er budsjettert med 43,0 millionar kr i 2020.
- Kommunen mottek integreringstilskot for flyktningar dei første 5 åra dei er i kommunen (og fram til dei vert 20 år for dei som er einslege mindreårige: EMF). I planperioden vil det totale tilskotet gå ned frå 26,4 millionar kr i 2020 til 9,4 millionar kr i 2023, sjølv om det er budsjettert med 10 nye flyktningar kvart år. I 2019 vart det budsjettert med 34,8 millionar kr.

3.1.1 Skatter

Med skattar meiner ein den delen av inntektene frå inntekts-/formueskatt som tilfell kommunen. I den summen er også inntektsutjamninga. Denne gjev ein pluss for kommunar som har låg skatteinngang i åra der veksten i snitt for landet er høgare.

Kommunen sin skatteinngong er monaleg lågare enn landssnittet, og ligg no i underkant av 90 %. Dette

vert justert gjennom inntektsutjamninga.

Inntektsutjamning er 60% av skilnaden mellom kommunen sitt skattenivå og gjennomsnittleg skattenivå for landet. Tilleggskompensasjonen for kommunar med lågt skattenivå er 35 prosent av det skattenivået som er under 90 prosent av landsgjennomsnittet.

Tabell og graf under syner skatt, inntektsutjevning og kommunen sin skatteinngang av landsgjennomsnittet i åra 2015 til 2018.

(tal i heile tusen)	2015	2016	2017	2018
Skatt	323 502	335 516	343 907	358 088
Inntektsutjevning	11 611	25 281	28 977	25 220
Sum skatt	335 113	360 798	372 884	383 308
Skatteinngang mot landsgj.snitt	92,40 %	88,00 %	87,20 %	89 %

Fylkesmannen rår til at kommunen set skatteanslaget (skatt +inntektsutjevning) til 402,6 millionar kr for 2020. Samstundes vert det sagt at kommunen må justera for lokale høve.

Det er rekna med ein nominell skatteauke for kommunane frå 2019 til 2020 med 2,1%. I statsbudsjettet er det lagt opp til at det kommunale skatteøyret blir justert frå 11,55 prosent i 2019, til 11,10 prosent i 2020. Pårekna skatteauke for 2019 blei justert opp frå 1,2 prosent til 3,8 prosent ut i frå faktisk innkomen skatt i 2018. Kvinnherad kommune har pr. september 2019 hatt ein auke på 4,6%

Tabellen under syner skattevekst i åra 2016 til 2019 (utan skatteutjevning).

	2016	2017	2018	2019 pr.sept
Skattevekst	3,70 %	2,50 %	4,10 %	4,6%

Kommunedirektøren finn, etter ei vurdering av skatteinngongen dei seinaste åra (og i 2019), at det er mogleg å justera opp anslaget med 5 millionar kr. Difor vert skatteanslaget 407,6 millionar kr.

3.1.2 Rammeoverføringer

Om inntektssystemet

Kommunesektoren sine inntekter er sett saman av frie og bundne inntekter. Dei bundne inntektene består hovudsakleg av øymerka tilskot, gebyr og eigenbetalingar, som er knytt til spesifikke kommunale tenester. Dei frie inntektene er inntekter som kommunane og fylkeskommunane kan rå fritt over, utan

andre føringar frå staten enn gjeldande lover og regelverk. Dei frie inntektene består av rammetilskot og skatteinntekter, og inntektssystemet fordeler desse inntektene til kommunar og fylkeskommunar.

Innanfor kommunesektoren sine frie inntekter, utgjer rammetilskotet om lag 45 pst. og skatteinntektene om lag 55 pst. For Kvinnherad kommune fordeler inntektene seg 50/50.

Inntektssystemet jamnar ut føresetnader for å gje eit likeverdig tenestilbod.

Det overordna føremålet med inntektssystemet er å bidra til at kommunane kan gje eit likeverdig tenestetilbod til innbyggjarane sine. Ved fordeling av rammetilskotet tek ein omsyn til strukturelle skilnader i kommunane sine kostnader (utgiftsutjamning) og skilnader i skatteinntektene (skatteutjamning).

Rammetilskot

Rammetilskotet til kommunen kjem fram som summen av innbyggjartilskotet, distriktstilskot Sør-Norge og skjønstilskot.

Innbyggjartilskotet er delt inn i:

- Ungiftsutjamning
- Korreksjonsordninga for elevar i statleg og privat skule
- Inntektsgarantiordninga
- Skatteutjamning (sjå pkt 1.3.1)

Innafor innbyggjartilskotet fins det midlar som ikkje blir fordelt etter dei ordinære kriteria i inntektssystemet, men som er gjeve ei særskild fordeling.

Utgiftsutjamning

Det er til dels store skilnader i kostnader i tenesteytinga mellom kommunane. Gjennom utgiftsutjamninga i inntektssystemet skal kommunane i prinsippet få full kompensasjon for dei kostnadsskilnadene som dei ikkje kan påverka sjølve. Det gjeld til dømes aldersfordeling og strukturelle og sosiale tilhøve i kommunen. Denne kompensasjonen skjer i praksis gjennom kostnadsnøkkelen, som er sett saman av ulike kriterium med vektorer. Gjennom kostnadsnøkkelen og eit oppdatert sett med kriteriedata, blir utgiftsbehovet for kvar kommune berekna. Deretter blir tilskotet fordelt til kommunane etter utgiftsbehov.

Utgiftsutjamninga er ei rein omfordeling – det som blir trekt inn frå somme kommunar blir delt ut til andre kommunar.

Kvinnherad kommune har dei siste åra hatt eit utgiftsbehov som har vore kring 7,0 % over landssnittet. For 2020 er talet 6,3%. Indeksen seier noko om kommunen sitt utgiftsbehov på dei enkelte hovudområda. Kommunen har etter staten sine kriterie ein utgiftstrong som samla for alle hovudområda er 6,3 % høgare enn den berekna gjennomsnittlege utgiftstrongen for kommunane. Dette gjev kommunen eit tillegg på 3.490 kr pr. innbyggjar eller 45,7 millionar kr. I 2019 var dei same tala 3.661 kr pr. innbyggjar eller 48,3 millionar kr.

Kostnadsnøkkelen for kommunane er samansett av delkostnadsnøklar for grunnskule, pleie og omsorg, sosialhjelp, barnevern, kommunehelseteneste, barnehage, landbruk og administrasjon.

I kostnadsnøkkelen for 2020 er samanveking av delkostnadsnøklane i hovudsak basert på rekneskapstala for 2018. Kostnadsnøklane blir brukt saman med kriteriedata til å lage indekstar for å berekna utgiftsbehovet for kvar kommune. I tabellen under syner ein delkostnadsnøklar for nemnde område og oversikt på kommunen sin kostnadsindekstar for dei same områda.

Kostnadsnøklar/kriteriedata er vekta opp mot kommunen sin andel av personar i den enkelte kostnadsgruppe mot totalt antal innbyggjarar i kommunen. Dette er vekta mot same forholdstal for heile landet. Syner til punkt 2.3 befolkningsutvikling for demografisk utvikling.

	Indeks 19	Vekt 19	Indeks 20	Vekt 20
Pleie og omsorg	1,2207	34,49 %	1,2137	34,90 %
Grunnskule	1,0906	25,53 %	1,0878	25,27 %
Barnehage	0,8609	16,45 %	0,8544	16,08 %
Administrasjon	0,9857	8,12 %	0,9999	8,19 %
Sosialtenesta	0,8051	5,76 %	0,7600	5,78 %

	Indeks 19	Vekt 19	Indeks 20	Vekt 20
Kommunehelse	1,0989	5,05 %	1,1114	5,26 %
Barnevern	0,9654	4,39 %	0,8958	4,30 %
Landbruk	2,2642	0,20 %	2,3069	0,21 %
Hovedkostnadsnøkkel	1,0700	99,99 %	1,0636	99,99 %

Utgiftsbehov pr. innbyggjar i landet er rekna ut i frå kostratal 2018. Dette talet dannar grunnlag for utgiftsutjevning.

Innbyggjartilskot pr. innbyggjar i landet er det totale rammetilskotet til fordeling i statsbudjettet delt på antall innbyggjarar i landet.

Tabellen under syner endring i utgiftsbehov og endring i innbyggjartilskot frå 2019 til 2020.

Snitt utgiftsbehov 2020		54 839
	2019	2020
Endring grunna nedgang i indeks:		
Telling pr. 1/7	13 186	13 105
Kostnadsindeks	7,00 %	6,30 %
Utgiftsbehov	58 678	58 294
Endring pr. innb.		-384
Endring kommune 19/20		-5 061 749
Endring grunna nedgang i innbyggjartal:		
Innbyggjartilskot 2020		25 083
Tilskot kommune	330 744 438	328 712 715
Endring kommune 19/20		-2 031 723
Endring grunna indeks og antall innbyggjarar		-7 093 472

Tabellen over syner ein samla nedgong i rammetilskotet på 7,1 millionar kr frå 2019 til 2020. Dette grunna nedgang i antal innbyggjarar og reduksjon i kostnadsnøkkel.

Folketalutvikling i perioden 2020 til 2023. Tal oppgitt i 2020 (grunnlag rammetilskot 2020) er teljing 2019.

	2020	2021	2022	2023
Innbyggere 0-1 år	225	231	237	237
Innbyggere 2-5 år	528	513	499	487
Innbyggere 6-15 år	1 687	1 663	1 611	1 583
Innbyggere 16-22 år	1 243	1 237	1 242	1 225
Innbyggere 23-66 år	6 850	6 875	6 862	6 834
Innbyggere 67-79 år	1 764	1 784	1 833	1 871
Innbyggere 80-89 år	641	660	653	682
Innbyggere 90 år og over	167	127	124	129

	2020	2021	2022	2023
Totalt	13 105	13 090	13 061	13 048

Tabellen under syner prognose for rammetilskot i perioden 2020 til 2023 (2020 er allereie tildelt). Utgiftsutjamning er i tillegg til Kvinnherad avhengig av folketal i Norge og korleis innbyggjarane i Noreg fordeler seg i aldersgruppene. I tillegg er det forutsatt at vekting utgiftsbehovindeks ikkje har endra seg i perioden 2021 til 2023., Tala under er i faste 2020 kroner.

(tal i heile tusen)	2020	2021	2022	2023
Innbyggjertilskot	328 719	327 833	326 967	326 498
Utgiftsutjamning	50 205	38 461	30 855	31 388
INGAR	1 862	8 244	10 796	4 946
Særskild fordeling	5 297	5 029	5 189	5 348
Sør-Noreg tilskot	16 407	16 320	16 353	16 319
Sum rammetilskot	402 489	395 886	390 159	384 499

I økonomiplanperioden 2021 til 2023 er lagt til grunn budsjett 2020 ved berekning av sum rammetilskot.

Korreksjonsordninga for elevar i statleg og privat skule

Kommunen får eit trekk i rammetilskot for elevar i private eller statlege skular. Trekket er kr 101.100 pr. elev. Trekket til kommunen er kr 1.921.000 (19 elevar). Det totale trekket for landet vert fordelt tilbake til kommunen etter kommunen sin nøkkel for utgiftsbehov (2,6 promille). Netto verknad vert positivt 4,5 millionar kr.

Inntektsgarantiordninga (INGAR)

Denne ordninga skal skjerma kommunane for svikt i rammetilskot. Ordninga er utforma slik at ingen kommunar skal ha ein vekst i berekna rammetilskot som er lågare enn 400 kr pr innbyggjar, berekna vekst på landsbasis. Kvinnherad kommune får i rammetilskotet tildelt via INGAR 1,8 millionar kr. I 2019 fekk kommunen eit trekk på 0,7 millionar kr. Dette indikerer at veksten i rammetilskotet til Kvinnherad kommune er gått ned samanlika med andre kommunar i landet.

Distriktstilskot Sør Noreg

Dette tilskotet skal ivareta kommunar i Sør Noreg som har ei svak samfunnsmessig utvikling.

Distriktsindeks er eit uttrykk for distriktsutfordringar kommunen har. Kommunar som blant anna har hatt ei gjennomsnittleg skatteinntekt pr. innbyggjar dei siste tre åra som er mindre enn 120% av snittet i landet får tildelt tilskot. Kvinnherad kommune har tilhøyrt same indeks dei siste åra, og får tildelt 16,4 millionar kr i distriktstilskot.

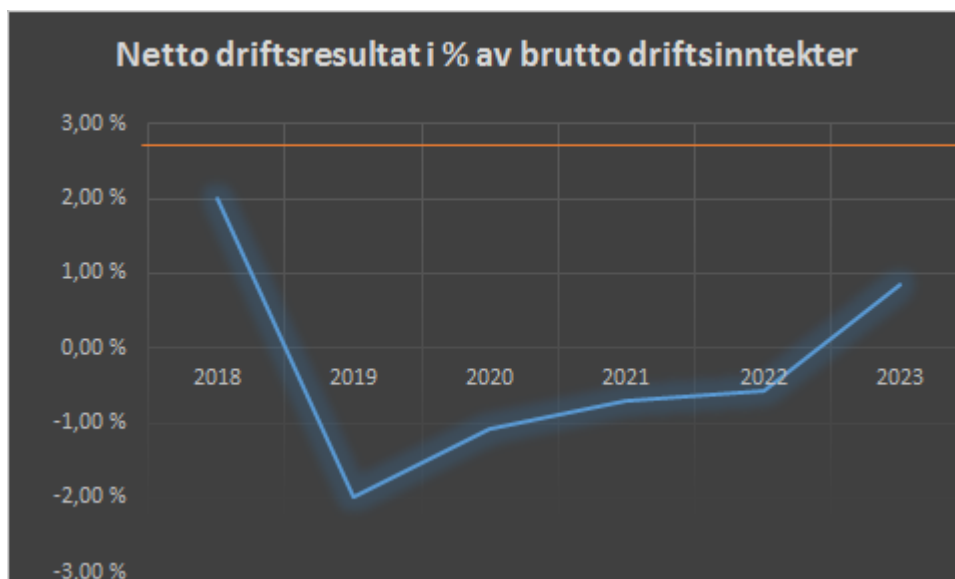
Saker med særskild fordeling

Dette er ei fordeling som er ein del av rammetilskotet, men utanom dei ordinære kriteria. Kvinnherad kommune for tildelt 5,3 millionar kr via rammetilskotet, til saker med særskild fordeling.

Sjå tabell under:

Saker med særskild fordeling	
Helsestasjon- og skulehelseteneste	2 293 000
Eigedomsskatt endring i regelverk	319 000
Innlemming av tilskot til auka lærartettleik	2 258 000
Frivilligsentralen	427 000
Totalt	5 297 000

3.2 Netto driftsresultat

Resultatgrad i 2018 var positiv 2,0%. Mykje av årsaka en til dette ligg i at Havbruksfondet som gav kommunen meirinntekter på 40,0 millionar kr.

I økonomiplanen må kommunen nytta oppsparte midlar (disposisjonsfond) for å gå i balanse. Grafen over syner negativ resultatgrad i planperioden fram til 2023. Kommunen nyttar disposisjonsfond (EK) for å dekkja inn eit negativt netto driftsresultat.

Det tekniske berekningsutvalet for inntektsoppgjera (TBU) si anbefaling er resultatgrad 1,75%. Kommunen kan då finansiera investeringar eller setja av midlar til seinare bruk.

Kvinnherad kommune må på sikt liggja over TBU si anbefaling (2,75%). Dette vert drøfta i punkt 1.3.

3.3 Disposisjonsfond

I planperioden må kommunen som nemt under punkt 3.2 bruka disposisjonsfondet for å dekkja opp negativt netto driftsresultat. Dette er ikkje ei berekraftig utvikling.

Disposisjonsfondet skal kunna nyttast som buffer for Kraftfondet, premieavvik, investeringar eller til driftstiltak i ein periode. Tabellen syner nedgang i eigenkapital i planperioden.

Størrelsen på fondet vert omhandla i punkt 1.3 (måltal)

3.4 Investeringar

I denne delen av dokumentet ligg oversikt over tidlegare vedtekne investeringar, saman med forslag til nye investeringar i økonomiplanperioden. Hovuddelen av investeringane gjeld sektor Teknikk og miljø, og er også tekne med under det området i dokumentet. Investeringar i andre sektorar/seksjonar er på same måte tekne med under desse områda. I punkt 3.4.4 ligg oversikt på Bustadpakken, og Regionsenteret Husnes er skildra i punkt 3.4.3 .

3.4.1 Revidert investeringsbudsjett 2019

Investeringsbudsjettet til kommunen må reviderast kvart år. Hovudårsaka er avsluttinga av forrige rekneskapsår (2018), der kommunen må overføre unytta midlar over til 2019 budsjett.

Kommunedirektøren har hatt ein grundig gjennomgang av alle prosjekta, og det vert i planen rådd til styrking av nokre, medan andre prosjekt vert skyvd fram i tid.

Samla investeringar i 2019 etter dette arbeidet vart gjort er 337,4 millionar kr og eit låneopptak på 282 millionar kr. Syner til fullstendig oversikt over investeringsbudsjett i vedlegg til dette dokumentet.

Investeringsbudsjett 2019 må vedtakast som eige punkt under handsaminga i kommunestyret.

3.4.2 Investeringsbudsjett 2020-2023

Med bakgrunn i den høge lånegjelda i kommunen, saman med behovet for investeringar i lovpålagte tenester som skular og barnehagar, vurderer kommunedirektøren det slik at det vert vanskeleg å prioritera realisering av Kvinnherad Arena i same tempo som det tidlegare er lagt opp til. I tillegg til investeringa, vil bygget påføra kommunen auka driftsutgifter. Dette er lite omtala så langt, men ein ser for seg at drift av eit slikt bygg kan vere i størrelsesorden 5-6 mill pr år. Kommunedirektøren meiner det er nødvendig å utsetja bygginga til seinare i økonomiplanperioden.

Det er eit stor behov for oppgradering og rehabilitering av eksisterande skulebygg og barnehagebygg. Det er eit samla behov for investeringar innan oppvekstområdet. Det er fleire av skulane som treng ei større oppgradering, rehabilitering eller nybygg. Kommunedirektøren ser det som heilt nødvendig å gjennomgå heile strukturen innan skule og barnehageområde før ein bestemmer kva bygg dette gjeld. Det er viktig å ta med opplysningar om at tal barn i skulepliktig alder vert redusert med 250 dei komande 5 åra.

Framskrivingar av befolkningstal syner dei same trendane. Det er og ei kjensgjerning at fleire av dei skulebygga kommunen har i dag ikkje er tilpassa den pedagogikk og dei læreplanane som gjeld i dag. Det er i denne samanheng og viktig å sjå til kva beløp Kvinnherad kommune i dag brukar på drift av skule og barnehage, samt kva som vert brukt til vedlikehald av dei bygningane som er i bruk. Det er viktig å gjera ein god analyse på kva midlane går til, og kva tenester og skulekvardag skuleelevene og barnehageborna i Kvinnherad får.

Kommunedirektøren ser for seg å starta dette arbeidet umiddelbart. Det bør skje med involvering og i tett dialog med ulike interessenter som tilsette og mottakerar av tenestetilboda, i tillegg til at arbeidet må skje

i god dialog med politisk nivå.

Kommunedirektøren ser at dette arbeidet kan påvirke både investeringsbudsjett og driftsbudsjett frå 2020. Tal knytt til dette er ikkje talfeste i investeringsbudsjettet i denne økonomiplanperioden, men dette må konkretiserast nærare og implementerast i det vidare arbeidet.

Prosjekta forøvrig er nærare omtala i samla oversikt, ligg som vedlegg i saka: "Oversikt investeringar.

Tabellen under gir ein oversikt over alle prosjekt i økonomiplan perioden:

Investeringsbudjett 2020-2023						
		Rev.bud sj.	Budsj.	Budsj.	Budsj.	Budsj.
	(tal i heile tusen	2019	2020	2021	2022	2023
Pr.nr	50 VATN					
5000	VATN UTBYGGING GENERELT	1 000	2 000	1 000	1 000	1 000
5001	RULL.HOVEDPLANGODKJ.VASSV	1 000	-	-	-	-
5015	NYE VA LEIDNINGAR OPSANGERVEGEN	1 000	-	-	-	-
5017	TILTAK SVARTAVATNET HUSNES	493	9 500	-	-	-
5022	TILTAK NEDSLAGSFELT VARALDSØY	313	5 000	-	-	-
5023	TILTAK NEDSLAGSFELT HERØYSUND	697	1 000	-	-	-
5024	AUKA KAPASITET HUSNES VBA	4 521	-	-	-	-
5025	OVERFØRINGSLEIDNING SANDVOLL-VALEN	5 748	-	-	-	-
5026	TILTAK MATRE VASSVERK	2 739	-	-	-	-
5030	ÆNES VASSVERK UV HBASS	2 780	-	-	-	-
5033	UTSK.ETERNITT HUSNES VBA	7 188	-	-	-	-
5036	HØGDEBASSENG HAMMARHAUG	-	-	-	-	5 000
5037	NY SJØLEDNING HØYLANDSBYGD SANDVOLL	-	-	3 500	-	-
	Sum grp.Prosjekt: 50 VATN	27 479	17 500	4 500	1 000	6 000
		-	-	-	-	-
	51 AVLØP	-	-	-	-	-
5100	UTBYGGING GENERELT	1 000	2 000	1 000	1 000	1 000
5101	RULLERING HOVEDPLAN	1 000	-	-	-	-
5114	AVLØP ØLVE	-	-	10 918	-	-
5115	AVLØPSSANNERING RØSSLAND- KALDESTAD	8 638	-	-	-	-
5117	AVLØPSSANERING VALEVÅGEN	4 153	4 000	-	-	-
5118	AVLØPSTILTAK ÆNES	1 557	5 000	-	-	-
5119	SLAMAVSKILLAR LØFALLSTRAND	383	3 000	-	-	-
5126	AVLØPSTILTAK HUSNES IND.OMRÅDE	-	500	3 000	-	-
5128	OPPGRAD.UTSLIPP HAMNAV.	-	1 000	1 000	-	-
5131	SLAMAVSKILLAR BERGET HERØYSUND	-	1 000	1 300	-	-

Investeringsbudjett 2020-2023						
5132	SLAMAVSKILLER KROSANDEN HERØYSUND	-	1 000	1 000	-	-
5133	SLAMAVSKILLER LANGÅT	-	1 000	1 000	-	-
5134	SLAMAVSKILLER RUDLEN SANDVOLL	3 990	4 000	-	-	-
5135	SLAMAVSKILLAR HEIO ERSLAND	3 228	2 500	-	-	-
5136	SLAMAVSKILLAR EIDSVIK HALSNØY	2 371	-	-	-	-
5139	AVLØPSTILTAK DIMMELSVIK	-	5 000	-	-	-
5137	SLAMAVSKILLAR BYGDAVÅGEN, VARALDSØY	-	-	3 000	-	-
5138	UTVIDING UTENOMHUS VBA	4 000	-	-	-	-
5140	TILKNYTNING UTB.OMR.HATLESTRAND	-	-	500	500	-
5141	SLAMAVSKILLAR MAURANGER	-	-	2 000	-	-
5142	AVLØPSTILTAK HØYLANDSBYGD	-	-	5 000	-	-
	Sum grp.Prosjekt: 51 AVLØP	30 319	30 000	29 718	1 500	1 000
		-	-	-	-	-
	52 VEG/PARK/IDRETT	-	-	-	-	-
1110	TRAFIKKSIKRING OMVIKDALEN BHAGE	934	-	-	-	-
1130	TRAFIKKSIKRING SUNDE SKULE	1 200	-	-	-	-
2085	UTVIDING EID KYRKJEGARD	2 000	-	-	-	-
5310	HUSNES INDUSTRIOMRÅDE	1 500	-	-	-	-
5334	VEG VARALDSØY	10 444	-	-	-	-
5372	KOMMUNALE VEGAR/KAIER	13 308	7 250	7 250	7 250	7 250
5400	VEGLYS	2 772	500	500	500	500
5445	PARKERING SUNDE FERGEKAI	465	-	-	-	-
5450	KVINNHERRADSPAKKEN	19 957	20 000	20 000	20 000	-
5451	KAI BØRNESET	492	-	4 000	-	-
5453	KOLLEKTIVKNUTEPKT ROSENDAL	14 958	-	-	-	-
5455	OPSANGERVEGEN	4 150	-	-	-	-
5467	RV 48 LUNDSNESET	11 025	-19 650	-	-	-
5468	VEGLJOS LONGÅT	352	-	-	-	-
5471	AVKJØRSEL SÆBØVIK	500	-	-	-	-
5475	KOLLEKTIVKNUTEPUNKT HUSNES	5 638	12 500	-	-	-
5475	KOLLEKTIVKNUTEPUNKT HUSNES - INNTEKT	-	-10 000	-	-	-
5478	NESLIA ØVRE	167	-	-	-	-
5480	TILKOMSTVEG IDRETTSHALL	8 000	9 000	-	-	-
2084	OREIGNING AREAL IDRETTSHALL/TILKOMSTVEG	-	10 000	-	-	-
5482	VEG NYTT BUSTADOMRÅDE HUSNES	1 000	-	-	-	-

Investeringsbudjett 2020-2023						
5483	BRU ØLVE DALSJØEN FORSKOTERING	1 000	-	-	-	-
5732	FELLES GARAGE KK TRIO	121	-	-	-	-
5908	HUSNES GRAVPLASS	1 119	-	-	-	-
	Sum grp.Prosjekt: 52 VEG/PARK/IDRETT	101 103	29 600	31 750	27 750	7 750
		-	-	-	-	-
	53 BYGG	-	-	-	-	-
1008	UTBETRING LEIKEPLASSAR	294	100	100	100	100
1085	ROSENDAL U.SKULE BASSENG	5 445	-	-	-	-
1120	HATLESTRAND SKULE	-	5 000	5 000	-	-
2022	HERØYSUND KOMP.SENTER REHAB BAD	1 348	-	-	-	-
2052	UTBYGGING/OMMBYGGING ROSENDALSTUNET	2 086	-	-	-	-
2069	NYE AKSEN (TRINN 1 OG 2)	67 344	-	-	-	-
2069	NYE AKSEN TRINN 2, EV. 3. ETASJE	-	40 000	-	-	-
2081	BUSTADPAKKE 2017 - 2020	2 332	-1 000	62 000	5 000	-50 000
2081	SAL STORHAUGVEGEN 2A OG 2B	-	-2 500	-	-	-
2081	NYE BUSTADER MED PERSONALBASE - HUSNES	-	2 000	4 000	-3 000	-
2089	OPPGRADERING ØLVE ALDERSPENSJONAT	806	-	-	-	-
2093	KJØKKEN ØLVE	-	2 000	-	-	-
4008	BIOBRENSLANLEGG	500	-	-	-	-
5320	OMBYGGING KOMM.BYGG	15 443	10 000	10 000	10 000	10 000
5405	BRANNORDNING ØLVE	2 241	-	-	-	-
5406	BRANNORDNING ROSENDAL	2 071	-	-	-	-
5458	ENERGIMERKING BYGG	450	-	-	-	-
5461	RADONKARTLEGGING	287	-	-	-	-
5476	LADESTASJONAR	-155	-	-	-	-
4026	ENERGISENTRAL	-	5 000	5 000	-	-
5716	IDRETTSHALL HUSNES	-	-	-	-	36 000
5728	SUNDE KYST OG LITTERATURSENTER	2 500	-	-	-	-
5737	TILTAK UTBYGGING BRANNSTASJONAR	1 679	10 000	15 000	-	-
5739	ROSENDAL FRIIDRETTSANLEGG	2 967	-	-	-	-
5753	SYSSELSETTINGSMIDLAR	2 757	-	-	-	-
2092	OMBYGGING AV HUSNES HELSESENTER	-	8 000	-	-	-
5756	IDRETTSHALL ROSENDAL	-	-	-	-	11 000
	Sum grp.Prosjekt: 53 BYGG	107 895	78 600	101 100	12 100	7 100
		-	-	-	-	-
	54 EIGENDOM	-	-	-	-	-

	Investeringsbudjett 2020-2023					
4004	UTVIKLING AV NÆRINGSAREAL	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500
4024	GRUNNKJØP/TILRETTELEGGING OSB	8 999	4 500	4 500	4 500	4 500
4006	PRESTNES	2 314	-	-	-	-
4023	INDUSTRIOMRÅDE BØRNES	471	-	-	-	-
4050	SAL NÆRINGSBYGG/GRUNN	1 814	-500	-500	-500	-500
4051	SAL KOMMUNALE BUSTADER	-3 829	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
4052	SAL HYTTETOMTER ÅGOTELVA	-100	-	-	-	-
4053	TILRETTELEGGING BUSTADFELT	1 206	-	-	-	-
4054	HYTTEFELT TROPPO ØLVE	235	-	-	-	-
5347	GRUNNKJØP	36	-	-	-	-
5430	KOBEBUKTA FISKERIHAVN	1 037	-	-	-	-
	Sum grp.Prosjekt: 54 EIGENDOM	16 681	7 000	7 000	7 000	7 000
	55 TEKNIKK OG MILJØ	-	-	-	-	-
5457	UTSKIFTING BRANNBILAR	3 141	3 000	2 000	4 000	2 000
5470	BILPARK	7 787	2 000	2 000	2 000	2 000
	Sum grp.Prosjekt: 55 TEKNIKK OG MILJØ	10 928	5 000	4 000	6 000	4 000
	59 ANDRE PROSJEKT	-	-	-	-	-
1201	BARNEHAGEINVESTERINGAR 2018	327	-	-	-	-
2091	VELFERDSTEKNOLOGI	4 499	1 600	1 400	500	-
3024	UTBYGGING BREIBAND MOBIL	800	-	-	-	-
3030	PROGRAMVARE IT/INFRATRUKTUR	998	1 000	1 000	1 000	1 000
3031	EIGEDOMSARKIV	-	2 000	2 000	-	-
3032	ORGANISERING ARKIV (HISTORISK)	-	-	2 000	3 000	-
3033	SERVERE/NETTVERK	-	2 000	1 000	-	-
3440	REG.PLAN HERADSTUN	500	-	-	-	-
3441	BØRNES REGULERINGSPLAN	-	500	-	-	-
5011	DIGITALE KART	326	150	150	150	150
5220	PLANLEGGING FJELBERGSAMBANDET	1 110	-	-	-	-
5221	PLANLEGGING NY FERJEKAI VARALDSØY	1 575	-	-	-	-
5246	SKOGSBILVEGAR	525	-	-	-	-
5350	MARKNADSFØRING KVINNHERAD	1 738	-	-	-	-
5402	SKILTPLAN	632	-	-	-	-
5428	RV 48 LØFALLSTRAND KOTE 70	1 684	-	-	-	-
5443	TRAFIKKSIKRINGSPLAN HERØYSUND	500	-	-	-	-
5477	REGIONSSENTER HUSNES	-488	-	-	-	-

Investeringsbudjett 2020-2023						
5485	MØTEPLOSS HUSNES REGIONSENTER	-	-	7 500	-	-
5727	BOKBUSS	3 289	-	-	-	-
5729	K.DELPLAN IDRETT	1 000	-	-	-	-
5736	SKAALURENSAMLINGA	3 500	-	-	-	-
5738	IDRETTS-/NÆRMILJØANLEGG	6 500	2 500	2 500	2 500	2 500
5811	STEINPARKEN	1 000	-	-	-	-
5815	FOLGEFONNA NASJONALPARK BESØKSMÅL	400	-	-	-	-
5907	BRANNSIKRING KYRKJER	3 738	2 000	2 000	2 000	2 000
5920	EID KYRKJE- FORNYING TAK	-	1 500	-	-	-
5921	MINNELUNDER	-	600	600	-	-
4027	HUSNES KINO	-	-	-	500	-
	Sum grp.Prosjekt: 59 ANDRE PROSJEKT	34 153	13 850	20 150	9 650	5 650
		-1 118	-	-	-	-
	SUM INVESTERINGAR	33 035	181 550	198 218	65 000	38 500
Pr.nr.	60 FINANSIERING	-	-	-	-	-
9100	LÅN	-	-154 540	-177 818	-53 500	-22 200
9102	MOMSKOMPENSASJON	-	-27 010	-20 400	-11 500	-16 300
	Sum grp.Prosjekt: 60 FINANSIERING	-	-181 550	-198 218	-65 000	-38 500

3.4.3 Regionsenter Husnes

Regionsenteret Husnes

Det har vore fleire prosjekt knytt til Regionsenteret på Husnes. Eit prosjekt var korleis vi skal gå og sykla i «sentrum», eit på kvar vi kan laga ein naturleg møteplass, og no eit som ser på korleis og kvar vi kan etablere ein leikeplass/ aktivitetspark for barn og unge i sentrum.

Møteplass i Husnes regionsenter kombinert med trafikknutepunktet på Husnes

Det vart laga eit skisseprosjekt av ein møteplass mellom biblioteket og kulturhuset. Det vart løyvd inntil

1,2 millionar kr for å utarbeida eit forprosjekt og få ein kalkyle over kva det ville kosta kommunen å etablere denne møteplassen. Ein førebels totalpris på denne møteplassen er sett til vel 18 millionar kr inkludert moms. Å kombinere møteplassen med ein venteplass for bussen vart teke inn som eit forslag fylkeskommunen til eit kollektivknutepunkt. Dersom løysinga blir bra og vi får digitale tavler for kva tid bussen går, kan ei ombygging av dette arealet få ei ekstra god løysing. «Du kan lesa avisa og møte kjentfolk medan du ventar på bussen»

Den nye Opsangervegen og parken ned mot vatnet er blitt eit flott område for Husnes. Det som manglar no er leikeområde for mindre barn. Kommunen har starta opp eit prosjekt som ser på muligheiter for å setje opp ulike aktivitetsapparat i regionsenteret vårt. Kommunen samarbeidar her med Sentrumsforeininga, Husnes Vekst og Kvinnherad Næringssservice om aktivitetsparken/ leikeområdet. Kommunen søkjer eksterne midlar for å få dette realisert.

3.4.4 Bustadpakken

Bustadpakken - status

Oktober 2017 vedtok kommunestyret ein bustadplan for Kvinnherad. Dette var eit stort og omfattande arbeid som har vore vanskeleg å få ei god, samla oversikt på, men tabellen under viser hovudlinjene i dette prosjektet. Det skulle investerast for 58 millionar kr.

Bustadpakken	Vedtak	Oppstart	Estimert kostnad	Brukt	Inntekt	Saldo
Heiamyro	2017	2017		12 160 045	5 914 377	51 754 332
Parkbygget	2017	2017		25 301 625	6 757 053	33 209 760
Dalsjøen	2017	2018		13 351 115		19 858 645
Reguleringsplan Heradstun	2017	Ja	1 000 000			
Omsorgsbustader Rosendal	2019	Ja	25 000 000			
20 nye bueiningar i Rosendal	2017	Nei	40 000 000			
Einebustad Åkra	2018	Nei	5 000 000			
Det.reg.plan omsorgsbustader v/ Halsnøytunet	2018	Nei	1 000 000			
Infrastruktur veg på Husnes(5482)	2019	Nei	18 500 000			
SUM			90 500 000	50 812 785	12 671 430	

Som tabellen syner, ligg det inne estimert 90,5 millionar kr som ikkje er realisert. Planen er å starta med dei prosjekta som kommunen har eit meiransvar for. Omsorgsbustadane i Rosendal vert prioritert etter at «barnehagetomta» vert ferdig detaljregulert. Kommunen vil då ha behov for dei midlane som kjem inn framover, for å halda kapital til omsorgsbustad. Det er stort press på tomte i Rosendal, slik at ein må finne fram til løysningar som gjer at tomte blir godt utnytta samstundes som fleire brukergupper vert ivareteken. Først når desse blir selde vil kommunen kunna investera i nye prosjekt.

Kommunen ivaretek likviditeten i fleire prosjekt. Dalsjøen bustadfelt vil snart bli klart for sal, og då vil kommunen få inntekter dersom det blir selt tomter. Kommunen erfarer at det er konsekvensar med eige-leige-modellen som må vurderast i denne samheng. Eige – leige modellen gjer at det tek tid før kommunen har nok pengar til eit nytt prosjekt.

Kommunedirektøren ser at det er bruk for å gå gjennom tiltaka i tabellen over og har mellom anna utsatt einebustad Åkra til utanfor økonomiplanperioden. Det kan vere hensiktsmessig å sjå nærmare på korleis arbeidet med prioritering av desse tiltaka, for å prioritera kva tiltak som skal koma først og sist.

Tabellen under viser investeringsramma for bustadpakken.

INVESTERINGSRAMME - BUSTADPAKKEN							
	Reknsk	Reknsk	Reknsk	Prog	Prog	Prog	Prog
(tal i heile tusen)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Heiamyro	12 160	-4 850	-1 064	-1 500			
Parkbygget		25 302	- 6 757	-3 000	-1 500		
Dalsjøen		9 918	3 433	1 500			
Reg.plan Heradstun				1 000			
Omsorgsbust. Rosendal					25 000	-15 000	-10 000
20 nye bueiningar i Rosendal					20 000	20 000	
Sal bueiningar Rosendal							-40 000
Einbustad Åkra							
Det.reg.plan omsorgsbustader v/ Halsnøytunet				1 000			
Infrastruktur veg Husnes					18 500		
Andre eigedommer			650				
Prosjektrelaterte kostnader	387	832	- 8				
SUM	12 547	31 201	-3 745	-1 000	62 000	5 000	-50 000
Akk. Investeringar	12 595	43 796	40 051	39 051	101 051	106 051	56 051
Ramme bustadpakken	58 000	58 000	58 000	58 000	58 000	58 000	58 000
Gjenstående ramme	45 405	14 204	17 949	18 949	- 43 051	-48 051	1 949

3.4.5 Stimuleringsmidlar avsett i investeringsbudsjett

Stimuleringsmidlar avsett i investeringsbudsjettet

Det er laga retningsliner for «Proaktivt arbeid, aktivitetar og verdiskaping», der målsetting er å utvikla Kvinnherad kommune, og føremålet er "sysselsetting og folketalsauke».

Ein tok utgangspunkt i at midlane kunne nyttast til fylgjande føremål:

- Bygging av infrastruktur som næringsareal, park, veg, fibertilførsel
- Kjøp og/eller utvikling av areal til bustadfelt og næringsføremål
- Kjøp av utstyr som har nedskrivningstid på meir enn 5 år
- Kjøp av tenester som ein del av investeringsprosjekt (Til dømes konsulenttenester til planlegging/utgreiing).

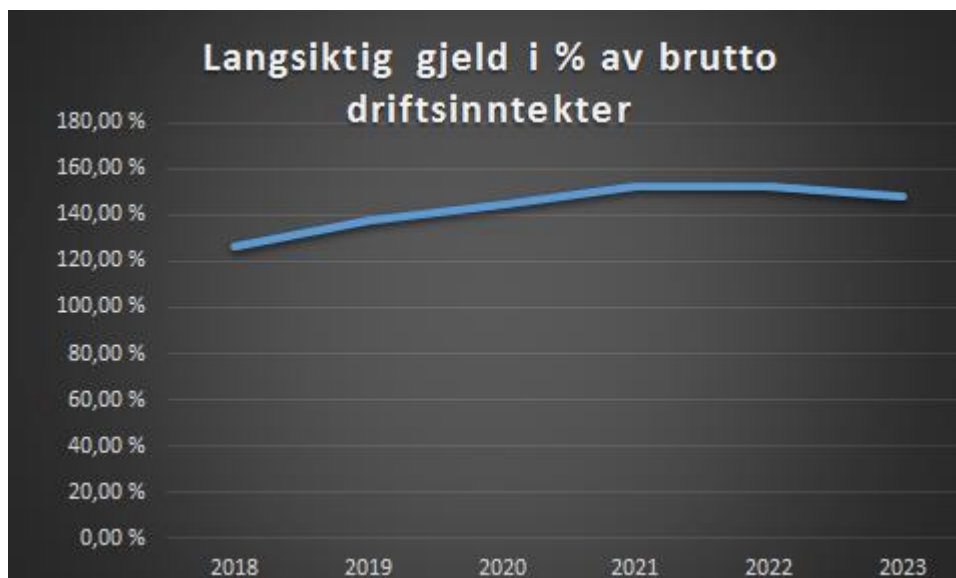
Administrasjonen hadde nokre utfordringar med å handheva desse føringane fordi det ikkje er lovleg å «gje bort» investeringsmidlar. Dermed er det avgrensa kven som kan søkja, og det kunne bli konkurransevidande å «gje pengar» til enkeltbedrifter. Men det er likevel nokre område som har kome gjennom nålauga:

- Det er sett inn ein aksjekapital på 100 000 kr i oppretting av Hydrogenveg
- Det er løyvd inntil 1 700 000 kr til sjøkabel med fiber mellom Rommetveit og Sunde
- Det er løyvd inntil 1 000 000 kr til eit lån for å laga reguleringsplan for datasenter/hydrogenproduksjon i Matre.

Dette siste lånet skal betalast tilbake dersom grunneigaren får leigt ut næringsområdet sitt. Kommunen tek altså risikoen i desse to siste prosjekta.

Dette finn ein igjen i forslag til investeringsbudsjett tiltak 4004 Utvikling av næringsareal. Det er satt av kr 4 500 000 til slike investeringsformål.

3.5 Lånegjeld

Kvinnherad kommune si langsiktig gjeld av brutto driftsinntekter vil auka frå 125% til 147% i planperioden. Kommunegruppe 11 som Kvinnherad kommune er ein del av syner 100% i 2018.

Grafen syner at belastninga på driftsbudsjettet gjennom renter og avdrag vil auka dei neste åra. Eit lågare investeringsnivå, meir eigenfinansiering av investeringar samt større avdrag enn minimumsavdrag, vil redusera den langsiktige gjelda i forhold til brutto driftsinntekter.

Netto lånegjeld pr. innbyggjar vil auka til 125.000 kr i planperioden. Kommunegruppe 11 syner i 2018 81.000 kr pr innbyggjar. Dette talet seier ikkje noko om kor store inntekter kommunen har til å dekkja inn renter og avdrag. Ei samanlikning av renter og avdrag mot brutto driftsinntekter fortel betre kor godt kommunen er i stand til å betjena lånegjelda si.

Tabellen under byggjer på nye låneopptak i økonomiplanperioden som gjer at den totale gjelda til kommunen (utan Startlån) utviklar seg slik:

(tal i heile tusen)	2020	2021	2022	2023
Lånegjeld ib	1 547 618	1 661 148	1 697 123	1 698 212

Syner til pkt 1.3 der langsiktig gjeld vert drøfta.

3.6 Renter og avdrag

Tabellen under syner Kvinnherad kommune si budsjettert lånegjeld i økonomiplanperioden. I oversikta ligg ikkje startlån. Kommunen fører avdrag på startlån i investeringsrekneskapet, og renter startlån i driftsrekneskapet. Både inntekter og utgifter som kommunen budsjetterer med er sjølvfinansierende.

(tal i heile tusen)	2020	2021	2022	2023
Lånegjeld ib	1 547 618	1 643 348	1 758 719	1 745 388

Kommunen budsjetterer årleg med avdrag som er 3,8% av lånegjelda på starten av året. Dette vert kontrollert mot reglar for minste avdrag som kommunen skal betala. Foreløpig berekning av minsteavdrag for 2019 er 48,5 millionar kr.

Kommunen si låneportefølje er sett saman av kortsiktige og langsiktige lån. Porteføljen er sett saman slik at at den følgjer krava frå finansreglementet om rentebindingstid og kapitalbinding.

Vekta gjennomsnittrente er for kommunen pr. utgangen av september 2019 1,92%. Ut i frå den langsiktige rentebanen er det gjort ei berekning på lånerenta i økonomiplanperioden.

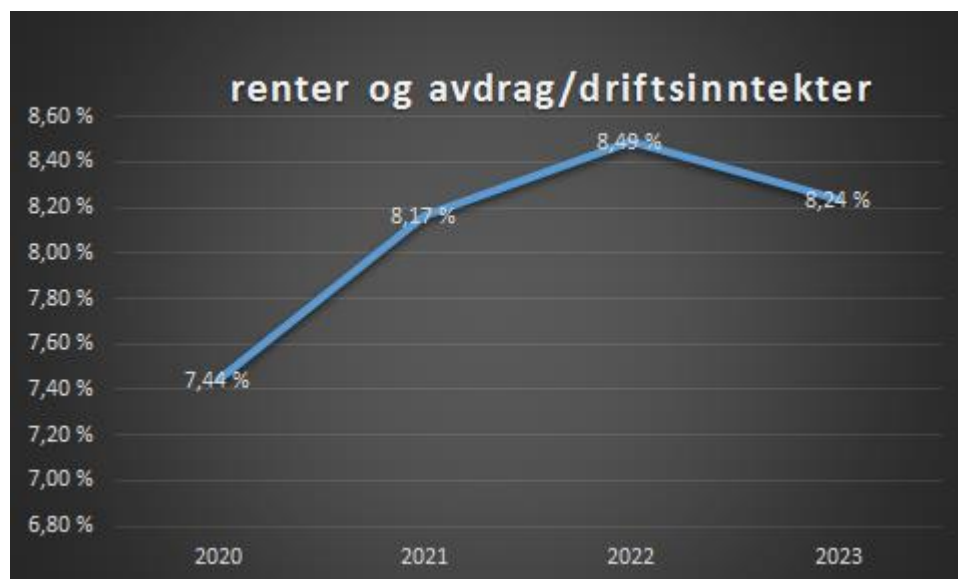
Dette er synt i tabell under.

	2020	2021	2022	2023
Avdrag i prosent av lånegjeld	3,8 %	3,8 %	3,8 %	3,8 %
Gj.snittlig lånerente	2,13 %	2,40 %	2,50 %	2,50 %

Dette gjev kommunen ei rente og avdragsbelastning i planperioden.

(tal i heile tusen)	2020	2021	2022	2023
Renter	39 172	47 247	49 548	48 780
Avdrag	58 809	62 447	66 831	66 324
Sum	97 981	109 694	116 379	115 105

Graften under syner utgifter knytt til kommunen sine lån (renter og avdrag) i forhold til sum driftsinntekter.

Grafen syner er at belastninga på driftsbudsjettet gjennom renter og avdrag kjem til å auke dei neste åra bortsett frå i 2023. Dette året betalar kommunen meir i avdrag enn lån. I økonomiplanperioden er det ikkje lagt opp til eigenfinansiering av investeringar.

3.7 Pensjon

Kvinnherad kommune har offentleg tenestepensjon for dei tilsette i KLP, og i Statens Pensjonskasse (SPK) for undervisningspersonale. Kvinnherad kommune er deleigar i KLP på same måte som andre kommunar med pensjonsordning i KLP. Eigenkapitaltilskot vert innbetalt årleg. Dette beløpet er stipulert til 3,5 millionar kr for 2020.

Lågare rentenivå og avkastningar, vil dei næraste åra kunna gje eit auka premienivå og betalingsplikt for kommunen. Dette påverkar kommunen sitt driftsbudsjett i tillegg til framtidig kostnadsføring av akkumulert premieavvik.

Dei berekna pensjonskostnadene (akturberekening) som kommunane har rekneskapsført i mange år, har vore lågare enn pensjonspremien som vert betalt til pensjonskassen. Regelverket vart innført i 2002 og la til grunn at premieavviket ville variera mellom positive og negative verdiar frå det eine året til det andre. I ein tiårsperiode skulle dette jevna seg ut mot null. For Kvinnherad kommune har fleire år med positive premieavvik akkumulert seg til høge framtidige kostnadsplikter. Tabellen under syner at premieavviket (betalingsplikta) vil auka mykje utover i økonomiplanperioden.

(tal i heile tusen)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Årets premieavvik	10 145	20 994	22 527	48 812	43 984	45 813	48 002
Årlig amortisering	-8 143	-9 115	-11 799	-14 919	-19 197	-23 039	-27 615
Inntektsføring	4 020	13 897	12 747	35 913	26 808	24 796	22 410
Premieavvik gjeld	52 659	64 538	74 255	108 148	132 935	155 709	176 096

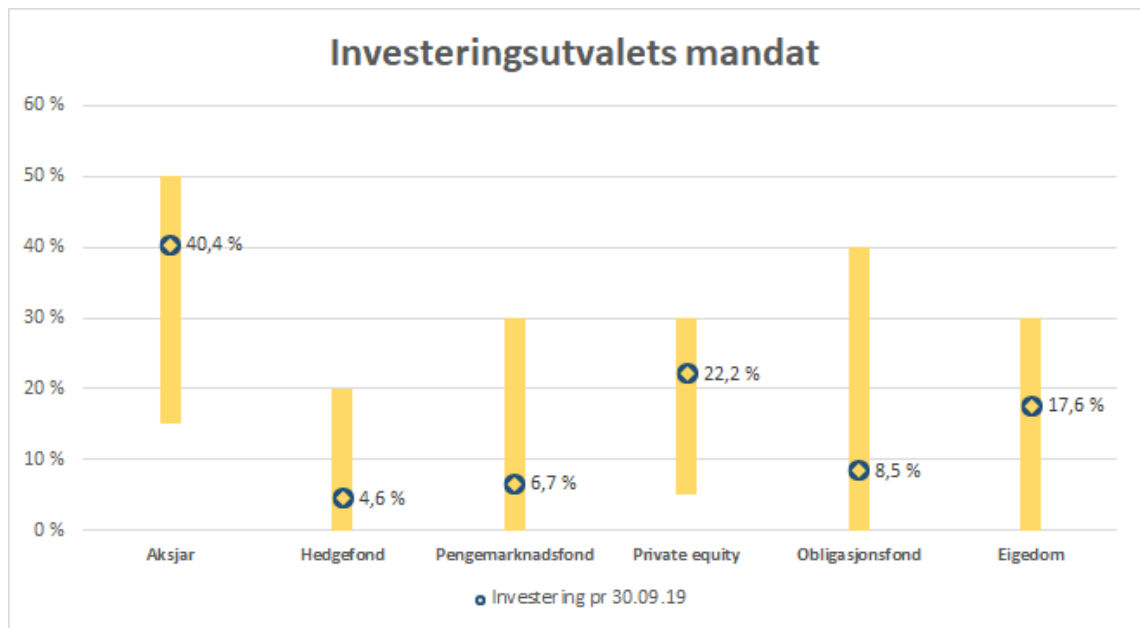
Kommunen har i dag sett av 26,4 millionar kr på disposisjonsfond som er merka premieavvik. Det er viktig at det fremover vert vurdert å sjå dette fondet opp i mot betalingsplikta premieavvik.

3.8 Kraftfondet

Verdien av Kraftfondet var 785,1 m kr per 30.09.2019. Det utgjer ei verdiauke i 2019 på 79,5 millionar kr som er 54,5 millionar kr over budsjett. Verdiauken utgjer ein avkastning på 11,21 %, som er 2,55 % over benchmark (fastsett måltal). Størst verdiauke har det vore innan Kraftfondet sine "private equity" investeringar som har stege med 23,1 % i 2019. Mykje av verdistigninga skuldast at delar av tidlegare innbetalt skatt på overskot har blitt refundert tilbake til fonda. I september vart det avlagt dom i Høgsterett som omhandla om fonda bør skattleggjast som verdipapirfond eller aksjeselskap i Norge. Storebrand fekk medhald i sitt syn i Lagmannsretten. Staten anka til Høgsterett som forkasta deira anke. Følgjeleg har delar av innbetalt skatt blitt tilbakebetalt.

I oktober vart det gjort eit nedsal i Kraftfondet på 78 millionar kr for å frigjera midlar til kjøp av BKK-aksjar, i tråd med kommunestyrevedtak.

Investeringsutvalet har høve til å plassera fondet innfor gjevne rammes, sjå graf nedanfor. Alle Kraftfondet sine investeringar er innanfor dei tillatne rammene.

Målet til Kraftfondet er å levera ei avkastning som er 2,5 % over risikofri rente. I dag kan det definerast som ei avkastning på rundt 4,5 %. Det har vore nevnt at kommunen er nøydde til å bruka disposisjonsfond for å få drifta til å gå i balanse, som betyr at drifta går med likviditetsunderskot. I pkt 1.3 blir det føreslege eit årleg nedsl i Kraftfondet for å bidra til likviditeten i drifta.

3.9 Havbruksfondet

Frå og med 2016 skal 80 prosent av inntektene frå framtidig vekst i oppdrettsnæringa fordelast gjennom Havbruksfondet til kommunal sektor.

Kvinnherad kommune har fått utbetalt:

2017 - 820.000,- kr

2018 - 40,0 millionar kr

2019 - 6,9 millionar kr

Den samla utbetalinga til kommunane, og dermed også utbetalt beløp til den enkelte kommune, vil variera mykje frå år til år. Det er venta utbetaling kvart år, men i svært varierende grad. Det er venta store utbetalingar i partalsåra (2018, 2020,2022) medan det i oddetalsåra (2017, 2019, 2021) er venta låge utbetalingar. Sjølve prosentfordelinga mellom kommunane vil vera relativt stabil frå år til år. Denne er basert på produksjonskapasiteten («maksimalt tillatte biomasse») innanfor kommunen sine grenser.

Den største utfordringa knytt til Havbruksfondet er at det ikkje er ein forutsigbar og jevn størrelse på midlane som kommunen mottok, og det vert vanskeleg å planleggja. I tillegg er det usikkert kor lenge kommunen vil motta desse midlane, difor er det ufornuftig å bruka dei i drifta. Ei anna utfordring er at vedtaket om tildeling av midlane kjem seint på året (medio oktober).

Det er dermed ikkje naturleg å budsjettera med midlane på førehand av tildelingstidspunkt, og dermed vanskelegare for politikarane å planleggja bruken av midlane. Dette gjer at det kan vera lettare å heller få midlane avsatt på disposisjonsfond, som buffer i økonomisk vanskelegare tider og uforutsette utgifter framover. Det er no oppretta eit ekspertutval for å sjå på fordeling av Havbruksfondet. Dette kan bety mindre inntekter frå fondet til kommunen.

3.10 Konesjonsstraum

Kommunen sin rett på konesjonsstraum, 160 GWh, vert omsatt av Kvinnherad Energi på vegne av kommunen. Straumprisane var i 2018 markert høgare enn dei siste åra, og denne utviklinga heldt fram vinteren 2019. Kommunen vil difor i 2019 få markert mykje høgare inntekter frå konesjonsstraumsalet enn for nokre år sidan. Inntektene er rekna til ca. 48,0 millionar kr i 2019.

Straumprisen svingar mykje, og no er inntekspotensialet for 2020 mykje lågare. Kommunen kan ikkje rekna med så store inntekter i økonomiplanperioden.

Utviklinga dei siste åra har vore (2019 prognose pr. oktober):

Det er forutsett at det i økonomiplanen ikkje er endring i pris konsesjonskraft, ingen profilgevinst, samt ingen tap eller gevinst ved sikring straum. Ut i frå budsjettet spotpris syner grafen under inntekter konsesjonskraft i økonomiplanperioden.

3.11 Eigedomsskatt

Så lenge Kvinnherad kommune har eigedomsskatt som ein del av inntekta, må kommunen til ei kvar tid vurderer både takseringsalternativ, skattesats (%) og andre moment som kan dukka opp.

Kommunen har sidan 2010 nytta ein låg skattesats:

- 2 ‰ på bustad- og fritidseigedomar
- 7 ‰ på næring, kraftnett

For eigedomsbeskatning av kraftverk > 10.000 KVA vert det nytta avkastningsbasert metode.

Eigedomsskatten gav i 2019 inntekter for Kvinnherad kommune på 70 millionar kr.

For skatteåret 2020 er det vedteke endringar i eigedomsskattelova, endringane innskrenkar kommunane sine moglegheiter for å få inn inntekter frå eigedomsskatt. Oppsummert gjeld desse endringane for 2020:

- Skattesatsen for bustader og fritidsbygg vert sett til maksimalt 5 ‰ (7 ‰ i 2019)
- Obligatorisk reduksjonsfaktor på 0,7 (reduksjon på 30 % i takstane)

For skatteåret 2020 skulle det ha vore ei ny allmenn taksering, men då det ikkje er mogleg å gjennomføra

denne grunna manglande oppstart tidleg 2019, må kommunestyret sjå på kontorjustering som eit alternativ.

Kommunen er lova «tilnærma full kompensasjon» av skattetapet kommunane får som følgje av endringane i eigedomsskatt på verk og bruk. Kvinnherad kommune vil få eit samla tap på kr. 738.780. Ifølgje departementet vil berre 39 % av tapet bli dekkja.

Takseringsarbeidet i Kvinnherad

For all fast eigedom har taksering gitt eit skattegrunnlag som skal gje eit så rett bilete som mogleg, og som i tillegg tek omsyn til plasseringa av eigedomen ved fastsetjing. Etter 10 år er det tid for å taksera på nytt.

Formuegrunnlag

Dersom Kvinnherad kommune skulle nytta seg av formuesgrunnlag for eigedomsskatten for 2020 måtte arbeid med dette ha starta opp allereie i 2019. Det er for kort tid igjen til å få dette grunnlaget på plass for 2020, difor er ikkje dette eit alternativ for 2020.

Kontorjustering og ny almenn taksering

Takstane som vart sett i 2010, har vore haldne på 2010 nivå fram til no. Sakkunnig nemnd la den gongen til grunn eit forsiktighetsprinsipp i takseringa, for ikkje å overstiga marknadsverdien på eigedomane. På desse ti åra har heilt klart marknadsverdien stige mykje. Nye bustadeigedomar med nybygg har også blitt taksert på 2010-nivå sjølv om dei er bygd i seinare tid.

I følgje eigedomsskattelova § 8 A-3 skal det vera ei allmenn taksering i kommunen kvart tiande år. Det betyr at det skulle vore halde ei ny allmenn taksering i 2020, sidan den første allmenne takseringa vart gjort i 2010. Arbeid med ny almenn taksering er kostnadsberekna til 5 millionar kr.

Då det ikkje vil bli gjennomført ny allmenn taksering i 2020 anbefalar kommunen å auka dagens skattegrunnlag (takstgrunnlaget) for skatteåret 2020 med 10 % kontorjustering. Kontorjustering er heimla i eigedomsskattelova § 8 A-4. I budsjettet for 2020 er det ikkje funne rom for kostnaden med ny almenn taksering.

For 2022 vil kommunen ha fleire alternativ til taksering, høvesvis ny almenn taksering eller bruk av formuegrunnlag. Førebuingar startar allereie no, og legg til rette for start av dette arbeidet i løpet av 2020. Det vil om ikkje lenge bli laga klar sak for kommunestyret der dei ulike alternativa blir skissert og sett opp mot kvarandre.

Med endring i skattelova der reduksjonsfaktor kjem inn, der kommunen nyttar kontorjustering for taksering av fast eigedom til grunnlaget, er det sett opp eit reknestykke som syner desse faktorane, og kva konsekvens eigedomsskattlegging for 2020 vil få.

Kontorjustering + ny skattesats bustad & fritid for å behalde dagens nivå (i 1000 kr)					
Type	Takst 2019	Skatt 2019	Ny takst 2020 etter kontorjust.	Ny skattesats 2020	Skatt 2020
Bustad	5 458 614	10 917	4 203 133		10 917
Fritid	702 316	1 405	540 783		1 405
Landbruk - bustad	767 781	1 536	591 191		1 536
Blanda bruk - bustad	271	1	209		1
Tomt - bustad	100 444	201	77 342		201
Tomt - fritid	12 933	26	9 958		26
Tomt - LNF	517	1	398		1
Nausttomt	102 748	205	79 116		205
Naust	28 252	57	21 754		57
Båthavn	4 011	8	3 088		8

Kontorjustering + ny skattesats bustad & fritid for å behalde dagens nivå(i 1000 kr)					
DELSUM PRIVAT	7 177 887	14 356	5 526 973	0,26 %	14 356
Tomt - næring	936	7	1 030	0,7 %	7
Næring	1 939 556	13 577	2 133 512	0,7 %	14 935
Blanda bruk - næring	5 239	37	5 763	0,7 %	40
DELSUM NÆRING	1 945 731	13 620	2 140 304	0,70 %	14 982
Kraftnett	432 145	3 025	475 360	0,7 %	3 328
Kraftanlegg	5 576 211	39 033 477	5 576 211		39 033 477
DELSUM KRAFT	6 008 356	39 036 502	6 051 571		39 036 805
SUM	15 131 974	39 064 478	13 718 848		39 066 142
			Økning frå 2019		1 665

Oversikta syner:

- Dagens taksgrunnlag på fast eigedom med reduksjonsfaktor på 0,7
- Kontorjustering av takstane på 10 %
- Uendra skattesats på 7 ‰ for næring, kraftnett og kraft
- Auka skattesats på bustad og fritidsbustad til 2,6 ‰
- Forutsetnad om eigedomsskatt på kraftverk på same nivå som i 2019

Grunngjeving for endringane er:

- Lova si endring med reduksjonsfaktor på 0,7 gjer at innkrevjing av ein skatt som allereie er på eit lågt nivå blir lågare
- Kontorjustering av takstane er ein enkel måte å justera opp skattegrunnlaget på ein takst som allereie er 10 år gammal
- Endring i skattesats for bustad og fritidsbustad er for som eit minimum halda på dagens inntektsnivå

3.12 Tilskot private barnehagar

Kvinnherad kommune betalar ut årleg tilskot til kommunen sine private barehagar. Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager dannar grunnlag for utbetaling.

Tilskotet vert betalt ut kvartalsvis. For 2020 er tilskotet budsjettert til 43,0 millionar kr.

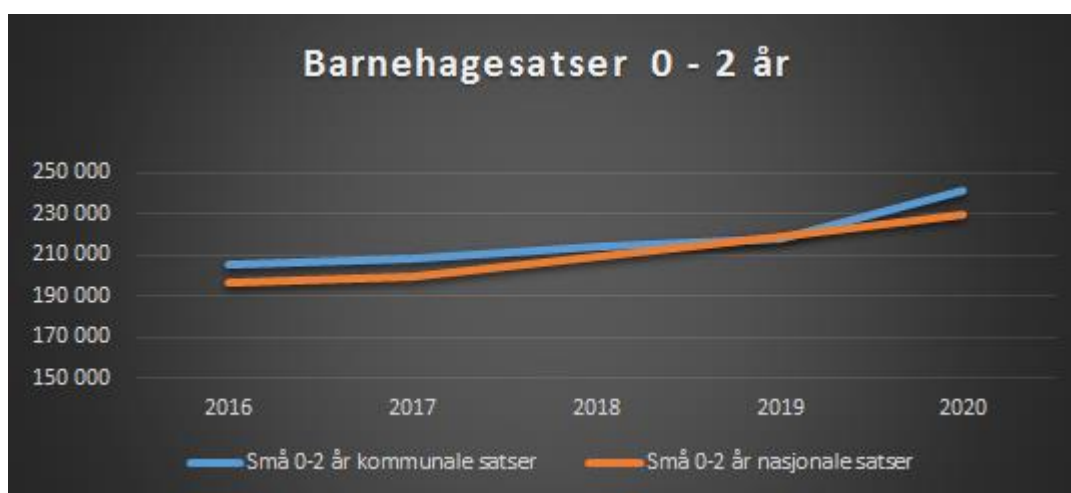
Tilskotet vert betalt ut etter antall barn i den private barnehagen korrigert for opphaldstid.

Grunnlag for kommunal sats er siste avlagte rekneskap for barnehagesektoren (2018 rekneskap dannar grunnlag for 2020 satsar). For dei kommunane som ikkje har kommunale barnehagar er det nasjonale satsar som dannar grunnlag for utbetaling. Det vert berekna ein sats for barn 0-2 år, og ein sats for barn 3-6 år.

Tabellen under syner Kvinnherad sine satsar og nasjonale satsar i perioden 2016 til 2020:

	2016	2017	2018	2019	2020
Små 0-2 år kommunale satser	205 771	207 816	214 347	218 043	241 895
Årleg auke		1,0 %	3,1 %	1,7 %	10,9 %
Små 0-2 år nasjonale satser	196 200	199 800	209 200	219 400	230 097

	2016	2017	2018	2019	2020
Årleg auke		1,8 %	4,7 %	4,9 %	4,9 %
Store 3-6 år kommunale satser	101 106	101 085	103 860	105 362	118 032
Årleg auke		0,0 %	2,7 %	1,4 %	12,0 %
Store 3-6 år nasjonale satser	94 700	96 300	100 600	105 700	111 059
Årleg auke		1,7 %	4,5 %	5,1 %	5,1 %

Tabellen syner at Kvinnherad kommune ligger over dei nasjonale satsane, med 2019 som eit unntak der satsane er tilnærma like. Veksten i den kommunale satsen er henholdsvis 11,0 prosent og 12,0 prosent frå 2019 til 2020 (små og stor barn). Ein forholdsvis stor auke, men sett over dei to siste åra litt høgare enn dei nasjonale satsane. Kommunen ligg i 2020 omtrent 5 % høgare enn dei nasjonale satsane.

Tabellen under gjev oss eit bilde av utvikling i barnetal i private og kommunale barnehagar, i perioden 2016 til 2018. Tala er ikkje korrigert for opphaldstid. Teljetidspunkt er 15/8 for dei private og 31/12 for dei kommunale.

	2016	2017	2018
private	312	281	261
kommunale	358	339	328

Tabellen under syner prognose for barnetal i perioden 2020 til 2023 (0-5 år):

	2020	2021	2022	2023
Innbyggere 0-1 år	225	231	237	237

	2020	2021	2022	2023
Innbyggere 2-5 år	528	513	499	487
Sum	753	744	736	724

Tilskot til dei private barnehagane er avhengig av antall barn i barnehagen, og rekneskapet til Kvinnherad kommune for barnehagesektoren.

- Nedgang i antall barn 0-5 år
- Usikkerheit med nivå rekneskap barnehagesektoren

Dette gjev kommunen ein prognose for utbetaling av tilskot til dei private barnehagane med 43,0 millionar kr dei neste åra.

3.13 Tilskot flyktingar

Kvinnherad kommune har dei siste åra teke i mot flyktingar. Dette har vore organisert i to delar:

- Vaksne flyktingar (einslege eller med barn) i eining "Integrering og opplæring "
- Einslege mindreårige flyktingar (EMF) i eining "Barn og Familie ", frå 2016 15 personar

For den første gruppa mottok kommunen tilskot frå IMDI over ein 5 årsperiode, med nedtrapping i tilskotet. Mange av flyktingane kom hit i 2016-17, og kommunen vil få stadig mindre tilskot i planperioden. Med mindre tilskot må aktiviteten reduserast.

For den andre gruppa mottok kommunen tilskot fram til flyktingane fyller 20 år. Her er det også mest tilskot for dei yngste. Av dei einslege mindreårige kommunen er dei fleste fødte mellom 2001 og 2003. I planperioden vil tilskotet reduserast ned mot null, og det vert viktig å få til ein nedskalering av kostnadane til same nivå. I prognosen under er det budsjettert med 10 nye flyktingar kvart år i planperioden.

Oversikt over utviklinga:

Budsjettert tilskot	2020	2021	2022	2023
Voksne/barn	13 881 000	10 910 400	8 043 500	7 974 000
EMF	12 586 000	10 574 200	6 797 700	1 510 600
SUM integreringstilskot	26 467 000	21 484 600	14 841 200	9 484 600

4 Driftsbudsjett

4.1 Politikk

Kort orientering om området politikk:

Val 2019 la grunnlag for litt endra styre- og utvalstruktur. Nytt er utval for Plan, teknikk og miljø og Ungdomsråd. Tabellen ligg også under kommunedirektør sin presentasjon framme i dokumentet, og syner oppsett med tal medlemer pr styre og utval.)

Styre, råd og utval	Tal medlemer
Kommunestyre	35
Formannskap	9
Levekårutval	7
Plan, teknikk og miljø	7
Forvaltningsutval	7
Ungdomsråd	
*Eldreråd	7
*Rådet for menneske med nedsett funksjon	7
Investeringsutval	5
Administrasjonsutval	5 (3 +2)
Kontrollutvalet	5
Klageutvalet	3

Utfordringar og strategiar

Ny kommunelov gjev kommunane sjølve høve til å sjå på korleis samansetjing av utval kan skje. Dette kan opna for eit felles råd for eldre og rådet for personar med nedsett funksjon. Ei eventuell samanslåing vert fremja i eiga sak.

Det politiske reglementet for dei ulike organa i kommunen må omarbeidast og tilpassast ny kommunelov.

Nytt kommunestyre skal behandla desse sakene innan ½ år:

- Delegering og reglementet
- Beredskap
- Eigarskapsmelding
- Planstrategi

Endring driftsbudsjett:

Det har kome til eit ekstra utval i den nye perioden – Plan, teknikk og miljø med 7 representantar. Dei andre utvala har fått redusert talet på representantar frå 9 til 7. Desse endringane er ikkje teke omsyn til i forslag til budsjett 2020, og vil heller mest sannsynleg ikkje gje dei store utslaga økonomisk.

Endring i KommuneLov § 5-12 legg føringar for kommunen om å leggja til rette for eit eige Ungdomsråd: Dette er lagt inn med kr. 80 000,- i auke på driftsbudsjettet politikk.

Organisasjonen har fått prosentvis nedskjering (2,8%), og det vert lagt opp til same reduksjon i politisk ramme.

Investeringar:

Det er ikkje lagt inn midlar i investeringsbudsjett for politisk ramme. Kommunedirektør vil likevel nemna følgjande prosjekt som har vore drøfta, men som det ikkje er funne rom for i dette årsbudsjett willwe økonomiplan:

- Nye møblar i kommunestyresalen. Utstyr er ikkje kostnadsrekna, men anslag vil kunna vera ca. 500 000 kr. I denne salen er det også behov for skiljevegger eller liknande, for å dela av salen til gruppemøte og mindre møte enn når kommunestyret er samla.

- Web TV – den løysinga som er i bruk i dag må snart oppgraderast med ny programvare. Dette er kostnadsrekna av vedkmande leverandør til ca. kr. 40 000,- TV overføring frå andre møterom enn kommunestyresalen er også eit ynskje i frå nokre politikarar, og dette vil då føra med seg kostnad til ekstra utstyr som kamera, pc og mikrofonar. Dette er førebels rekna til om lag 50 000 kr.
- Eigen digital politikar og møteportal integrert mot sak-arkiv systemet i kommunen blir vurdert. IKT har sett på ulike løysingar og har bestilt presentasjon og påfølgjande tilbod.

Politikk - Kontrollutval

Kontrollutvalet har i møte den 23.09.2019 godkjent sitt budsjettforslag. Budsjettforslaget følgjer saka saman med det øvrige budsjettarbeidet, og det skal gjerast endeleg vedtak i samband med handsaming av Budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023.

Kommunedirektør legg til grunn same reduksjon som for organisasjonen elles (2,8%). I tillegg er det lagt inn generell reduksjon på 200 000 kr. slik at budsjetttramma er på nivå med rekneskapstala dei siste åra. Dette er tilsvarende reduksjon som er lagt på fleire av tenesteområda.

Budsjettforslag frå Kontrollutvalet var 1 692 579 kr, medan det i forslag til årsbudsjett 2020 er lagt til grunn 1.293.703 kr.

Formannskapet til disposisjon

I 2019 var det sett av 749.705 kr til Formannskapet sin disposisjon (ansvar 3100 politikk). Denne posten er i 2020 føreslege redusert til 500 000 kr.

4.1.1 Driftsbudsjett med endringar

Budsjetttramme - Seksjon Politikk					
Tiltak		2020	2021	2022	2023
	Budsjetttramme foregåande år	7 740 307	7 093 314	7 386 568	6 977 475
	Prisjustering	239 950			
	Nedskjæring	-223 447	-56 747	-59 093	-55 820
	<i>Driftstiltak:</i>				
1	Kostnad i forbindelse med val	-300 000	350 000	-350 000	350 000
2	Auka kostnad - Microsoft lisensar	6 505	-	-	-
3	Ungdomsråd	80 000	-	-	-
4	Nedskjæring Formannskapet	-250 000	-	-	-
5	Nedskjæring kontrollutval	-200 000	-	-	-
	<i>Sum driftstiltak</i>	<i>-663 495</i>	<i>350 000</i>	<i>-350 000</i>	<i>350 000</i>
	Budsjetttramme	7 093 314	7 386 568	6 977 475	7 271 655

4.2 Kommunedirektør

Under kommunedirektøren ligger fylgjande ansvar

- 3200 - Kommunedirektøren
- 4010 - Kyrkja og andre trussamfunn
- 5243 - Frivilligsentralen
- 5247 - Tilskot Kultur
- 5248 - Tilskot næring

Samla under kommunedirektøren ligger 4,5 årsverk, i desse også den nye nærings sjefen med eit årsverk.

Fellestrådet (Kvinnherad kyrkjelege fellestråd) har lagt fram eit ynskje om at driftsbudsjettet vert auka frå 10.380.000 kr i 2019 til 10. 887.000 kr i 2020. Syner til pkt. 4.9 for tildelt budsjett.

Frivilligsentralen

Inneheld eit årsverk. Under særskild fordeling er Frivilligsentralen tildelt 427.000 kr av rammetilskotet i 2020. Total budsjetttramme for frivilligsentralen i 2019 er i underkant av 1,0 millionar kr

To nye tiltak i regi av Frivilligsentralen må implementerast i drifta:

BUA:

Utstyrsbibliotek – gratis lån av aktivitetsutstyr. Eigenandel for Kvinnherad kommune: 20 000 kr per år + MVA, kommunen held lokalet og drift gjennom frivilligsentralen. Eksterne midlar til utstyr er søkt og fått gjennom Bufdir, Hydro, Hordaland fylkeskommune og Sparebanken vest (ca. 600.000).

Opningstider er to dagar i veka, dette vert drifta gjennom frivilligsentralen og det er frivillige som held ope. I tillegg vert til dømes utekontakt, lærarar, aktiv fritid, ungdomslos og andre superbrukarar, slik at dei kan nytta seg av utstyret også utanom opningstidene.

BUA er eit kinderegg:

Dei får fleire i aktivitet

Dei har eit miljøfokus

Dei skapar like muligheiter for alle uavhengig av økonomi

FRISKUS:

Friskus er ein digital aktivitetskalender for det som skjer i Kvinnherad - samla på ein stad. Det er gratis for lag og organisasjonar og kan brukes av alle som tilbyr aktiviteter i Kvinnherad kommune. Friskus kan også brukes for å rekruttera frivillige og for deg som ønskjer å vera frivillig. Kvinnherad kommune skal nytta dette som ein samskapingsplattform, der Friskus mellom anna vil fungera som ei koplingsteneste for aktivitet og frivillige

Kostnad:

Eigenandel : 98.000 kr pr. år i lisens. + MVA (Signert 4 års kontrakt)

Eksterne midlar: 400.000 kr i innovasjonsmidlar til implementering via fylkesmannen

Friskus vil ha mange fordeler på sikt. Det vil mellom anna verta mindre annonsering i aviser, det vil verta betre oversikt over behov og aktivitet i kommunen. Det vil også verta betre ivaretaking av dei frivillige.

Næring og kulturtilskot:

Mange av tilskota til kultur- og næringsføremål er samla i eigne ansvarsnumre direkte under kommunedirektøren. Dette er gjort for å markera eit skilje mellom driftsbudsjetta til dei aktuelle fagområda og sjølve tilskotsordningane, og dermed kunna disponera desse uavhengig av kvarandre for å unngå utilsikta, negative effektar. I tillegg til dette er det nokre mindre tilskotsordningar som framleis likevel ligg i drifta, som til dømes kulturpris og kulturstipend, og næringsfondet som har ei eiga, separat ordning.

Tilskot kultur

I denne budsjettposten (ansvar 5247) ligg søknadsordningane for lag, organisasjonar, prosjekt og arrangement, samt tilskot til einskilde institusjonar. Budsjettposten sin storleik er om lag den same som for 2019. Det er såleis ikkje føreslege auke i tilskot til Sunnhordland Museum, og tilleggstildelinga til Baroniet Rosendal frå 2019 er ikkje vidareført. Øvrige støtteordningar kan lag og organisasjonar søkja på kvart år, med ulik grad av krav til dokumentasjon og rapportering. Det vert lagt vekt på at faste søkjarar og etablerte organisasjonar som til dømes samfunnshusa og Fjellhaugen Skisenter AS, skal ha nokolunde føreseielege tilhøve frå år til år når kommunedirektøren gjev si innstilling til fordeling av dei ulike tilskotsmidlane.

Art	Føremål under ansvar 5247	Beløp
13721	Tilskot lag og organisasjonar	400 000
13725	Tilskot festivalar	300 000
13731	Tilskot Baroniet Rosendal	600 000
13732	Tilskot Sunnhordland museum	75 000
13737	Byggetilskot	1 000 000
13739	Tilskot prosjekt og arrangement	100 000

Art	Føremål under ansvar 5247	Beløp
13740	Tilskot drift, hus og husleige	100 000
13741	Tilskot materiell og utstyr	50 000
13742	Tilskot trivselstiltak	35 000
13743	Tilskot kulturvernoppgåver	50 000
13744	Tilskot drift kulturorganisasjonar	630 000
14900	Reserverte bevilgningar	94 000
	SUM	3 434 000

Tilskot næring

I denne budsjettposten (ansvar 5248) ligg tilskot og medlemskontingentar til næringsorganisasjonar og marknadsføringskanalar, samt eit par reine tilskotsføremål. Nivå og føremål er vidareført frå 2019, berre med tilpassing til endra kontingentsatsar eller liknande. I dette ligg også ekstraordinære tilskot til Kvinnherad Næringssservice som vart vedteke fram til og med år 2020.

Art	Føremål under ansvar 5248	Beløp
	Medlemsskap Cruise Destination Hardangefjord	120 000
	Kontingentar Samarbeidsrådet for Sunnhordland	500 000
	Kontingent Visit Hardangerfjord	525 000
	Kontingent Kvinnherad Næringssservice	300 000
	Ekstraordinært tilskot Kvinnherad Næringssservice	500 000
	Tilskot Norsk Landbruksrådgiving	50 000
	Tilskot grøfting/dyrking	1 000 000
	Transporttilskot veglause bygder	50 000
	SUM	3 045 000

4.2.1 Driftsbudsjett med endringar

Budsjetttramme - Seksjon Kommunedirektør					
Tiltak		2020	2021	2022	2023
	Budsjetttramme foregåande år	11 327 017	13 294 135	13 134 449	13 029 373
	Prisjustering	351 138			
	Nedskjæring	-326 988	-106 353	-105 076	-104 235
	<i>Driftstiltak:</i>				
1	Nærings sjef - ny stilling	1 105 000	-	-	-
2	Diverse næringsarrangement	70 000	-	-	-
3	Nedskjæring kommunedirektør	-200 000	-	-	-
4	Diverse	1 000 000	-	-	-
5	Overta oppgåver knytt til gjeldsforvaltning/refinansiering av lån	-266 667	-53 333		-

Budsjettramme - Seksjon Kommunedirektør					
6	Cruise Destination Hardangerfjord - tilskot	80 000	-	-	-
7	Auka kostnad - Microsoft lisensar	14 636	-	-	-
8	Frivillingsentralen(Friskus, BUA)	140 000	-	-	-
	<i>Sum driftstiltak</i>	<i>1 942 969</i>	<i>-53 333</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
	Budsjettramme	13 294 135	13 134 449	13 029 373	12 925 138

4.3 Seksjon stab

Seksjon Stab er delt inn i tre avdelingar og har i tillegg ansvar for politisk sekretariat. Til saman 45 tilsette jobbar i seksjonen.

Avdelingane i Seksjon stab:

IKT: 7 tilsette og 1 lærling. Tilsette har ansvar for drift og nettverk i heile organisasjonen. Alle tilsette deltek i vaktordninga som gjeld heile organisasjonen som er døgnbemanna, og avdelinga har også dagleg support i arbeidstida.

Økonomi: 11 tilsette som har ansvar for rekneskap, fakturering, e handel, innkrevjing og skatt. Startlån og tilskotsordningar frå Husbanken. Økonomisjef leiar arbeidsgruppe «Budsjett og analyse» som har ansvar for overordna budsjett- og økonomiarbeid, kraftfond, overordna eigedomsskatt.

Informasjon: 7 tilsette. Oppgåvene er fordelt slik at 3 av dei tilsette er organisert i Innbyggjareservice med ansvar for all brukarkontakt med intern og ekstern kommunikasjon, digitalt og i møte med brukar. Gjeld resepsjon, sentralbord, heimeside, facebook, grafisk design, og andre digitale ordningar. Resten av dei tilsette er organisert under Post/arkiv som handterer alle typar postmottak både fysisk og digitalt, all dokumenthandtering og arkiv.

Merkantile ressursar: 17 tilsette som alle har oppmøteplass ute i dei ulike einingane i sektor omsorg, helse og sosial og i sektor oppvekst. Merkantil ressurs har vore knytt opp mot Seksjon Stab sidan omorganiseringa i 2014. Dei tilsette yter tenester direkte til einingane innan desse to sektorane, og er gode støttespelarar når det gjeld samordning av oppgåver og tenester på tvers av einingar og sektorar. Dei tilsette utvekslar erfaringar, og utgjer nettverk som er oppdaterte på nye system og rutinar. Tilsette i gruppa er “generalistar” innan fagfelt som medarbeidarar i Seksjon Stab er “spesialistar” på, og er bindeledd mellom seksjonen og resten av organisasjonen. Det er viktig og naturleg å jobba innan same seksjon. Merkantil ressurs utviklar seg stadig og spesialiserer seg innan ulike fagområde.

Politisk sekretariat: 2 tilsette (1,4 stillingar) Tilsette har ansvar for politiske møte, frå møteinnkalling, deltaking på møta og protokoll. Ansvar for web-tv. Dei tilsette har også fått tildelt oppgåver rundt kommunal vigsel som kommunane har overteke.

Seksjon stab yter tenester både til innbyggjarar, politikarar og internt i organisasjonen, og har fått tildelt instruksjonsmynde for sektorovergripande fagsystem og rutinar. Ei anna viktig rolle er å syta for god koordinering av tenestene. Heile organisasjonen, både den politiske leiinga, overordna administrativ leiing og leiing av tenestene er avhengige av god kvalitet på arbeidet, og at det vert utført til rett tid.

4.3.1 Utfordringar og strategi

Som tilsette i Kvinnherad kommune må me på lik linje med resten av kommunane ta inn over oss at digitalisering og utvikling ikkje er noko som kan veljast vekk. Store utfordringar ligg føre oss. Det vert forventa at kommunen skal gje innbyggjarane, politikarane, næringslivet og frivillige organisasjonar stadig betre og framtidsretta digitale tenester.

Utfordringane kan ikkje løysast i den enkelte kommune, sektor, eining eller avdeling. Seksjon stab med IKT i spissen jobbar aktivt med å bidra til at digital satsing og opplæring i vår kommune skjer koordinert og heilskapleg på tvers av dei ulike fagområda. Her manglar i dag koordinerande ressurs som tek ansvar for prioritering, kvalitetssikring og samordning på tvers i organisasjonen. Ei slik ressursgruppe ville syta for ei meir systematisk og målretta innføring av nye fagsystem enn slik det skjer i dag. Ressursgruppa bør også disponera eigne av øyremerka midlar til **digitalisering og utvikling**, og sjå til at parallell utbygging av nettverk skjer.

Målet om ein digital offentleg sektor krev at tilsette endrar arbeidsmåte og struktur, at dei har rett, til ei

kvar tid oppdatert kompetanse, og at fleire oppgåver vert løyst digitalt. Dette handlar om endringsleiing, kompetanse- og organisasjonsutvikling.

Seksjon stab treng styrkja kompetanse innan dei ulike fagområda me har ansvar for. Organisasjonen treng også kompetanse innan personvern, informasjonssikkerheit og beredskap. Tilsyn frå fylkesmannen sommaren 2019 synte avvik i handtering rundt beredskap, og i lys av dette er det viktig at kommunen får ytterlegare kompetanse på plass.

4.3.2 Kostraanalyse

Tabellen under syner at netto driftsutgifter til administrasjon og styring pr innbyggjer har auka mykje dei siste åra. Befolkningsnedgang tilseier at dette beløpet vil auka dei komande åra dersom nødvendige grep ikkje blir gjort. Tabellen syner også at på trass av auken ligg Kvinnherad under samanliknbare kommunar i Kostragruppe 11.

Netto driftsutgifter til administrasjon og styring per innbygger				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	3 671	4 093	4 291	4 938
Mandal	3 302	3 351	3 249	3 521
Stord	3 448	3 647	3 616	3 782
Voss	4 910	4 699	5 132	5 694
Hordaland	3 851	3 939	3 877	4 466
Kostragruppe 11	4 503	4 628	4 573	5 198

Tabellen under syner at netto driftsutgifter til politisk styring pr innbyggjer har vore lågare enn Kostragruppe 11 dei siste åra. Kvinnherad ligg derimot noko høgare enn gjennomsnittet i Hordaland.

Netto driftsutgifter til politisk styring per innbygger				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	385	339	411	408
Mandal	379	292	334	283
Stord	199	177	197	182
Voss	347	269	368	591
Hordaland	361	317	318	356
Kostragruppe 11	473	456	462	474

4.3.3 Mål

[Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019-2025](#) definerer felles mål og innsatsområde for digitaliseringsarbeidet i kommunane fram mot 2025. Denne digitaliseringsstrategien er ei oppfølging av Stortingsmeldinga «Digital agenda» (2015–2016), og det er første gongen regjeringa og KS har gått saman om ein strategi for digitalisering. Målet er å få brukarane til å oppleve **ein** digital offentlig sektor.

Brukaren i sentrum: Brukarane (innbyggjarar og tilsette, næringsliv, frivillig sektor) og deira behov, skal vera det sentrale utgangspunktet.

Styrkja digital kompetanse og deltaking: Digital kompetanse skal styrkjast for å sikra deltaking og tillit til digitale løysingar, gjennom egne tilsette og gjennom samarbeid med andre kommunar.

Effektiv digitalisering av offentlig sektor: Digitaliseringsprosjekt i organisasjonen skal planleggjast og gjennomførast profesjonelt, og på ein måte som reduserer kompleksitet og risiko, slik at gevinst vert realisert.

Godt personvern og god informasjonssikkerheit: Personvern og informasjonssikkerheit skal vera ein integrert del av utviklinga og bruken av IKT.

Samhandling, koordinering og felles system for læring på tvers i organisasjonen er fokusområde.

4.3.4 Tiltak

Tiltak - investering:

1. **Digitalisering av egedomsarkivet:** Arkivet inneheld alle eldre byggesaker, oppmåling, landbruk og er på til saman 109 hyllemeter med dokument. Desse mappene og dokumenta må ryddast og scannast, for å tilretteleggjast slik at saksbehandlar kan nytta fullt ut nye, digitale byggesakssystem, og for at innbyggjarane skal få innsyn i eigne dokument digitalt.

Arbeid med anbudsrunde er i startfase, og er førebels kostnadsrekna til om lag 4 millionar kr Prosjekt nr. 3031

2. **Stadig auka databruk** krev fornying, utskifting og utbygging av programvare, IT nettverk/infrastruktur. Trådlause sendarar på alle kommunale bygg er eit krav, og dette er det no laga ein plan for. Arbeidet er kostnadsrekna til 4 millionar kr Prosjekt nr. 3030

3. **Organisering arkiv:** Kommunen må retta seg etter ny arkivlov, sentrale forskrifter og skjerpa krav til rutinar og internkontroll i frå Riksarkivet. Tilsyn frå riksarkivet og datatilsynet vil koma, og slikt tilsyn vil føra til svært høge kostnader for kommunen dersom ikkje føringane er følgt opp. Kostnadsrekna til 5 millionar kr

Prosjekt nr. 3032

4. **Breiband – utbygging mobilnett:** Tilskot 800 000 kr i 2019. Her må det vurderast statlege tilskotsordningar.

Prosjekt nr. 3024

5. **Skyløysingar.** Det er både økonomiske og andre grunnar til at nokre kommunar vel å setja ut tenestene sine:

- Oppnå stordriftsfordelar
- Fokusera på kjerneverksemda
- Organisasjonen har ikkje nok ressursar eller nok kompetanse til å gjera arbeidet sjølve

Seksjon stab avdeling IKT planlegg no fleire av fagsystema i organisasjonen over i skyløysingar. Ein overgang frå lokal drift til kjøp av skytenester kan vera ein fordel fordi det gjev organisasjonen faste forutsigbare utgifter, i motsetnad til sporadiske investeringar i nytt utstyr eller ny programvare. Utgiftene vil på sikt gå frå investering til drift.

Tiltak - drift

Tiltak 1: Ordning av saksarkiv som er levert til IKAH (Interkommunalt arkiv Hordaland)

I revidert budsjett juni 2019 vart sett av 300 000 kr, og tilsagn om same sum kvart år i 5 år frå 2019, for behandling av avlevert papirarkiv til og med 1992.

Tiltak 4: Serviceavtaler nettverk

Auka tal på serviceavtaler utgjer ekstra kostnad, rekna til 100 000 kr pr år

Tiltak 5: Lisensar microsoft

Lisensane utgjer i dag for heile organisasjonen ca. kr. 1,2 mill. Seksjon stab sitt budsjett vert i dag belasta summen, og seksjonen hentar midlar frå resten av organisasjonen for den enkelte sektor sin del. I økonomiplanperioden 2020-2023 blir midlane fordelt i organisasjonen og aukast til 1,9 millionar kr. Bakgrunnen for denne auken er endring i pris frå microsoft saman med endra behov hos brukarar ved endra arbeidsmåtar (fleire digitale verktøy pr. brukar). Auken i dette tiltaket gjeld kun Seksjon stab.

Tiltak 6: Endring av kommune nr. for Kvinnherad frå 1224 til 4617

Skal iverksetjast frå 01.01.2020 og vil påføra kommunen kostnader også i 2020. Leverandørar av fagsystema må utføra eit arbeid i høve omlegginga. Når det gjeld systema Komtek og Gisline (oversikt på mellom anna alle gards- og bruksnr. i kommunen vår knytt opp til rett kommunenr.) er kostnaden 300 000 kr. Halvparten av summen vart betalt i 2019, resten gjenstår til 2020.

Tiltak 7: Opplæring- digital kompetanse

Bør samlast i same ramme og omfatta heile organisasjonen. Ved å styrkja kompetanse vil oppgåvene kunna utførast av fleire, og gje meir effektiv arbeidsflyt. Auke av kompetanse vil i neste omgang føra til auka effektivisering, og vil også føra til redusert tal tilsette både i Seksjon stab og i resten av organisasjonen framover. Det vil skje ved at alle stillingar som sluttar vert vurdert nøye og ikkje vert lyst ut dersom oppgåvene vert løyst på andre måtar enn tidlegare. Kostnadsrekna til 500 000 kr der ein del går til konsulent, ein del til innkjøp e læringsmodular, ein del til frikjøp egne fagpersonar.

Tiltak 8: Overføring ansvar og oppgåver Det er i statsbudsjettet lagt forslag om overføring av oppgåver knytt til skatteinnkrevjing frå kommunen til skatteetaten frå 01.06.2020 (virksomhetsoverdraging). I Kvinnherad gjeld dette 2,8 årsverk (frå rapport 2018). Må reknast på i høve siste rapporteringar.

Tiltak 9: Digitalisering knytt til system: Innkjøp nye fagsystem og modular som effektiviserer ytterlegare. Det ligg mange tilbod og ventar, desse må prioriterast og lagast prosjekt på innføring for. Kostnad 200 000 kr.

Det vert planlagt eit **interkommunalt/regionalt IT samarbeid i Hordaland** kalla **DigiHordaland**, som vil utløysa tilretteleggingskostnader og endra oppgåver for kommunen. Dette er ikkje kostnadsrekna fordi forprosjektet ikkje er klart.

Tiltak - drift, som vert søkt løyst innafor vedtekne budsjetttrammer:

Publikumsløysingar

Ei felles nasjonal satsing som set innbyggjarane våre i fokus. Fleire slike digitale felleskomponentar ligg allereie klare til bruk og Seksjon stab ved IKT er i full gang med tilrettelegging og innsyn av data. Her kjem fleire og fleire nye tenester frå det offentlege, døme er innsyn i status på saker innan barnevern, PPT, NAV, byggesak og helse. Innlogging på <https://minside.kommune.no> er klart i Kvinnherad og gjev innbyggjarane våre tilgang til samla informasjon frå offentlig sektor. Vert løyst innafor gjeldande budsjett.

Integrasjonar mellom fagsystema

For samordning av informasjon til saksbehandlar og innbyggjar er naudsynt, og leverandørane av fagsystema prisar denne tenesta høgt. Kostnad er knytt til kvar enkelt fagsystem og det er vanskeleg å setja noko konkret sum – det er rekna ca. kr. 50 000,- pr. fagsystem som realistisk.

HMT/Internkontroll/Beredskap

For å imøtekoma lovpålagte krav om kvalitet og forsvarleg handtering av personopplysningar og sensitiv informasjon, har kommunen behov for ein sikker infrastruktur. Kommunen er også avhengig av eit godt fungerande internkontrollsystem. Det inneber å innføra og vedlikehalda planlagde og systematiske tiltak for informasjonssikkerheit og personvern. For å møte eit trusselbilde i stadig endring, må det også regelmessig gjennomførast risikovurdering og lagast sikkerheitstiltak basert på ulike scenario. Informasjons- og kommunikasjonsstrategi for uønska hendingar må på plass. Sær viktig også for digital risiko. Slik kompetanse manglar i organisasjonen i dag og må på plass snarast for å fylla krava. Dette bør skje gjennom nyttilsetjing eller ved kompetanseheving.

Etablera eiga gruppe som kan ta ansvar for framdrift av digitalisering

Vil gje organisasjonen mulighet til å handla etter ein samla handlingsplan for digital utvikling.

Forankring av ansvar

Ein viktig faktor for at kommunen skal levera gode tenester. Forankring av ansvar for IKT i kommunen si øvste leiing, vil gje organisasjonen ei leiing som ser samheng mellom tenesteproduksjon og teknologibruk, og som brukar dette til tenesteutvikling.

Utvalsstruktur

Etter kommunevalet og krav i ny kommunelov er vert det fleire faste utval enn tidlegare år. Dette kan medføra meirarbeid for sekretariatet og det er pr. i dag vanskeleg og sei om 1,4 stilling vil vera nok til å dekkja oppgåvene vidare framover.

4.3.5 Driftsbudsjett med endringar & nye investeringar

Budsjettramme - Seksjon stab					
Tiltak		2020	2021	2022	2023
	Budsjettramme foregåande år	34 125 192	33 449 784	32 007 186	31 751 128
	Prisjustering	1 057 881			
	Nedskjæring	-985 126	-267 598	-256 057	-254 009
	<i>Driftstiltak:</i>				
1	Ordning av saksarkiv som er levert til IKAH	300 000	-	-	-
4	Serviceavtaler nettverk	100 000	-	-	-
5	Auka kostnad Microsoft-lisensar	52 039	-	-	-
6	Kostnad ifm endring av kommunenummer	150 000	-300 000	-	-
7	Kompetanseauke - digital kompetanse	300 000	-	-	-
8	Flytting skatteoppkrevjarkontor	-1 225 000	-875 000	-	-
9	Digitalisering - innkjøp av fagsystem	200 000	-	-	-
11	Flytting av ansvar - kontingent til hjemmeside og Visma	89 798	-	-	-
12	Reduksjon i ein stilling	-715 000	-	-	-
	<i>Sum driftstiltak</i>	<i>-748 163</i>	<i>-1 175 000</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
	Budsjettramme	33 449 784	32 007 186	31 751 128	31 497 119

Pr.nr	Investeringar	2020	2021	2022	2023
3030	Programvare IT/Infrastruktur	3 000 000	2 000 000	1 000 000	1 000 000
3031	Digitalisering av eigeidomsarkiv	2 000 000	2 000 000	-	-
3032	Organisering av arkiv ihht ny kommunelov	-	2 000 000	3 000 000	-
5011	Digitale kart	150 000	150 000	150 000	150 000
	SUM	5 150 000	6 150 000	4 150 000	1 150 000

4.4 Seksjon løn og personal

Seksjon løn og personal har 6 årsverk i administrasjonen og har ansvar for alle lønsutbetalingar i heile organisasjonen og Kvinnherad kyrkjelege fellestråd. I tillegg til arbeid med løn og rekruttering er avdelinga og rådgjevar innan aktuelt lovverk, bidragsytar i organisasjonsutvikling på ulike nivå, sentral i personalsaker, og kontaktpunkt mot NAV og pensjonsleverandørar.

Hovudtariffavtalen og Hovudavtalen gjev retningslinjer for lokal lønsdanning og for partsamansett arbeid. Saman med kommunedirektøren er det denne avdelinga som står for dette på kommunedirektøren sitt nivå på arbeidsgjevarsida. Seksjonen gjennomfører lokale forhandlingar med foreiningane etter HTA kap 4 og 5. Kap 3 vert gjennomført av kommunedirektøren i samarbeid med seksjonen.

Lærlingane i alle fag og tillitsvalde og hovudverneombod som er frikjøpt ligg organisatorisk under denne seksjonen.

I hovudsak består utgiftene til seksjonen av følgjande beløp:

- Fast løn - seks tilsette: 4,5 mill
- Frikjøp tillitsvalde: 2,0 mill
- Kontingent KS: 2,0 mill
- Frikjøp HVO: 0,7 mill
- Lærlingar: 3,5 mill

Seksjonen har betydelege utgifter til lisensar og kontingentar. Den største utgifta går til KS. Vi betaler om lag 2 millionar kr (2,034 mill i 2019) til KS. I tillegg til dette ligg lisensar til fagsystem og heimeside og til denne seksjonen. Kommunedirektøren vil justere dette for å få betre oversikt. Fagsystem og heimeside vert såleis flytta over til seksjon stab.(Tiltak 4)

Kommunen betalar om lag 400 000 kr årleg til Medco bedriftshelseteneste. Det meste av desse utgiftene vert fakturert seksjon løn og personal.

Lærlingar

Kvinnherad kommune er lærebedrift og har dei siste åra auka det totale antalet lærlingar.

- 2017: 17 lærlingar
- 2018: 18 lærlingar
- 2019: 20 lærlingar

I tillegg til talet over har kommunen eit samarbeid med Fusa Vidaregåande skule om TAF- lærlingar. Dette er eit læreløp på 4 år, men dei er berre registrert med lærekontakt dei siste to åra. Tar ein med desse har kommunen til saman 22 lærlingar pr 01.10.19.

I hovudsak er det innan faga helsefagarbeidar og barne- og ungdomsarbeidar vi har lærlingar, men vi er og lærebedrift innan IKT og institusjonskøkk. Lærlingen har i læreløpet progresjon i lønsutviklinga frå 30 % løn første halvår til 80 % siste halvår. Vi får og noko refusjon frå fylkeskommunen. I snitt kostar kvar lærling kommunen ca 170 000,- totalt sett pr år. Det å ha lærlingar krev og at organisasjonen er rigga til å ta imot. Ein treng instruktørar og faglege leiingar. Samtidig er det og innan nokre fagfelt utfordrande å få tak nok lærlingar som er kvalifisert og skikka til å vera lærling. Mange går vidare på påbygg i staden for å gå ut i lære.

Viktige prosjekt i avdelinga:

Effektivisering og kvalitetsforbetring

Den siste tida har det vore arbeid med å effektivisere den totale tidsbruken som går med til personaladministrasjon i heile organisasjonen. Vi har innført system med personalmelding, og er godt i gang med KS-Læring som kan effektivisera ein del av det administrative arbeidet. Dette vil framleis vera eit sentralt tema i planperioden. Målar er at dette skal gje både kvalitetsmessig og økonomisk vinst.

Det er viktig at rekrutteringsprosessar og anna personalarbeid vert samkjørt for å styrke effektivitet og kvalitet. Kommunedirektøren bruker hovduttillitsvalde til partsamansett utval i tilsetjingssaker og i arbeid som ikkje direkte høyrer til eininga. Dette styrkjer kvaliteten og effektiviteten også på arbeidstakersida.

Redusere sjukefråvær - auke nærveret

Kommunal sektor har tradisjonelt eit relativt høgt sjukefråvær. Dette har fleire årsaker. Mange kommunalt tilsette har tunge fysiske yrke til dømes innan pleie og omsorg. Å arbeide med menneske kan og vera psykisk krevjande. Kommunen er ein arbeidsplass med eit stort fleirtal av kvinner som har noko høgare sjukefråvær enn menn. Å arbeida for å få eit redusert sjukefråvær må heile tida vera ei prioritert oppgåve. Kommunedirektøren vil ha fokus på dette, og vil ha hyppig rapportering på sjukefråvær både administrativt og politisk. Ein skal framleis halde fram IA-arbeidet og ha fokus på reduksjon av sjukefråværet i heile organisasjonen i samarbeid med organisasjonane og NAV- arbeidslivssenter. Gjennom arbeid med heiltidskultur og leiaropplæring vil ein ta dette som tema. Auka kvalitet i tenestene vil og gje mindre sjukefråvær.

Auke bruk av heiltid - redusere deltid

Kommunen arbeider med å redusere bruken av ufrivillig deltid. Det er særskild innan pleie og omsorg bruk av deltidsstillingar er størst. I tillegg til at det vil vera ein fordel for dei tilsette at dei får arbeide i størst muleg stilling vil det og for kommunen vera ei best muleg utnytting av ressursene. Å arbeida for å få mindre deltidsbruk vil vera eit prioritert område i planperioden. Kommunedirektøren har sett saman eit

partsamansett utval som våren 2019 begynte å arbeide systematisk med dette.

Rekruttering

Kommunen treng stadig ny arbeidskraft. Det er relativt store kull som no er på veg ut av arbeidslivet. Nokre yrkesgrupper klarer vi å rekruttere, medan andre går tyngre. Å rekruttere rett kompetanse ser vi at har gitt oss stadig større utfordringar dei siste åra. Sjukepleiarar, vernepleiarar og lærarar er døme på store yrkesgrupper som vi nå slit med å rekruttere.

Truleg må kommunen investera meir både i marknadsføring og i tidsressurs i arbeidet med å få nok kvalifiserte arbeidstakarar. Økonomiske stimuleringsiltak kan og væra aktuelt.

Medarbeidarsamtale

I perioden vert det og auka fokus på medarbeidarsamtalen. Dette er eit viktig verkemiddel for å ta vare på alle tilsette som er vår viktigaste ressurs. Medarbeidarsamtalen skal inn i årshjulet for å sikra at dette vert ivarettatt. Alle tilsette bør ha medarbeidarsamtale med næraste leiar. Dette vil være eit viktig verktøy for at dei tilsette skal trivast og yta best mogeleg. Kommunedirektøren vil rapportere på grad av gjennomførte medarbeidarsamtalar.

Uføresette utgifter

Frå tid til annan får seksjonen saker som er av ein slik karakter at ein til dømes treng ekstern juridisk bistand. Dette skjer ikkje kvart år, og det er såleis vanskeleg å budsjettere med. Kommunedirektøren vil ikkje styrke budsjettet av denne grunn, men peikar på dette som ei utfordring vi kan møte frå tid til annan.

4.4.1 Mål

- Totalt sjukefråvær under 7,5 %. Ingen faggruppe skal ha meir enn 10 % sjukefråvær. (Totalt sjukefråvær egenmeldt/sjukemeldt)
- Rekruttere og etterutdanne nødvendig kompetanse til å utføre alle kommunale tenester etter den standard som vert krevd.
- Alle tilsette som har minst 50 % stilling skal ha medarbeidarsamtale med næraste leiar.
- Leiarane skal ha nødvendig opplæring og verkty til å utføre personalleing på ein tilfredstillande måte.
- At alle tilsetjingsprosessar er forankra i partsamansett tilsetjingsutval.
- Dei tilsette som ynskjer det skal ha tilbod om 100% stilling

4.4.2 Tiltak

Tiltak - drift:

Lærlingar

Tiltak 1: På bakgrunn av vanskar med rekruttere lærlingar, behov for å kvalitetssikre arbeidet med lærlingar, samt ein krevjande budsjettsituasjon, legg kommunedirektøren opp til at ein stabiliserer antal lærlingar på det nivået ein er no, men at ein vurderer andre lærefag og aukar med 2 lærlingar i 2021 og ytterlegare 2 i 2022, slik at ein når kommunestyrets mål frå 2019 om 26 lærlingar

Kompetanse /leiaropplæring

Tiltak 2: Kompetanse vert viktigare og viktigare i heile vårt samfunn. Det er og viktig å ha god leiarcompetanse i leiarstillingane i kommunen. Dette for å sikre god personalforvaltning og god tenesteutvikling. For mange tenesteområdet er det ikkje avsett midlar til dette, og med dei rammene som vi har er det vanskeleg å ta dette av tildelt ramme. I første omgang vil kommunedirektøren sette av 200 000 kroner årleg øyremerka til leiaropplæring. Våren 2020 vil leiaropplæring bli prioritert i organisasjonen.

Frikjøpte tillitsvalde

Tiltak 3: Dei største fagforeiningane har etter hovudavtalen noko frikjøpt ressurs for å drive tillitsvaldsarbeid. Hå oss gjeld dette Utdanningsforbundet, Fagforbundet og Norsk sykepleierforbund. Dei siste åra har det på bakgrunn av antal medlemmer vore noko meir auke enn budsjettert her. Frikjøpsdelen for tillitsvalde har auka noko dei siste par åra. Løn og sosiale utgifter til frikjøpte tillitsvalde utgjer om lag 2 millionar.

Hovudverneombod

Tiltak 4: Kommunen har i utgangspunkt eit hovudverneombod i 60 % stilling. I samband med omorganiseringa som vart gjennomført vart frikjøpsdelen mellombels auka til 80%. Dette er ei ordning

som i utgangspunktet går ut ved årsskiftet. Kommunedirektøren har registrert eit behov for å auke hovudverneombud til 100 % stilling. I høve til 60 % stilling vil dette medføre ein auke på om lag kr 280 000,- pr år. (løn, feriepengar og sosiale utgifter).

4.4.3 Driftsbudsjett med endringar

Budsjettramme - Seksjon Løn og personal					
Tiltak		2020	2021	2022	2023
	Budsjettramme foregåande år	11 168 674	11 812 444	12 057 945	12 301 481
	Prisjustering	346 229			
	Nedskjæring	-322 417	-94 500	-96 464	-98 412
	<i>Driftstiltak:</i>				
1	4 nye lærlingar i 2021 og 2022	-	340 000	340 000	-
2	Kompetansemidler leiaropplæring	200 000	-	-	-
3	Tillitsvalgte- frikjøp	200 000	-	-	-
4	Auka frikjøp hovudverneombud(fra 60 % til 100 %)	300 000	-	-	-
5	Auka kostnad - Microsoft lisensar	9 757	-	-	-
6	Flytting av ansvar - kontingent til hjemmeside og Visma	-89 798	-	-	-
	<i>Sum driftstiltak</i>	<i>619 959</i>	<i>340 000</i>	<i>340 000</i>	<i>-</i>
	Budsjettramme	11 812 444	12 057 945	12 301 481	12 203 070

4.5 Seksjon forvaltning

Seksjon forvaltning har 11,4 årsverk, inkludert leiar. Seksjonen inneheld i dag tenester og oppgåver som er knytt til fagområda reguleringsplanar, byggesak og tilsyn, kart og oppmåling, miljøretta helsevern og eigedomsskatt.

Konkret er dette tenester med behandling av:

- Private reguleringsplanar (7 planar godkjent i 2018)
- Byggesaker etter plan- og bygningslova (204 saker behandla i 2018)
- Dispensasjonar frå arealplanar og byggereglar (rundt 40 saker behandla i 2018)
- Delingssaker (150 saker behandla i 2018)
- Saker etter matrikkellova og seksjoneringslova (204 saker om oppmåling behandla, 15 seksjoneringssaker behandla i 2018)
- Klagebehandling av forureiningssaker (17 klager behandla i 2018)
- Søknader om utsleppsløyver (20 løyver gitt i 2018)
- Søknader om sals- og skjenkeløyve for alkohol (om lag 90 skjenkeløyver behandla i 2018, 4 salsløyver behandla)

For alle fagområda gjev tilsette rettleiing og svarar på spørsmål frå innbyggjarar og kommersielle aktørar.

Seksjonen har og oppgåver som gjeld:

- Tilsyn byggesak
- Ansvar for den offisielle matrikkelen
- Nykonstruksjon og vedlikehald av kommunalt kartverk
- Offisielle vegnamn og adressetildeling

- Fremjing av god folkehelse
- Tilsyn med skuler og barnehagar
- Utrekning og utsending av eigedomsskatt
- Rådgeving ut i organisasjonen for å sikra god forvaltning, forsvarleg sakshandsaming og god forvaltningsskikk

4.5.1 Reguleringsplanar

Når seksjonen mottek forslag til reguleringsplanar frå private aktørar rettleiar tilsette før og i oppstartsmøte om kva planforslaget må innehalde.

- Førebur og legg fram sak for politisk organ som tar stilling til om planen skal fremjast
- Førebur og legg fram sak til kommunestyret for endeleg godkjenning av planen
- Behandlar forslag til endringar i planar

4.5.1.1 Utfordringar og strategiar - nasjonale og lokale føringar

- Det er press frå regionale styresmakter på å oppdatera eldre planar
- Det er stor grad av dispensasjonssaker i kommunen som gjeld avvik frå gjeldande planar. For å få ned tal på dispensasjonssaker burde eldre planar bli revidert/oppheva
- Det er lokale, politiske føringar på å leggja til rette for mellom anna næring

4.5.1.2 Økonomi-/kostraaanalyse

Tabellen under visar at tal reguleringsplanar vedtatt i Kvinnherad kommune har holdt seg stabil dei to siste åra.

Reguleringsplaner vedtatt(antall)				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	3	4	7	7

4.5.1.3 Mål

- Å gje god rettleiing til søkjarar for å gjere prosessen med reguleringsplan så effektiv som mogleg
- Å gjera det attraktivt for aktørar å nytte seg av høvet til å opprette planar
- Å fremja utvikling av kommunen gjennom plan framfor endring gjennom dispensasjonar

4.5.1.4 Tiltak

- Kurs og opplæring iht lovar og retningslinjer på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå

4.5.2 Byggesak og tilsyn

- Behandling av byggesaker etter plan- og bygningslova med tiltak av varierende storleik, med eller utan ansvarsrett
- Behandling av dispensasjonar
- Klagebehandling
- Rettleiing av publikum og aktørar
- Tilsyn med byggearbeid

4.5.2.1 Utfordringar og strategiar - nasjonale og lokale føringar

- **Tilsyn:**
Det er opp til kvar enkelt kommune å utføre tilsyn med byggesak i den grad det er ressursar sett av til dette, men tilsyn skal ein ha. Det blir for to år om gangen frå staten gitt to områder som skal prioriterast med tilsyn. For Kvinnherad er det ikkje ressursar per i dag for å prioritere tilsyn utan at dette vil gå ut over behandling av søknader. Difor blir det i dag kun gjort tilsyn der det er saker der det blir hevda fare for liv og helse. Utfordring med dette er der det skjer oppføring av tiltak som ikkje er omsøkt, og dette ikkje blir fylgt opp av kommunen. Det svekkjer tilliten blant publikum og skapar ein skilnad som er uheldig.

- **Dispensasjonar frå bygge- og deleforbod i strandsona:**
Regionale styresmakter har eit stort fokus på mellom anna bevaring av standsona og skal høyrast i saker kommunen behandlar der det t.d. blir gitt dispensasjon frå bygge- og deleforboda i strandsona. I Kvinnherad er det eit stort tal på dispensasjonssaker som kan ende med klagesak og ta opp til eitt år før dei vert avgjort, noko som krev mykje både av kommunen og av aktørar.
- **Dispensasjonar frå planar:**
Både nasjonalt og fagleg skal kommunen vera trufast mot det planfaglege, mot kommuneplan eller der det er reguleringsplan. Med fleire eldre reguleringsplanar blir det fleire dispensasjonssaker som kan gjelda mindre endringar, og der det er kommuneplan som gjeld er denne gjerne ikkje detaljert nok til fleire aktuelle tiltak. Dispensasjonssaker krev ofte mykje arbeid og tar tid, som då tar ressursar frå resten av byggesaksbehandling.
- **Behandling av søknader om tiltak:**
Har blitt noko meir krevjande dei siste åra. Tal på dispensasjonssaker er og høgt og sakene krevjande. Utan fleire ressursar på byggesak merkar ein då kor sårbar ein er for små endringar (sjukdom, vakanse t.d.), som raskt viser seg med lengre saksbehandlingstid og aukande restanselister. Publikum og andre aktørar merker konsekvensen av dette. Ekstra ressurs her for å behandle fleire saker innan fristar ville gitt kommunen betre omdømme på byggesak og vere ein drivar for aktivitet i kommunen.
- **Lite ressursar**
Det at tilsette ikkje klarar å behandle ferdig alle saker innan fristar gjer at kommunen tapar gebyrinntekter i fleire saker.

4.5.2.2 Økonomi-/kostraanalyse

Tabellane under syner at antall byggjesøknader auka mykje frå 2017 til 2018. Gjennomsnittleg saksbehandlingstid er lengre enn for samanlignbare kommunar og tilseier at stor del av saksbehandlinga overgår fristen.

Byggesøknader i alt behandlet(antall)				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	304	468	140	204
Mandal	393	414	536	351
Stord	259	285	247	204

Snitt saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist(dager)			
	2016	2017	2018
Kvinnherad		40	66
Mandal	34	23	28
Stord	32	49	42
Hordaland	38	37	52
Kostragruppe 11	35	29	35

Snitt saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist(dager)		
	2017	2018
Kvinnherad	24	23
Mandal	13	12
Stord	31	44

Snitt saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist(dager)		
Voss	17	
Hordaland	15	23
Kostragruppe 11	15	17

4.5.2.3 Mål

- Å gje god rettleiing til søkjarar for å gjere søknadsprosessen så lite tidkrevjande som mogleg, samtidig som at dei oppnår eit resultat dei er nøgd med
- Å alltid halde tidsfristar sånn at søkjarar ikkje opplever kommunen som ei hindring i større eller mindre prosjekt
- Å ha ein god dialog med søkjarar og å bygge omdømme for at kommunen skal vere attraktiv.

4.5.2.4 Tiltak

- Tilsetjing av 50 % ressurs for å ha nok ressursar til behandling av saker og etter kvart jobbe meir med tilsyn (**tiltak 1**).
- Digitalisering av tenester med innkjøp av verktøy for dette, som skal effektivisere behandling av søknader samtidig som at vi får dokumentert arbeidet på ein betre måte (total kost om lag 300.000 kr årleg) (**tiltak 3**).
- Oppretta prosjektgruppe for handtering av oppførte, ikkje omsøkte tiltak

4.5.3 Kart og oppmåling

- Behandling av delingssaker/arealoverføring/grensejustering
- Behandling av seksjoneringssaker
- Adressetildeling
- Ajourføring av kartgrunnlag
- Gjennom geosamarbeidet Geovekst ajourfører ein kartverket i heile kommunen no sist i 2018, og det er sett av 150.000 per år (investeringsmidlar) til kartlegging.

4.5.3.1 Utfordringar og strategiar - nasjonale og lokale føringar

- Frå 01.01.2020 får kommunen nytt kommunenummer. I samband med dette blir det noko arbeid med å endre kommunenummer som får betydning for grunnlaga og data som mellom anna forvaltning nyttar i arbeidet. Kva for arbeid som skal bli gjort i samband med nytt kommunenummer er omtala i del av økonomiplan som er frå Kommunedirektøren.
- På personalsida er det skjedd store endringar i 2019, då to av fire tilsette er gått av med pensjon. Det er tilsett ein person for å dekke inn ein stilling, og vi skal tilsetje ein person til i 2020.
- Drift og vedlikehald av Gisline produkta tek mykje tid og ressursar både frå vår seksjon og IKT. Det er utfordringar med å ha kapasitet internt med å vedlikehalde programmet og oppdatere når det er naudsynt

4.5.3.2 Økonomi-/kostraanalyse

Kostnadane til kart og oppmåling har gått ned dei siste 4 åra, mens kostnadsutviklinga i Kostragruppe 11 har gått motsatt veg.

Netto driftsutgifter pr innbygger, kart og oppmåling				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	106	54	68	41
Mandal	57	90	124	141
Stord	116	45	48	3
Voss	188	167	177	162
Hordaland	59	74	74	78
Kostragruppe 11	89	91	91	111

4.5.3.3 Mål

- Å jobba vidare med å behalda det gode grunnlaget som er lagt på kart og oppmåling over fleire tiår, for å gi gode tenester og grunnlag for arbeid i framtida.

4.5.3.4 Tiltak

- Seksjonen har hatt vakanse på ein stilling i 2019
- Vidare kartleggingsarbeid
- Innkjøp av nytt måleutstyr (150.000)(tiltak 4).
- Skaffe applikasjonsdrift for drift og vedlikehald av Gisline produkta. Kostnad for dette vil ligge til Seksjon stab

4.5.4 Miljøretta helsevern

Miljøretta helsevern sine hovudoppgåver er:

- Førebyggande folkehelsearbeid med fokus på mellom anna arbeidsmiljø i skule og barnehage, tilsyn med publikumsbygg
- Uttaler i plansaker
- Kartlegging og rådgjeving av radon og anna stråling
- Oversikt over badestrender og drikkevasskjelder
- Klagesaker innan forureining
- Saksbehandling av mindre sanitære utslepp

Utfordringar:

- Utføre kartlegging av separate private avløpsanlegg

Mål:

- Leggja til rette for å at innbygarane kan ta riktige val for folkehelsa og miljøet
- Gje råd og informasjon om regelverk knytt til folkehelse og miljø
- Vedta felles strategiar og retningslinjer for å førebygge mot forureining.

Tiltak:

- Rullering av kommunedelplan for vassforsyning og avløp 2013-2024 – separate private avløpsanlegg skal vere eit tema i planen
- Kartlegging av omfang og kvaliteten av private avløpsanlegg, dette vil vere ein del av ein langsiktig og heilskapleg vurdering av tiltak som vil vere positivt for miljøet
- Gjennomføre kurs i mindre avløpsreanseanlegg for å få økt kompetanse. Må dekkjast inn gjennom bruk av felles pott i kommunen til kompetanseheving

4.5.4.1 Økonomi-/kostraaanalyse

Reguleringsplaner som omfatter kultur, miljø, landskap og naturvern			
	2016	2017	2018
Kvinnherad	17	19	21
Mandal	17	18	18
Stord	24	24	24
Voss	5	5	6

4.5.5 Løyve og kontrollmynde etter alkohollova

- Seksjonen behandlar søknader om sal- og skjenkeløyver for lengre perioder (maksimalt 4 år, må fornyast etter kommuneval) og for einskilde arrangement

- Kommunen er kontrollmynde og kontrollerer løyver som er gitt. Kommunen har høve til å gi sanksjonar ved brudd på bestemmelsar.

Alkoholpolitisk plan gir lokale føringar for løyver gitt på dette fagområdet. Planen vert revidert og godkjent i kommunestyret.

Tiltak:

- Oppstart 1. januar vinteren med revidering av alkoholpolitisk plan. Dette blir gjort kvart fjerde år etter kommunevalet
 - Interkommunalt samarbeid for sal- og skjenkekontroll blir sett i gang i løpet av 2020

4.5.6 Eigedomsskatt

Orientering om fagområdet:

- Utrekning og utsending av eigedomsskatt. Då eigedomsskatt var innført i kommunen i 2010 vart det gjennomført taksering av alle eigedomane i kommunen
- Kvart år blir det gjort oppdatering av takseringsgrunnlag på eigedomar rundt i kommunen der det er gjort endringar av eigedomen
- Klagebehandling

Utfordringar og strategi:

- Dei siste nasjonale føringar på området går på at ein vil redusere belastning av eigedomsskatt med å mellom anna innføre ein reduksjonsfaktor på takstane. Då Kvinnherad kommune har hatt låg skattesats sidan oppstarten vil dette redusere inntektene viss det ikkje blir gjort naudsynte justeringar for å dekke inn ein reduksjon i skatteinntektene

Mål:

- Oppretthalde så godt oppdatert og riktig grunnlag for skattlegginga som mogleg
- Oppretthalde nivå av inntekter som tidlegare

Tiltak:

- Starte arbeid i 2020 med å førebu ny hovudtaksering i 2021 (**tiltak 8**).
- Tilsetjing av 50 % ressurs for å ha backup til matrikkelføring og taksering (**tiltak 2**).

4.5.6.1 Økonomi-/kostraanalyse

Eigedomsskatt er ei viktig inntektskjelde for Kvinnherad kommune, som tabellane under syner. Eigedomsskatt utgjer ein større andel av kommunens inntekter, samanlikna med kommunar i Kostragruppe 11. Årsaka er eigedomsskatten som kommunen får frå vasskraftanlegg.

Skattebelastninga på bustad og fritidseigedommer er låg i Kvinnherad. Eigedomsskatten for ein einbustad er 2.300 kr, medan gjennomsnittet for tilsvarende bustad i Kostragruppe 11 er 3.733 kr.

Eiendomsskatt andel av brutto driftsinntekter(prosent)				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	6,30 %	7,00 %	6,10 %	5,30 %
Mandal	3,20 %	3,00 %	3,00 %	3,60 %
Stord	3,00 %	2,80 %	2,80 %	2,70 %
Voss	5,10 %	4,70 %	4,70 %	4,50 %
Hordaland	4,50 %	4,30 %	4,40 %	4,20 %
Kostragruppe 11	3,60 %	3,60 %	3,50 %	3,50 %

Eiendomsskatt på en enebolig på 120 kvm				
	2015	2016	2017	2018

Eiendomsskatt på en enebolig på 120 kvm				
Kvinnherad		2 100	2 300	2 300
Mandal	4 340	4 700	4 340	6 000
Stord	2 920	2 720	2 720	2 720
Voss	2 700	2 800	3 360	3 733

4.5.7 Driftsbudsjett

Budsjettramme - Seksjon Forvaltning					
Tiltak		2020	2021	2022	2023
	Budsjettramme foregåande år	2 189 942	2 665 388	6 294 065	2 243 712
	Prisjustering	67 888			
	Nedskjæring	-63 219	-21 323	-50 353	-17 950
	<i>Driftstiltak:</i>				
1	50 % ressurs byggesak	350 000	-	-	-
2	50 % ressurs eigedomsskatt	350 000	-	-	-
3	Innkjøp av verktøy for digitalisering av tjenester	300 000	-	-	-
4	Innkjøp av oppmålingsutstyr	150 000	-	-	-
5	Auke i inntekt som følge av tiltaka over	-150 000	-350 000	-	-
6	Auka kostnad - Microsoft lisensar	35 777	-	-	-
7	Fleire kontrollar av sals- og skjenkeløyve	150 000	-	-	-
8	Hovedtaksering av eigedommar	-	4 000 000	-4 000 000	-
9	Reduksjon i ein stilling	-715 000	-	-	-
	<i>Sum driftstiltak</i>	<i>470 777</i>	<i>3 650 000</i>	<i>-4 000 000</i>	<i>-</i>
	Budsjettramme	2 665 388	6 294 065	2 243 712	2 225 762

4.6 Seksjon kultur, næring og utvikling

Seksjonen tel 20 medarbeidarar, nokre av dei i deltidstillingar. I tillegg er vert det nytta ekstrahjelp til arrangementsoppgåver, museumsdrift og turistinformasjon.

Seksjonen skal arbeide for å utvikle kommunen som stad å bu og besøke og legge til rette for arbeidsliv og fritid. Den skal ta ansvar for heilskap i prosessane, og sørge for at ulike grupper blir høyrde og representerte. Seksjonen skal ta initiativ til og definere aktivitetar, følge opp førespurnader og være ein pådrivar for å skape utvikling innan sine arbeidsfelt.

4.6.1 Kultur

Kvinnherad kultursenter (3,8 årsverk/5 tilsette) skal drifte og utvikle Kulturhuset Husnes og Husnes kino, samt koordinere felles aktivitetar og satsingar med kulturskulen og biblioteket.

Fagkontor kultur, idrett og friluftsliv (1,6 årsverk/2 tilsette) driv tilrettelegging for den frivillige kultursektoren, dvs. kulturvern, kunst- og kulturformidling, fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Her ligg

også ansvar for drift og utvikling av dei kommunale musea.

Utfordringar og strategi:

Dei kommunale musea skal driftast av frivillige organisasjonar i samarbeid med kommuneadministrasjonen. Dette samarbeidet bør blir tydelegare med avgrensa oppgåver og bruk av tid.

Tilskot til Sunnhordland museum ligg på kr. 75.000,- i 2019, men det pågår ein prosess for å auke bidraga frå medlemskommunane. Fram til nivået på dette er avklara vert det budsjetter med same beløp som tidlegare.

Baroniet Rosendal fekk i 2019 ein auke i det kommunale tilskotet på kr. 500.000,- til kr. 1.100.000,- under føresetnad av tilsvarende auke frå stat og fylke. Korleis statleg og fylkeskommunal støtte vert i 2020 er førebels ikkje avklara, så kommunedirektøren legg til grunn opphavleg tilskot på kr. 600.000,- i budsjettforslaget.

Det veks frå tid til annan fram nye organisasjonar som må vurderast å få «fast plass» i tilskotssamanheng. Akkurat no gjeld det særleg Interesselaget for Galeas Gurine. Kommunedirektøren har likevel ikkje funne rom for ein auke av budsjettposten for kulturtilskot, slik at tilskot til nye organisasjonar i så fall må gi reduksjon i andre sine tilskot.

Kvinnherad Arena vil vere kommunens største investering for idretten nokon gang. Det er knytt store økonomiske utfordringar både til bygginga og til drifta av hallen.

Dei siste åra har det vore mykje merksemd på kunstgrasbanar med kunstig ifyll – såkalla granulat. Det er venta ei ny forskrift på området som kan gje store konsekvensar for korleis desse banane driftast og korleis dei skal byggast. Midlar til å byrje på oppgradering av slike banar vart sett av i 2019 (prosjekt 5738 i investeringsbudsjettet) og dette vert vidareført.

Kvinnherad kultursenter gir eit særst godt, og stadig betre, kulturtilbod. Utgiftene er likevel større enn inntektene og det er behov for ein grundig gjennomgang av økonomien. Inntil gjennomgangen er utført vert driftsbudsjettet halde på same nivå som tidlegare.

Kulturarbeidet manglar overordna planar for verksemda. Ein kulturminneplan er under arbeid og ein kulturplan skal utarbeidast, og dette vil rette på denne situasjonen.

4.6.1.1 Økonomi-/kostraanalyse

Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbyggjar i Kvinnherad har auka betydeleg dei siste åra, men er framleis under gjennomsnittet i Kostragruppe 11. Bak denne tabellen ligg tal for aktivitetstilbod barn og unge, bibliotek, kino, museum, kunstformidling, idrett og tilskot til andre sine idrettsanlegg, kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg, musikk- og kulturskular, kommunale kulturbygg og andre kulturaktivitetar og tilskot til andre sine kulturbygg. Det er til dels store innbyrdes skilnadar både frå fagfelt til fagfelt og frå år til år.

Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	1 663	2 016	1 818	2 059
Mandal	2 047	2 133	2 419	2 978
Stord	1 476	1 517	1 634	1 668
Voss	1 900	2 158	2 112	2 591
Hordaland	1 986	2 152	2 166	2 335
Kostragruppe 11	1 895	2 002	2 100	2 222

4.6.1.2 Mål

- Kvinnherad kommune skal ha eit godt og breitt kulturliv, slik at alle kan delta i kulturaktivitetar uavhengig av økonomiske, sosiale og funksjonsmessige ulikskapar.
- Kulturhuset Husnes skal vidareutviklast til eit kommunalt og regionalt kraftsenter for kunst og kultur og ein attraktiv arena for møte, kurs, konferansar og seminar.
- Kulturarven skal takast vare på, og kunnskapen om den skal formidlast på ein god og framtidsretta måte. Museumsdrift, tilgang til kulturminner, og samarbeid med lag og stiftingar

skal gjere dette mogleg.

- Kvinnherad kommune skal arbeide for ein sterk frivillig sektor med gode rammevilkår.
- Kvinnherad kommune skal arbeide for å redusere fråfall i barne- og ungdomsidretten og slik redusere konsekvensen av sosial ulikskap.
- Alle innbyggjarane skal oppleve at dei har eit tilbod som gjer det mogleg å vera fysisk aktive i kvardagen; i naturen, i nærmiljøet og idrettsanlegg, uansett alder og behov.

4.6.1.3 Tiltak

- Utstillingane i Skipsbyggjarmuseet Skaalurensamlinga skal sikrast og fornyast og integrerast betre med innhaldet i Folgefonnsenteret. Det er frå før sett av 3,5 mill. i økonomiplanen til dette (prosjekt 5736). Dette må aukast, men bør vente til ein ny modell for drifta er utvikla.
- Etablere gode driftsmodellar for dei kommunale musea Skaalurensamlinga, Haugland skulemuseum og Rødtunet.
- Vere samarbeidspart og bidragsytar til Sunde kyst- og litteratursenter.
- Gjennomføre anleggskartlegging for friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet.
- Forbetre og effektivisere drift av bygningsmassen Kulturhuset Husnes, biblioteket og kulturskulebygget, med felles mottak og ein open møteplass i regionsenteret.
- Utarbeide kommunedelplan for kultur
- Utarbeide kommunedelplan for kulturminne
- Utarbeide plan for friluftslivets ferdsselsårer (ny temaplan)

4.6.2 Næring

Fagkontor næring og landbruk (5,35 årsverk/6 tilsette) har ansvar for tilskotsordningar og saksbehandling i landbruket, viltforvaltning, jord- og skogbruk, veterinærvakt, havbruk, kraftproduksjon og kommunalt næringsfond. Fagkontoret driv næringsutvikling og –rådgjeving og driftar turistinformasjonen og Besøksenter nasjonalpark Folgefonna.

Utfordringar og strategi:

Generell næringsrådgjeving og etablererservice er i godt gjenge, og i samarbeid med nærings sjef i ny stilling frå 2020 kan ein forvente eit løft innan strategisk næringsarbeid. Koordinering og innsats for næringsareal, infrastruktur, marknadsføring mm. bør styrkjast. I dette ligg også eit potensiale for enda betre resultat av samarbeid med Kvinnherad Næringssservice, Samarbeidsrådet for Sunnhordland, Visit Hardangerfjord, ulike faglag og andre næringsorganisasjonar kommunen samhandlar med. Vedtekter og retningslinjer for det kommunale næringsfondet bør vidareutviklast.

Kommunen driv særst godt næringsutviklingsarbeid innan landbruk og det ligg godt til rette for fortsatt stor satsing på utvikling og innovasjon i denne bransjen. Det er ei utfordring å balansere dette mot tilsynsoppgåver og saksbehandling som ofte har rigide prosessar og strame fristar.

Turistinformatjon har fått gode fasilitetar i det nye Folgefonnsenteret. Turistkontoret vert drive effektivt og kompetent innafor knappe rammer.

I 2019 har kommunen starta ei satsing på hydrogen som energiberar. Kommunen har teke ei aktiv rolle i fleire utviklingsprosjekt, men det er førebels for tidleg å «rekna heim» resultat at dette. Satsinga fell godt saman med våre strategiar innan næringsutvikling og grønt skifte. Dette er ei ekstratsatsing som til no har vore finansiert innafor gjeldande driftsbudsjett supplert med bruk av fond o.l. Skal ein halde oppe nivået, og helst auke innsatsen, krev det ei øyremerkt finansiering ein periode frametter.

Gjeldande landbruksplan er under rullering og ein strategisk næringsplan er under utarbeiding. Desse planane skal gi tidsmessige og konkrete føringar for næringsarbeidet.

4.6.2.1 Økonomi-/kostraanalyse

Netto driftsutgifter til landbruksforvaltning per innbyggjar i Kvinnherad har auka mykje dei siste 4 åra, men er framleis under gjennomsnittet i Kostragruppe 11. Landbruksforvaltninga i Kvinnherad har drive om lag på same vis i heile fireårsperioden, så det er ikkje grunn til å tru at dei reelle utgiftene har auka slik det kan sjå ut i tabellen. Det er nærliggjande å tru at omorganiseringa av administrasjonen i 2017 har ført til anna fordeling av utgifter ved rapportering til Kostra.

Netto driftsutgifter til landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikl. pr innbygger				
	2015	2016	2017	2018

Netto driftsutgifter til landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikl. pr innbygger				
Kvinnherad	95	57	160	187
Mandal	76	73	80	101
Stord	98	95	83	76
Voss	124	119	108	91
Hordaland	73	69	76	78
Kostragruppe 11	181	185	184	206

Tilrettelegging og bistand for næringslivet omfattar både tilskotsordningar, administrative lønsutgifter og særskilde tiltak. Svingingane i tabellen for Kvinnherad sin del ligg sannsynlegvis i reorganisering av tilskotsordningane og særskilde tiltak. Lønsutgiftene for dette feltet har vore stabile i perioden.

Tilrettelegging og bistand for næringslivet per innbygger i kroner				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	214	195	142	301
Mandal	57	400	198	285
Stord	16	85	113	123
Voss	277	331	298	381
Hordaland	-13	70	-6	22
Kostragruppe 11	172	141	185	137

4.6.2.2 Mål

Det strategiske næringsarbeidet til kommunen skal styrkjast for å gi betre tilhøve for næringslivet med omsyn til infrastruktur, næringsareal, kommunikasjonar, kompetanseutvikling og attraktivitet.

Kommunen vil planleggja næringsområde i og ved tettstadene og leggja til rette for spreidd næringsutbygging i gravgrendte strok. Næringsrådgeving, næringsfond og samarbeid med næringsorganisasjonar er eksisterande aktivitetar som skal vidareutviklast.

Kvinnherad er blant dei største landbrukskommunane i fylket og ligg i fremste rekkje når det gjeld investeringar i moderne driftsbygningar. Bruksutbygging, nydyrking og jordvern vil framleis ha høg prioritet, men vidare framover vil utnytting av utmarksressursane, biogass og klimatilpassing få auka fokus.

Kommunen vil såleis støtte og gi bidrag til utvikling av både det tradisjonelle landbruket og nye næringer. Gjennom planlegging skal Kvinnherad kommune bidra til at regionen vert sikra nok areal til fiskeri- og havbruksnæringa, mineralutvinning og byggjeråstoff. Dette skal vegast opp mot miljøomsyn og andre samfunnsinteresser.

Kvinnherad sitt fortrinn med stor produksjon av elektrisk straum og nærleik til sentral- og regionalnett skal utnyttast i arbeidet for å etablere arbeidsplassar i nye næringer.

Turistinformasjonsarbeidet skal styrkast både i innhald og omfang. Dette skal skje gjennom auke frå 60 % til 100 % stilling for den fast tilsette, dette under føresetnad av eit konkret og pliktande samarbeid med Stiftinga Folgefonnsenteret. Med slikt samarbeid vil det vere grunnlag for noko auka opningstid i turistinformasjonen og vonleg meir marknadsføring.

Kommunedirektøren foreslår at Stiftinga Folgefonnsenteret får kommunalt tilskot i 2020 på kr. 1.000.000,-, avtakande til kr. 750.000,- i 2021 og deretter kr. 500.000,- i 2022 og komande år inntil drifta vonleg ber seg sjølv. Vidare vert det foreslege å innfri eller overta stiftinga sitt lån med ca. kr. 4,2 mill. slik det er skildra i strategidokument og formannskapssak 2019/65 (møte 10.10.2019). Saman med organisatoriske tiltak skal dette gi grunnlag for tilsetning av dagleg leiar i 100 % stilling samt spelerom for utviklingstiltak mm.

4.6.2.3 Tiltak

- Utarbeide strategisk næringsplan for Kvinnherad (under arbeid, ferdig 2020)

- Følgje opp inngått avtale med Kvinnherad Næringservice og betala avtala tilskot på kr. 500.000,- i 2020. Frå 2021 vert kommunalt økonomisk bidrag i form av ordinær medlemskontingent(**tiltak 5**).
- Ferdigstille kommunedelplan for landbruk (2020)
- Vidareføre kommunalt tilskot til drenering og grøfting
- Oppdatere reguleringsplanar for næringsareal på Børnes, Årsnes m.fl.

4.6.3 Utvikling

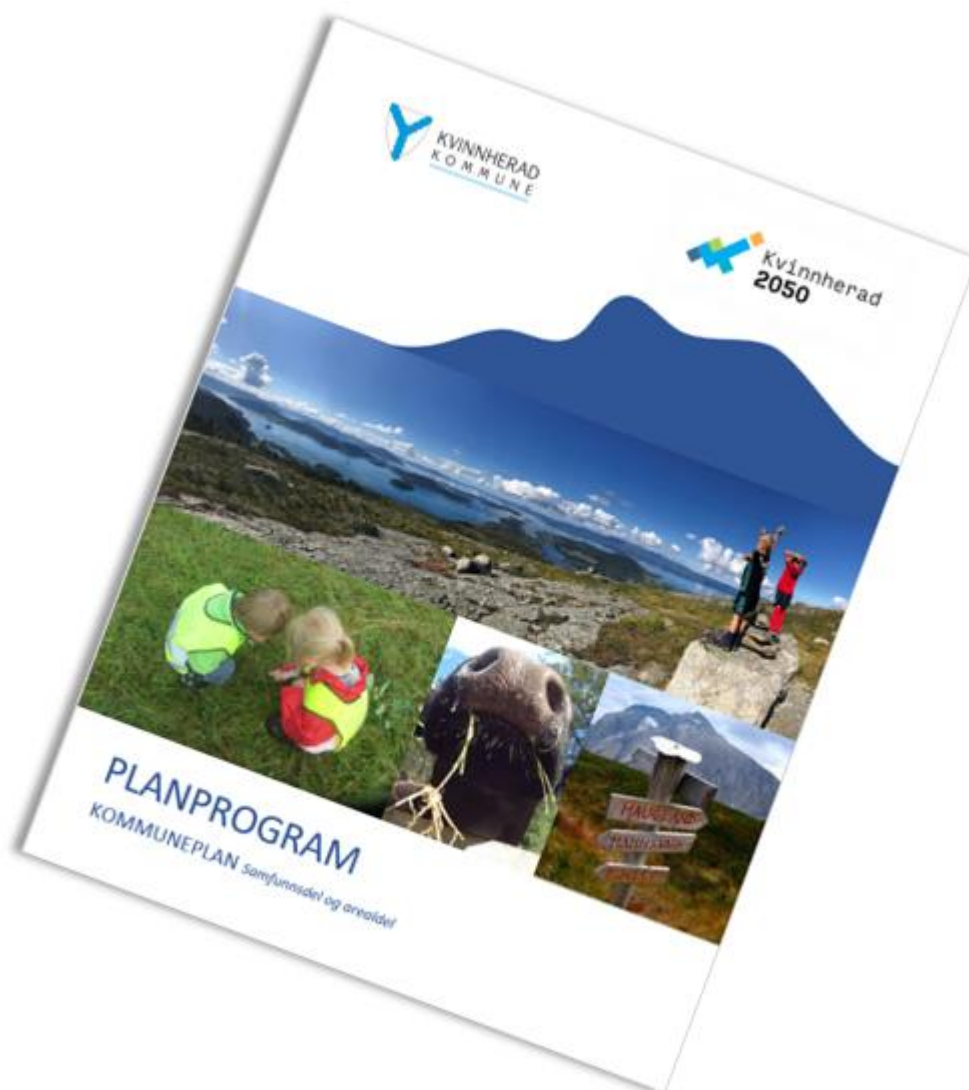
Avdeling samfunnsutvikling (4,9 årsverk/6 tilsette) utarbeidar og gjennomfører prosessar med planstrategi, kommuneplanar (samfunnsdel og arealdel), kommunedelplanar (arealplanar og temaplanar), kommunale reguleringsplanar og utbyggingsavtalar. Avdelinga koordinerer og utviklar folkehelsearbeidet og gjer kartlegging og analysar av samfunnstryggleik, naturfare, risiko og sårbarheit. Her ligg også ansvar for naturvern, berekraftarbeid og klimatilpassing. Avdelinga bidreg elles med prosjektleing og –deltaking i ulike samfunnsutviklingsprosjekt og representasjon i regionale prosjekt.

Utfordringar og strategi:

Den store overordna utfordringa i utviklingsarbeidet er knytt til folketalsutviklinga og befolkningssamansettinga. Om trenden held fram vil Kvinnherad få ei stadig aldrende befolkning. Eit godt utviklingsarbeid må motverke dette, bidra til god balanse mellom aldersgruppene og utjamne sosiale, økonomiske og helsemessige forskjellar.

Planstrategien vedteken av kommunestyret er særskild ambisiøs og vert følgt opp på ein god måte. Sjølv om finansiering av planarbeid har auka monaleg dei siste åra visar det seg likevel vanskeleg å gjennomføre alt planarbeid som skal utførast innanfor dei vedtekne fristane; dette gjeld særleg reguleringsplanar for sentrumsområde og anna arbeid der ein er avhengig av innleigde tenester og tverrfagleg planarbeid i eigen regi. Det har også kome til ein del nye, planlagde tiltak etter at planstrategien vart vedteken i 2016 som må passast inn. I ny planstrategi for valperioden 2019 – 2023 er det difor stort behov for å prioritere mellom planoppgåvene.

Frå 2019 vert planarbeid finansiert slik: Grunnbemanning og mindre tenestekjøp knytt til kommuneplanarbeid vert finansiert over ordinære postar i driftsbudsjettet. Kjøp av plantenester knytt til vedtekne utbyggingar vert finansiert over investeringsbudsjettet. Større planarbeid knytt til sentrumsutvikling og liknande vert finansiert gjennom øyremerkte løyvingar i driftsbudsjettet, typisk knytt til variable/ekstraordinære inntekter (særleg havbruksfondet). Erfaringane med denne modellen er så langt gode. Det gir fleksibilitet til å skalere arbeidsmengd og utgifter etter den aktuelle økonomiske situasjonen, men utan å måtte endre talet tilsette frå det eine året til det andre.

4.6.3.1 Mål

Arbeidet med ny kommuneplan, samfunnsdel og arealdel, skal fullførast i løpet av 2020.

Talet på dispensasjonar skal ned som følgje av målretta plangrep og auka plandisiplin.

Kommunen skal ta ei meir aktiv rolle enn tidlegare som samfunnsutviklar, både gjennom auka eigenproduksjon av planar og kjøp av konsulenttenester.

Regionsenteret Husnes skal planleggjast med sterke sentrumskvalitetar, gode tenestetilbod for heile Kvinnherad, tenleg infrastruktur og gode kommunikasjonar.

Det bør knytast klimastrategiar og klimatiltak til budsjett og økonomiplan. Areal- og transportplanlegging skal i større grad nytte kollektivaksar som premiss. Gang- og sykkelvegnettet skal styrkjast. Ladestasjonar og annan tilrettelegging for klimavenleg bilisme skal vektleggjast.

Planar for ulike tenesteområde skal integrerast tettare med budsjett- og økonomiplanprosessane. Plan- og bygningslova og kommunelova sine verkemiddel må samordnast og einsrettast for alle verksemdområde av noko storleik.

I planprosessar skal det leggjast vekt på tidleg medverknad frå partar, innbyggjarar, organisasjonar og relevante styresmakter. Regionalt planforum skal nyttast aktivt.

Kommunen skal jamnleg kartleggja moglege uønskte hendingar og deira sannsyn og konsekvens og fastsetja grenseverdiar for akseptabel risiko i planar og tiltak. Det skal utarbeidast risiko- og sårbarheitsanalysar for utbyggingsplanar der det vert teke særleg omsyn til naturfarar og eksisterande og framtidige klimaendringar.

Viktige jordbruksområde skal sikrast med ei restriktiv haldning til omdisponering av dyrka- og dyrkbar mark. God masshandtering i samband med utbyggingsprosjekt/samferdsleprosjekt skal koordinerast med

landbruket og jordforbetringstiltak. Det skal leggjast til rette for nye og grønne næringar som er knytte til jordbruk og skogbruk. Kommunen vil ta ei aktiv rolle i å legge til rette for nye næringar, td. hydrogenproduksjon og datalagring.

Det må takast omsyn til bustadtilhøve og bustadprisar for førstegangsetablerarar og det er viktig å støtte opp om initiativtakarar som bidreg til å nå kommunen sine strategiske mål. Barn og unge sine moglegheiter for medverknad i plan- og tiltaksarbeid må styrkjast og oppvekstmiljø og oppvekstvilkår må setjast inn i ein heilskapleg plansamanheng. FN sine mål for berekraft skal ligge til grunn for alt utviklingarbeid i kommunen.

Folkehelsearbeidet skal vidareutviklast. Sentralt i dette er jamnleg oppdatering av folkehelseoversikten og oppfølging av det utfordringsbiletet den teiknar.

«Kvinnheradpakken» skal vidareutviklast for å sameine investeringsbehov, prioritere mellom tiltak og leggje grunnlag for finansiering av samferdsle- og trafiktryggingstiltak.

4.6.3.2 Tiltak

- Ny samfunnsdel og arealdel til kommuneplanen
- Ny folkehelseoversikt
- Planstrategi for valperioden 2019 - 2023
- Kommunedelplan for Husnes-området
- Kommunedelplan for vatn og avløp
- Kommunedelplan for samferdsle
- Ny kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv
- Ny kommunedelplan for klima og energi
- Handlingsdel til kommunedelplan for skulebruk
- Gjennomføre overordna ROS-analyse
- Oppdatere akseptkriterium for risiko og sårbarheit ved arealplanlegging
- Fortsetje flaumsonekartlegging av dei største vassdraga (gjennomført på 7 av 13 utvalde vassdrag)
- Initiere sikringsplanarbeid for flaumutsette elvestrekningar
- Strandsoneanalyse for fastlegging av byggjegrænse til sjø
- Utarbeide områderuleringsplanar for tettstadane Sunde og Rosendal
- Områderuleringsplanar for tettstadane Sæbøvik, Uskedalen og Valen
- Detaljreguleringsplan for Heradstun i Rosendal
- Bygdemobilseringstiltak m.a på Sunde og i Ølve
- Gjennomføre og vidareutvikle Kvinnheradpakken (tiltaksplan for samferdsle)
- Følgje opp arbeidet med regional plan for ferjesambandet Kvinnherad - Stord
- Detaljreguleringsplan for Fjelbergsambandet
- Slutføre detaljreguleringsplan for gang-/sykkelveg FV500 Herøysund
- Detaljreguleringsplan for strekkja Porsvik - Opsanger
- Detaljreguleringsplan for ny Fv500 Løfallstrand (kote70)
- Detaljreguleringsplan for ny ferjekai Skjelnesodden
- Forstudie for ferjefri tilknytning til E39 («Sunnfast»)
- Detaljreguleringsplan for Fv500 Kroka - Sundal
- Detaljreguleringsplanar for ulike strekningar på Fv500 Austrepollen – Årnes
- Reguleringsplan for grøn næringspark, Husnes

4.6.4 Driftsbudsjett med endringer & nye investeringar

Budsjettramme - Seksjon Kultur, næring og utvikling					
Tiltak		2020	2021	2022	2023
	Budsjettramme foregåande år	16 751 721	22 122 314	16 815 336	16 430 813
	Prisjustering	519 303			
	Nedskjæring	-483 589	-176 979	-134 523	-131 447
	<i>Driftstiltak:</i>				
1	Turistinformasjon - auke i stillingsprosent frå 60 til 100 %	300 000	-	-	-
3	Stiftinga Folgefonnsenteret - tilskot innfrielse lån	4 230 000	-4 230 000	-	-
4	Stiftinga Folgefonnsenteret - tilskot drift	1 000 000	-250 000	-250 000	-
5	Kvinnherad Næringssservice - reduksjon i ekstraordinært tilskot	-	-500 000	-	-
6	Auka kostnad - Microsoft lisensar	4 879	-	-	-
7	Generell nedskjæring	-400 000	-	-	-
8	Berekraftig reiseliv - miljøsertifisering	200 000	-150 000	-	-
	<i>Sum driftstiltak</i>	<i>5 334 879</i>	<i>-5 130 000</i>	<i>-250 000</i>	<i>-</i>
	Budsjettramme	22 122 314	16 815 336	16 430 813	16 299 367

Pr.nr	Investeringar	2020	2021	2022	2023
4027	Nytt utstyr - Husnes Kino			500 000	
	SUM	-	-	500 000	-

4.7 Sektor oppvekst

Sektor oppvekst har 23 einingar og har følgjande samansetjing:

- Barnehagar
- Skular
- Kulturskule
- Bibliotek
- Barn og familie
 - Tiltak og tenester
 - Barnevern
 - PPT
 - Helsestasjon

Oppvekstsektoren arbeider opp mot leveårskomiteen som næraste polititiske nivå.

Sektorleiar med stab, sett saman av barnhage – og skulefaglege rådgjevarar, har oppfølging av utvikling og resultat i barnehagar og skular, sakshandsaming til politisk nivå, samarbeid og kontakt med fylkesmann, sakshandsaming i samband med enkeltvedtak/klagebehandling.

4.7.1 Sektorens utfordringar og strategiar

aNasjonalt er utfordringane i oppvekstsektoren desse;

Barnefattigdomen aukar, mange barn møter eit barnevern som slit med å setja inn gode tiltak, eller møter eit skulesystem som ikkje klarer å få dei gjennom heile opplæringsløpet.

Lokalt er utfordringane i Kvinnherad kommune mykje like dei som er på nasjonalt nivå. I tillegg har kommunen utfordringar innan oppvekst som handlar både om kvalitet og økonomi.

- Oppvekstsektoren er prega av utbreidd desentralisert drift med mange små einingar med varierende kvalitet og kompetanse.
- I Kvinnherad kommune går barnetalet nedover år for år. Demografien vår fører til at inntektene gjennom rammetilskotet vert redusert. Dei neste 4-5 åra vil elevtalet i skulane gå ned med om lag 250 elevar. Dette får konsekvensar for rammetilskotet og kommuneøkonomien.
- Det er ei utfordring å rekruttera til leiarstillingar i sektoren.
- Det er ei utfordring å ha eit hjelpeapparat som er stort nok til å serve alle barnehagane og skular. (t.d Helsestasjon og PPT) .

Det er fleire lag/stiftingar /organisasjonar/verksemder i kommunen som vil ha samarbeid med oppvekstsektoren og ynskjer at borna i kommunen nyttår seg av tilboda deira. Her kan nemnast Folgefonnsenteret, Hydro, Fjellhaugen skisenter, Gurine mm. Innafor ramma og organiseringa oppvekstsektoren har let dette seg vanskeleg gjera.

Strategiar:

1. Kommunen er organisert på ein effektiv måte som sikrar gode tenester til alle barn.
2. God leiarstøtte .og kompetanseheving til tilsette
3. Einingane får god og tett oppfølging frå barnehage- og skuleeigar.
4. Einingane får god støtte av hjelpetenestene som PPT og helsesjukepleiarar.

4.7.2 Mål for sektoren

1. Sektoren skal ha eit driftsnivå på linje med gjennomsnittet i kostragruppe 11, som er den kommunegruppa det er naturleg å samanlikna seg med.
2. Struktura i sektoren må vera slik at einingane kan yta gode tenester og ha kompetanse og rammer som sikrar god kvalitet i tenestetilbodet, slik at:
 - alle barn opplever eit godt og inkluderande barnehage- og skulemiljø.
 - dei tilsette samhandlar og samarbeider og har god kvalitet i tilbodet til born og familiar.
 - kartleggingar syner auka læringsresultat. Nye arbeidsmåtar/ læringsteknologi er i bruk.
 - det er dagleg fokus på berekraftig utvikling og ivaretaking av miljøet.

4.7.3 Barnehage

Driftsform	Tal barnehagar	Tal born
Kommunale	12	302
Private	5	264

Samla tal for barn i barnehagane er 566 for inneverande barnehageår. Kommunen har rolle som eigar og barnehagemynd (tilsyn og oppfølging) for tolv barnehagar. For dei fem private barnehagane er kommunen barnehagemynd med ansvar for tilsyn og veiledning.

Kommunane har plikt til å gje alle barn med lovfesta rett, som er busette i Kvinnherad, ein barnehageplass. Det er ingen rett til å gå i barnehage i eiga bygd, men ein rett til ein plass i kommunen.

Nokre sentrale og lokale føringar for barnehagane;

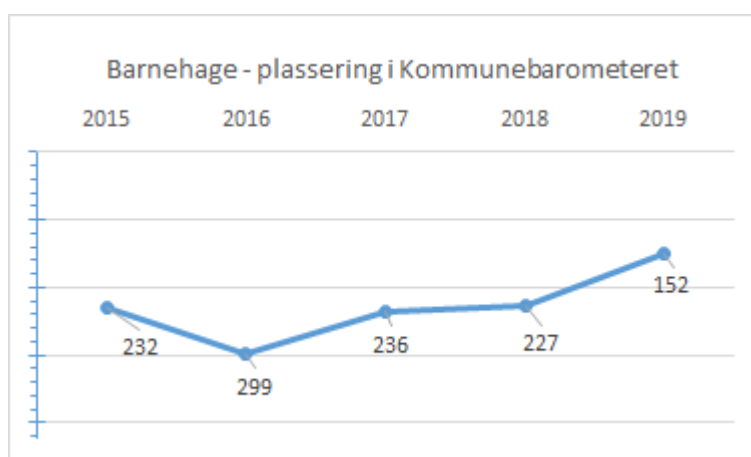
- *Barnehagelova*
- *Meld.St (haust 2019) Tidleg innsats og inkluderande fellesskap i barnehage og skole*
- *Sentrale dokument/føringar for den nasjonale satsinga- inkluderande barnehage- og skulemiljø*

4.7.3.1 Utfordringar og strategiar

Utfordringar

- Fødselstalet går ned og det blir færre barn i barnehagane.
- Høge kostnader per barn. Dette gjer og at tilskota til dei private barnehagane vert høge. Tilskotet til dei private barnehagane er rekna ut frå og tek utgangspunkt i kommunen sitt eige forbruk per barn for to år tilbake.
- Fleire av barnehagane held til i bygg som er slitne og har trong for omfattande vedlikehald. Det er registrert eit stort vedlikehaldsetterslep.
- Det er registrert behov for oppgradering av fleire av uteområda til barnehagane.
- I dei minste barnehagane er ein vaksne åleine med borna i periodar av dagen. Dette utfordrar både tryggleiken om noko skulle skje med den vaksne, men det truar også barnet sin tryggleik i høve overgrep frå vaksne.
- Ny pedagognorm i barnehagane krev fleire barnehagelærare. Det er registrert utfordringar med å rekruttere personell med tilstrekkeleg kompetanse i enkelte barnehagar.

4.7.3.2 Økonomi-/kostraanalyse

Barnehagane i Kvinnherad kjem på 152. plass av 422 moglege i Kommunebarometeret, Kommunebarometeret måler kommunen sine tenester etter fleire målekriterier. Kommunebarometeret måler ikkje kor kostnadseffektivt desse tenestene vert utførte.

Som tabellane under syner er kostnadsnivået på barnehagar i Kvinnherad høgare enn kommunar det er naturleg å samanlikna seg med. Kostnadsnivået er høgt grunna strukturen på barnehagesektoren med mange barnehagar og relativt få barn per barnehage.

Eit høgt kostnadsnivå på barnehagesektor dannar grunnlaget for kommunalt tilskot til private barnehagar. Dei kommunale tilskota til private barnehagar i Kvinnherad er difor høgare enn i samanliknbare kommunar i Kostragruppe 11. I 2018 utgjorde forskjellen om lag 7,3 millionar kroner.

Kommunale overføringer til private barnehagar	
Kommunale overføringer til priv.barnehage pr korr. oppholdstime	58
Kostra-gruppe 11	49
Korr. oppholdstimer i priv. barnehager	809 376
Total differanse mot snitt i Kostra-11	7 284 384
Barn korrigert for alder pr årsverk - kommunale bhg	5,1
Barn korrigert for alder pr årsverk - private bhg	6,3

Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	134 329,0	143 275,0	154 973,0	166 679,0
Mandal	125 776,0	132 331,0	142 267,0	149 435,0
Stord	120 030,0	135 788,0	144 650,0	147 787,0

Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner				
Voss	124 873,0	124 415,0	143 689,0	143 685,0
Hordaland	134 673,0	139 672,0	144 263,0	154 399,0
Kostragruppe 11	128 650,0	136 769,0	143 788,0	153 935,0

Leike- og oppholdsareal per barn i kommunale barnehagar er høgt, og godt over gjennomsnittet i Hordaland og Kostragruppe 11.

Leke og oppholdsareal per barn i kommunale barnehager(m2)				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	6,4	6,7	6,9	7,3
Mandal	5,7	5,7	5,3	5,5
Stord	4,6	4,9	4,9	4,8
Voss	4,6	4,7	5,4	5,3
Hordaland	5,6	5,6	5,7	5,8
Kostragruppe 11	6,3	6,4	6,5	6,5

4.7.3.3 Mål

Organiseringa av barnehagetilbodet i Kvinnherad i dag fører til at ein har svært høge driftskostnader pr innbygger 1-5 år. Med eit redusert barnetal dei neste åra kan avstand til snitt driftsutgifter i Kostragruppe 11 bli enda større.

Dette er ei utvikling som ikkje er bærekraftig. Kommunedirektøren ser det som nødvendig å gjere endringar.

Mål er å redusera driftsutgifter pr barn 1-5 år til nærare snitt i Kostragruppe 11. Samstundes er det eit mål at kvaliteten i barnehagetilbodet vert oppretthalde, og at andre lovpålagde tiltak i barnehagane vert ivaretekne. Her kan nemnast barn sine rettar til tilrettelegging og spesialpedagogiske tiltak.

4.7.3.4 Tiltak

Det er trong for å redusera andel driftsutgifter pr barn frå 2018- tal kr 166 679. Avstanden til snitt i Kostragruppe 11 er over 13.000. Kommunedirektøren foreslår at reduksjonen vert gjort med kr 7000. Dette tilsvarer ein reduksjon i ramma tilsvarande kr 1458 000 kr pr år. Ved verknad frå barnehageåret 2020-2021 vil delårseffekten i 2020 bli 1.041.667 kr. Det skal bli utarbeida alternativ for korleis dette skal skje. Konsekvensane skal vera synlege. (tiltak 36)

Barnehagelova er endra i høve barn sine rettar til tilrettelegging og spesialpedagogiske tiltak. Gradvis er det fleire barn som søker om assistanse eller spesialpedagogisk hjelp i barnehage. Dette fører til auke i drifta i barnehagane. Økonomiske konsekvens er berekna til 1.000.000 kr pr år (Tiltak 4)

Som eit tiltak for sosial utjamning har staten vedteke redusert foreldrebetaling for dei med inntekt under kr 548 500. Dette fører til mindre inntekter til barnehagane. Økonomisk konsekvens er berekna til kr 800.000 kr pr år (tiltak 3).

Økonomisk konsekvens av tiltak innan barnehage i 2020: 758.333 kr

4.7.4 Skule

Driftsform	Tal skular	Tal born
Kommunale	15	1638
Privat	1	29

Det er femten kommunale skular og ein privatskule i kommunen. Skulane er svært ulike i storleik og elevtal. Sju av skulane er reine barneskular (1 – 7) og tre av skulane er reine ungdomsskular (8 – 10). I

tillegg er det tre oppvekst-senter som inneheld både barnehage, barneskule og ungdomsskule. Skulane er ulike i storleik, ressursar og kvalitet i følgje kartleggingar og kvalitetssystemet. (Nasjonale prøvar, eksamen og grunnskulepoeng)

Hovudprosessen for skule er å fremjar læring, mestring og utvikling. For at læringsutbyttet til elevane skal verta best mogleg må dei trivast, vera trygge og få opplæring tilpassa evnene og føresetnadane sine.

Skulane har ansvar for å utvikla barn sin kompetanse og setja dei i stand til å delta i eit samfunn i stadig endring og utvikling. Staten forventar at sektoren er i stadig utvikling. Ei kontinuerleg betring av drifta er viktig for å halda oppe kvaliteten i tenestetilboda.

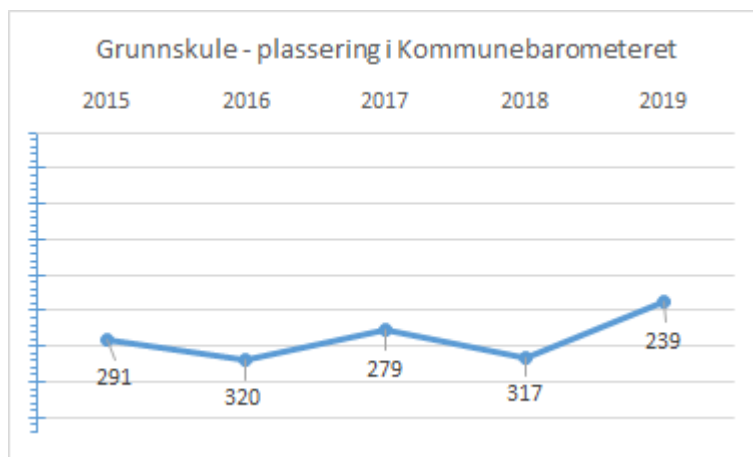
Nokre sentrale grunnlagsdokument for skulane

- Opplæringslova
- Overordna del av læreplanverket: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/overordnet-del/om/>
- Læreplanverket for kunnskapsløftet: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/hvordan-er-lareplanene-bygd-opp/>
- Meld.St (haust 2019) *Tidleg innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole*

4.7.4.1 Utfordringar og strategiar

- Dei neste fem åra vert talet på born i grunnskulen i Kvinnherad redusert med 250. Vi har og ein generell reduksjon i folketalet. Dette gjev konsekvensar for inntektene til kommunen.
- Fleire av skulebygga har trong for vedlikehald, eller meir omfattande rehabilitering. Dei stettar ikkje krava til nyare pedagogikk.
- Dette gjeld og skulane sine uteområde.
- Det er utfordrande å rekruttera tilstrekkeleg kompetanse til skulane. Inneverande skuleår er det tilsett midlertidig 14 personar utan godkjent undervisningskompetanse.
- Det er utfordrande å rekruttera leiarar til skulane.
- Det nasjonale kvalitetssystemet måler resultatata for kommunen og einingane over tid. Resultata syner store variasjonar mellom skulane.
- Kvinnheradskulen har ikkje tilstrekkeleg kompetanse i veiledning av nyutdanna og lærarstudentar.

4.7.4.2 Økonomi-/kostraanalyse

I Kommunebarometeret havnar grunnskulane i Kvinnherad på 239. plass av 422 moglege. Skulesektoren har eit høgt kostnadsnivå og elevtalet går ned. Den neste økonomiplan-perioden vil elevtalet i Kvinnherad bli redusert med 185 elevar, som utgjer 11,2 %. Utan strukturelle endringar i skulesektoren vil kostnadsnivået pr elev fortsetja å stiga og vera 20 % høgare i 2023 enn i 2019.

I løpet av planperioden vil skulesektoren generere kostnader som er 120 millionar kroner høgare enn kostnadsnivået for gjennomsnittskommunen i Kostragruppe 11.

Kostnadsnivå grunnskulesektor i Kvinnherad mot Kostragruppe 11					
	2019	2020	2021	2022	2023
Grunnskuledrift	177 849 000	181 405 980	185 034 100	188 734 782	192 509 477

Kostnadsnivå grunnskulesektor i Kvinnherad mot Kostragruppe 11					
SFO	5 882 000	5 999 640	6 119 633	6 242 025	6 366 866
Innsparing pga færre elevar		- 3 674 620	- 3 748 112	- 3 823 075	- 3 899 536
SUM skuledrift	183 731 000	183 731 000	187 405 620	191 153 732	194 976 807
Skulelokaler	35 111 000	35 813 220	36 529 484	37 260 074	38 005 276
TOTALT	218 842 000	219 544 220	223 935 104	228 413 806	232 982 083
Elevtal	1 639	1 586	1 558	1 513	1 454
Kostnad pr elev	133 522	138 426	143 732	150 967	160 235
Gj.sn. Kostragr 11	124 506	126 996	129 536	132 127	134 769
Differanse pr elev	9 016	11 430	14 196	18 841	25 466
Total differanse	14 776 666	18 128 374	22 117 950	28 506 014	37 027 523
Akkumulert		32 905 040	55 022 990	83 529 004	120 556 526

4.7.4.3 Mål

Måten ein organiserer skulane i Kvinnherad på i dag fører til svært høge driftskostnadar pr elev. Med eit redusert barnetal dei neste åra kan avstand til snitt driftsutgifter i Kostragruppe 11 bli endå større.

Dette er ei utvikling som ikkje er bærekraftig. Kommunedirektøren ser det som naudsynt å gjera endringar.

Målet er å redusera driftsutgifter pr elev til nærare snitt i Kostragruppe 11. Samstundes er det eit mål at kvaliteten i skulen vert oppretthalden. Ein må sikra at andre lovpålagte tiltak i skulen vert ivaretekne, som til dømes nye læremidlar i samband med innføring av nye læreplaner.

4.7.4.4 Tiltak

Tiltak 5: Det er trong for nye læremidlar i samband med innføring av nye læreplanar, kr 1250 000.

Tiltak 6: Det er sett av tilsaman kr 300 000 for å styrkja opplæringa i samband med innføring av digitale læremidlar

Tiltak 7: Digitale læremidlar, det er prioritert over 5 mill over ein 3 års periode til å styrka den digitale satsinga i Kvinnheradskulen.

Tiltak 8: Leirskule, vedteken lovendring som gjer dette til ein rett. Det skal greiast ut ulike alternativ. Anslag viser at dette er nettokostnadar for kommunen for eit årskull på 3 dagars leirskule. Ein tek sikte på at dette vert gjennomført innan egne kommunegrenser. kr 400 000

Tiltak 11: Utdanningsrefoma "Kompetanse for kvalitet" krev eigenandel av kommunen. kr 250 000 pr år dei to neste åra.

Tiltak 35: Det er trong for å redusera andel driftsutgifter pr elev frå 2019- tal kr 133 522. Avstanden til snitt i Kostragruppe 11 er over 9000,- (124 506). Ved reduksjon i elevtal med 250 elevar dei neste 5 åra så vil dette gje store utslag. Anslag viser at kostnad pr elev i Kvinnherad vil stiga frå 133 000 til 160 000 innan 2023. Kommunedirektøren føreslår difor å gjera endringar i skulestrukturen slik at ein unngår auka, og i staden har mål om å nærma seg snitt i Kostragr 11.

Reduksjon i ramma er gjort med utgangspunkt i reduksjon på kr 4000 pr elev (2023-nivå) i forhold til kostnadsnivå i 2019 (133000).

Dette tilsvarer ein reduksjon i ramma tilsvarande kr 5 833 000 kr pr år. Med verknad frå skuleåret 2020-2021 vil delårseffekten i 2020 bli 4 167 000 kr. Utarbeiding av alternativ for korleis dette skal skje må verta gjennomført. Konsekvensar av tiltak må koma godt fram. (tiltak 36)

Det er og viktig å merke seg at innafor skulen registrerer ein eit omfattande vedlikehaldsetterslep på fleire

av skulebygga. Dette gjeld og uteområda. (1008)

På investeringsbudsjettet er det satt av kr 10 000 000 til Hatlestrand skule til nytt ventilasjonsanlegg, samt oppgradering av vindauger og vegger. (1120)

4.7.5 Barn og familie

Eininga "barn og familie" gjev tenestetilbod til barn og unge og familieane deira. Barn og familie driv også veiledning og støtte til barnehagar og skular i kommunen. Eininga rommar fire ulike avdelingar. 1. PP kontor 2. helsestasjon 3. barnevern og 4. tiltak og teneste for barn og unge.

I Tiltak og teneste ligg mellom anna ei underavdeling for einslege mindreårige flyktningar. Barn og familie driv veiledning og støtte til barnehagar og skular i kommunen.

Avdelinga for barnevern har i tillegg til fast tilsette også oppdragstakarar som fosterforeldre, støttekontaktar, besøksheimar, tilsynsførarar, besøksheimar. Tenesta vurderer meldingar, undersøker saker, set inn og følgjer opp hjelpetiltak samt omsorgstiltak.

Avdelinga for helsestasjonar og skulehelsetenesta skal arbeida helsefremjande og primærførebyggjande med familiar med barn og unge. Dette blir gjort i form av generelle og målretta undersøkingar, vaksinasjonar, heimebesøk, samtalar og rådgiving individuelt og i grupper. Dei gravide skal ha tilbod om oppfølging i svangerskapet av jordmor. Helsestøttenesta har oppgåver på brei front med å fremja ei god folkehelse for innbyggjarane i kommunen. Det vert arbeid tverrfagleg m.a. ansvarsgrupper for å sikra gode og koordinerte tenester til brukaren

Avdelinga for PP-tenesta skal hjelpa barnehagar og skular med kompetanse- og organisasjonsutvikling slik at dei legg til rette for barn, elevar, lære kandidatlar, lærlingar, praksisbrevkandidatar og vaksne med særskilte behov. Etter tilvising skal tenesta utarbeida sakkunnig vurdering i enkeltsaker.

Eininga Barn og familie har vore gjennom ein periode med omorganisering. Målsetjinga med dette har vore å leggja til rette for betre samarbeid og samordning av tenestene.

Nye sentrale dokument for eininga er:

- Regjeringen (2019, 05.02) Ny stortingsmelding om tidlig innsats og inkluderende fellesskap. <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/innsikt/ny-stortingsmelding-om-tidlig-innsats-og-inkluderende-fellesskap/id2612213/> Kjem denne hausten.

4.7.5.1 Utfordringar og strategiar

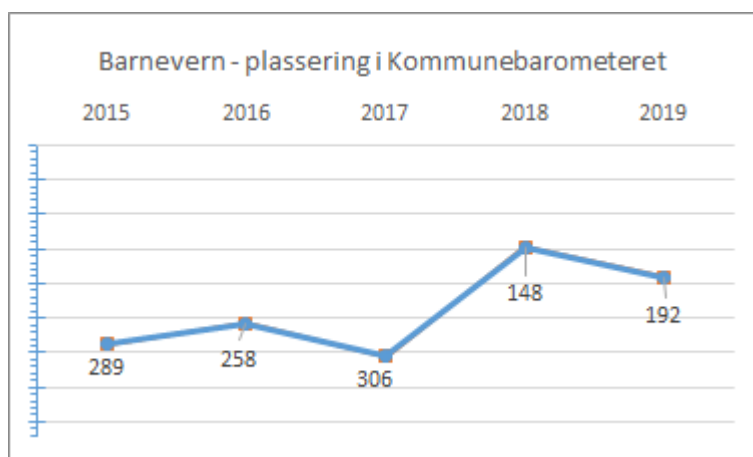
Utfordringar:

- «Setja» den nye organisasjonen etter omorganiseringa
- Byggja opp nokre nye gode rutinar for inntak og samarbeid, teieplikt og samtykke.
- Samarbeida og samhandla slik at ein får gode og heilskaplege tiltak.
- Rekruttera nok fagkompetanse
- Høgt sjukefråvær i ein skilde avdelingar.
- Dårlige fysiske forhold og for lite kontor plass
- Eininga barn og familie har mange barnehagar/skular å yta service til . Dette i tillegg til store geografiske avstandar fører til utfordringar med å yta likeverdige tilbod.

Strategiar

- Det er ein styrke at alle fagområda er samla under eit tak. Heile eininga skal flytta inn i nye Aksen etter jul. God planlegging/førebuing til å ta i bruk huset er ein sentral strategi
- Implementera akuttberedskap i barnevernet.
- Kompetansehevingsprogram.
- Organisera utviklingsteam inn mot skulane.

4.7.5.2 Økonomi-/kostraanalyse

Barnevernet i Kvinnherad oppnådde eit resultat i Kommunebarometeret nært gjennomsnittet for heile landet. Netto driftsutgifter per barn i barnevernet har hatt ein stor auke dei siste åra, men er på trass av det under gjennomsnittet for samanliknbare kommunar i Kostragruppe 11.

Plassering i Kommunebarometeret handlar om auka fristbrot og sakshandsamingstid. Grunna sjukemeldingar og vakansar hadde barnevernet problem med å halda tidsfristane i 2018. Auke i driftskostnadane skuldast mellom anna at ein gjekk over til å rekne inn tiltaksstillingar (avlastnings- og besøksheimar).

Netto driftsutgifter per barn i barnevernet				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	103 482	94 390	114 522	122 816
Mandal	106 071	126 583	169 162	177 966
Stord	106 659	108 696	114 289	128 831
Voss	115 749	132 359	161 473	175 253
Hordaland	124 035	128 911	142 030	148 229
Kostragruppe 11	107 295	108 856	125 125	130 194

4.7.5.3 Tiltak

Tiltak 12: Akuttberedskap er sett i gang. Ordninga er i 2019 finansiert innafor ramma grunna vakanser i ledige stillingar. kr 600 000.

Tiltak 19: Det er stort trong for kompetansehevande tiltak for tilsette i barnevernet. Dette er og eit viktig tiltak for å sikra god rekruttering, kr 375 000

4.7.6 Kulturskulen

4.7.6.1 Kort orientering

Kvinnherad kulturskule	Elevar under grunnskulealder	Elevar i grunnskulealder	Elevar over grunnskulealder	Samla elevtal
Tal elevar	20	376	36	432
Tal elevar venteliste	0	71	8	79

Kvinnherad har ein kommunal kulturskule med desentralisert organisering. Sjølve kulturskulesenteret ligg på Husnes. Her har lærarane og administrasjonen kontor og arbeidsplasser, men tilboda til elevane er spreidde rundt i ulike deler av kommunen. Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskuletilbod til barn og unge organisert i tilknytning til skuleverket og kulturlivet elles. Samarbeidet med skuleverket knyter oppdraget for kulturskolen saman med målsettinga for grunnskulen.

Kvinnherad kulturskule har undervisning i musikk, visuelle kunstfag, teater, dans, andre kunst og kulturuttrykk. Kulturskulen har gratistilbod.

Sentrale og lokale føringar for kulturskulen;

- Opplæringslova
- Rammeplan for kulturskulen

4.7.6.2 *Utfordringar og strategiar*

Utfordringar

- Ventelister - utfordring å gje alle som ynskjer det eit kulturskuletilbod
- Utfordring å få tak i fagpersonar med høg kompetanse innan dei ulike kunstfaga.
- Unngå deltidstillingar.

Strategi:

1. Tilsetja lærarar som kan arbeida både i grunnskule (på dagtid) og i kulturskule (ettermiddag)
2. Samarbeida med lokalt kulturliv, skular og barnehagar.
3. Tilsetja personale med høg fagleg kompetanse.

4.7.6.3 *Tiltak*

Det er registrert eit stort behov for å auke aktiviteten i Kulturskulen og tilboda til barn og unge i Kvinnherad. Kulturskulen har tilgong på gode lærerkrefter som kan bidra.

Tiltak 21: det vert satt av kr 350 000 til å styrke tilboda innan dans, instrumentalopplæring der Kulturskulen finn moglegheit til å utvide tilbodet sitt.

4.7.7 *Bibliotek*

Biblioteket ligg også på Husnes, men bruk av bokbussen gjer at tilbodet er desentralisert med god kvalitet både til dei som bur i dei ulike bygdene og til skular og barnehagar i kommunen.

Folkebiblioteka skal ha til oppgåve å fremja opplysning, utdanning og annan kulturell verksemd, gjennom aktiv formidling og ved å stilla bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bur i landet. Folkebiblioteka skal være uavhengige møteplasser og arena for offentleg samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i tilbod til barn og vaksne leggja vekt på kvalitet, variasjon og aktualitet.

Det er bestilt ny bokbuss til biblioteket og den skal overtakast frå leverandør hausten 2019.

Nasjonale og lokale føringar:

- Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023:
- Regjeringa sin nye strategi for dataspel 2020-2022:
- Regional kulturplan for Hordaland:

4.7.7.1 *Utfordringar og strategiar*

- Manglar ein del inventar og AV-utstyr som trengst for å fylla den nye rolla til biblioteka
- Låge rammer til innkjøp av bøker/utstyr
- Bokbussen er forseinka i produksjon.
- Manglar klimaanlegg i bibliotek-lokala

Strategiar.

- Vera eit aktivt og ope bibliotek med mange arrangement.
- Gjennom bokbussen, vera eit bibliotek som når heile kommunen.

4.7.7.2 Tiltak

Tiltak 28: nytt samfunnsoppdrag for biblioteket vert styrka med kr 100 000

Investering av ny bokbuss blei vedteke i 2019-budsjett og er allereie lånefinansiert.

4.7.8 Driftsbudsjett med endringar & nye investeringar

Budsjetttramme - Sektor Oppvekst					
Tiltak		2020	2021	2022	2023
	Budsjetttramme foregåande år	328 467 054	324 349 468	313 744 205	311 439 752
	Prisjustering	10 182 479			
	Nedskjæring	-9 482 187	-2 594 796	-2 509 954	-2 491 518
	<i>Driftstiltak:</i>				
1	Rammejustering oppvekst	-7 500 000		-	-
2	Nedskjæring ramme - einslege mindreårige flyktningar	-210 200	-2 011 800	-3 776 500	-5 287 100
3	Redusert foreldrebetaling	800 000		-	-
4	Nye rettar for barn	1 000 000		-	-
5	Nye lærplanar h.2020	1 250 000		-	-
6	Opplæring-digital komp.	200 000	100 000	-	-200 000
7	Digitale læremidlar	1 452 000	568 000	3 232 000	-3 272 000
8	Leirskule	400 000		-	-
11	Eigenandel kompetanse for kvalitet	250 000	250 000	-	-
12	Akuttberedskap barnevern	600 000		-	-
13	Styrking av skulehelsetenesta	1 125 000	375 000	750 000	-
14	Læringsmiljøteam	750 000		-	-
19	Kompetanseheving barneverntenesta	375 000		-	-
21	Ekstra midlar til auka tilbud i Kulturskulen(netto)	350 000		-	-
28	Nytt samfunnsoppdrag bibliotek	100 000		-	-
31	Reduserte reiseutgifter	-100 000		-	-
32	Flytting av driftskostnader(leikeplassar)	-300 000		-	-
33	Reduksjon i 40 % stilling	-286 000		-	-
34	Auka kostnad Microsoft-lisensar	134 655		-	-
35	Strukturendringar skule	-4 166 667	-5 833 333	-	-
36	Strukturendringar barnehage	-1 041 667	-1 458 333	-	-
	<i>Sum driftstiltak</i>	<i>-4 817 878</i>	<i>-8 010 467</i>	<i>205 500</i>	<i>-8 759 100</i>
	Budsjetttramme 2020	324 349 468	313 744 205	311 439 752	300 189 134

Pr.nr	Investering	2020	2021	2022	2023
1008	Utbetring leikeplassar	100 000	100 000	100 000	100 000

Pr.nr	Investering	2020	2021	2022	2023
1120	Hatlestrand skule - ventilasjon, veggjar og vindauge	5 000 000	5 000 000		
	SUM	5 100 000	5 100 000	100 000	100 000

4.8 Sektor omsorg, helse og sosial

Sektoren sitt ansvarsområde er å sørge for at personar som oppheld seg i kommunen får tilbod om naudsynte helse, omsorg og sosiale tenester. Ansvaret gjeld alle pasient- og brukargrupper og omfattar personar med somatisk eller psykisk sjukdom, skade eller lidelse, rusmiddelproblem, sosiale problem eller funksjonsnedsetting. I tillegg har sektoren ansvar for eininga Integrasjon og opplæring av flyktningar og eininga Matforsyning som produserar mat til institusjonane. Sektoren er organisert med sektorleiar, stab og 14 einingar.

Mål for sektoren er at Kvinnherad kommune gjennom planperioden skal ha ei effektiv drift og levera gode, samordna og individuelt tilpassa tenester til innbyggjarane i kommunen. Tenestene skal fylle kvalitetskrava i lov- og forskrifter.

Målsetjinga: " Saman om utvikling av gode tenester" skal vere retningsgjevande i det daglege arbeidet saman med organisasjonen sine verdiar.

4.8.1 Utfordringer og strategier

Gjennom statlege føringar får kommunane fleire nye oppgåver og roller, jmf. Omsorg 2020 – Regjeringens plan for omsorgsfeltet, Meld. St. 26 (2014-2015) Fremtidens primærhelsetjeneste- nærhet og helhet og Meld. St. 19 (2014-2015) Folkehelsemeldingen — Mestring og muligheter.

Stortingsmelding 15. Leve hele livet - En kvalitetsreform for eldre. Reforma har fem innsatsområde med ulike forslag til løysingar som i hovudtrekk går ut på å omprioritere innanfor eiga drift og rammer då det føl lite midlar med reforma.

Nyleg vedteken kommunedelplan for omsorg, helse og sosial har gitt oss ein god oversikt over utfordringsbildet for kommunen på fagområdet. Økonomiplanen bør følja opp dei strategiar og tiltak som er skissert i planen, for å sikre bærekraftig utvikling innafor denne delen av kommunal drift.

Kommunen får og stadig større ansvar og meir fagleg krevjande oppgåver overført frå helseføretaka. Dette gjeld både innanfor somatisk og psykisk helse. Nye brukargrupper og raskare utskrivning frå sjukehusa er ein praksis som er aukande i omfang. Betalingsplikt for overliggjedøgn på psykiatriske sjukehus vart innført i 2019, på lik linje med somatiske sjukehus.

Demens er ei anna utfordring som vi ser aukar i takt med tal eldre. Fleire med demens vil utfordre oss og krevje meir fokus og eit større tilbodsspekter. Helsedirektoratet sin Demensplan 2020 legg opp til at kommunane skal ha ein lovfesta plikt til å tilby eit tilrettelagt dagaktivitetstilbod for personar med demens frå 1.1.2020. Dette vil kunne bidra til eit innhald i dagen for den demente og gje nødvendig avlastning til pårørande som ofte står i ein krevjande omsorgssituasjon over lenger tid.

Sjølv om denne løysinga kan vere både eit kvalitativt og økonomisk betre tilbod enn andre alternativ, vil løysinga krevje fysiske rammer og personalressursar i framtida.

Økonomi og tenesteproduksjon

Å sikre samsvar mellom økonomi og tenesteproduksjon innafor sektoren er ei av dei store utfordringane kommunen har og vil få framover. Dei økonomiske utfordringane har samanheng med stadig fleire nye oppgåver, etterspurnad etter tenester blant yngre innbyggjarar samt den store auken i tal eldre som er i vente.

4.8.2 Tiltak

Tiltak med kostnader:

Omstilling av drift

Sektor for omsorg, helse og sosial står føre store utfordringar og må av den grunn prioritere og iverksetje tiltak om vi skal klare å gjennomføre ein nødvendig snuoperasjonen. Ut frå utfordringsbildet som ligg i statlege føringar og kommunale føresetnader er det ikkje realistisk å tenkje at framtidige utfordringar kan

løysast med å framskrive dagens drift. Det vil krevje omstilling av fagleg drift med større vekt på tverrfagleg samarbeid, førebygging, tidleg innsats og rehabilitering, samt fokus på teknologiske løysingar. Dette inneber at kommunen må setje i verk nye tiltak som gjer til at ein kan møte utfordringane på ein god måte for innbyggjarane. Fokus må endrast frå hjelp og omsorg til helsefremjande, rehabiliterande og førebyggjande arbeid for å oppnå størst mogleg grad av eigenmeistring og hindre utvikling av sjukdom.

Dette er kostnadskrevjande tiltak på kort sikt, men med moglegheit for reduksjon av driftskostnader på lang sikt. Gevinst ein på sikt oppnår med å gjennomføre dei ulike førebyggjande tiltak må nyttas til å møte omsorgsbehova til auka tal eldre som vi ser kjem framover.

Omsorgsteknologi

Dette er eit viktig omstillingstiltak for å kunne møte ein del av utfordringsbildet. Kommunen er i startfasen av eit prosjektet med mål om auka bruk av omsorgsteknologi. Omsorgsteknologi må verte eit naturleg val der det er høveleg då den teknologiske utviklinga innan svært mange tenester vil kunne endre innbyggjarane sitt behov for direkte kontakt med kommunen som tenesteytar.

Prosjekt omsorgsteknologi med fylgjande kostnader vart vedteke i kommunestyret 22.5.2019

	2019	2020	2021	2022
Totalt	4 - 4,5 mill	1 600 000	1 400 000	500 000

Tilgang til kompetanse – og kostnader

Knappeheit på ressursar i høve til etterspurnad og knappheit på omsorgspersonell vil medføre utfordringar. Arbeidsgjevar må konkurrere med andre for å rekruttere og behalde fagkompetanse og auka behov for medisinsk oppfølging og spisskompetanse vil auke konkurransen ytterlegare. Arbeidspress og arbeidsmiljø har konsekvensar for om tilsette blir eller dreg vidare. Attraktive turnusar har stor betydning for dei tilsette. Det er sett av kr. 50 000 i budsjettforslaget til å utvikle materiell til bruk i rekrutteringsarbeid.

For å kunne rekruttere nok fagfolk er det sett i gang eit arbeid med å lage ein kompetanseplan for sektoren med tiltak både for å rekruttere, utvikle og behalde kompetanse.

Støtte til utdanning og vidareutdanning er eit viktig tiltak i denne planen. Dette vil kunne medføre ein kostnad for kommunen på omlag 500 000 som ein ikkje finn ressursar til i budsjettet for 2020.

Samstundes er og prosjektet heiltid- deltid iverksett, der formålet er at tilsette skal få auka stilling og at kommunen kan redusere/ unngå bruk av vikarbyrå. Høgare stillingar bidrar til betre kontinuitet i arbeidet og kan gje positive effektar både i høve kvalitet og arbeidsmiljø som igjen kan påverke sjukefråværet. Ein av føresetnadane for å gå i høgare stilling er turnusar der vaktlengda utgjer ein normal arbeidsdag.

Betre turnusar vil medføre ein kostnad for kommunen, men gode arbeidstilhøve kan gje mindre sjukefråvær og mindre bruk av vikarbyrå og vil ikkje nødvendigvis koste kommunen meir. Det er ikkje satt av egne midlar til dette i denne øk.planperioden.

Haldningar og kultur

Vidare må det arbeidast med haldningar, kultur og nye måtar å yte omsorg på. I tradisjonell pleie og omsorgsteneste gjev vi ofte tenester som kompensera funksjonstap, og hjelperolla er framleis dominerande. Innføring av nye tiltak vil krevja ei systematisk haldnings- og kulturendring i omsorgstenesta, med fokus på å oppretthalda eigenomsorg og mestring hos pasienten.

Styrke frivillig arbeid

Det fins mykje frivillig arbeid i sektoren, men for å oppnå maksimal effekt av frivillig arbeid må det setjast av ressursar til dette. Frivillig arbeid er ein styrke for sektoren og vert opplevd positivt både av den som yt innsatsen og den som mottek hjelp. Erfaring viser at små midlar kan utløyse svært mykje frivillig arbeide. Det er sett av kr.100 000 i stimuleringsmidlar til dette arbeidet i budsjettforslaget..

- Eit årsverk som aktivitør/musikkterapeut som og har ansvar for å koordinera frivillig arbeid inn mot institusjonane vil utgjere ein årlig kostnad på kr 750 000. Det er diverre ikkje funne rom for å prioritere dette innafor føreslege budsjettramme.

Heilskapelege tenester

I tråd med opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering 2017-2019 har kommunane fått større ansvar for rehabilitering. Vi treng framleis å utvikle rehabiliteringstenestene våre både i forhold til kvalitet om omfang. Ein viktig føresetnad for å få til ein god innsats på rehabilitering er fokus på

samarbeid, koordinering og brukarmedverknad. Vi treng og eit auka fokus på å utgreie potensiale for rehabilitering før vi set i verk kompenserande tiltak og tenester.

Sektoren vil ha fokus på samhandling både internt i organisasjonen og mot helseføretaka for å sikre ei effektiv drift og eit best mogeleg samordna tilbod til brukarane. Auka bruk av individuell plan og koordinator er eit av verkemiddela for å sikra betre samordning og koordinering for brukarar med behov for koordinerte tenester. Ved å styrke koordinatorfunksjonen og familiekoordinator funksjonen kan ein oppnå meir heilskapleg og målretta tilbod som gjev betre effekt med same ressursbruk.

Diverre så er det ikkje rom for å prioritere følgjande tiltak i budsjettet for 2020:

- Auke koordinerande eining med 0,5 årsverk. Dette utgjer ein kostnad på 375 000 årleg.

Førebyggjande tiltak

Sektoren har som målsetting å prioritere ressursar til førebyggjande heimebesøk. Føremålet med førebyggjande heimebesøk er å henta fram den enkelte sine ressursar, bidra til å leggja til rette omgivingane, og styrkja den enkelte sine moglegheiter for å halda seg frisk og aktiv lengst mogeleg. Ved å prioritere dette arbeidet vil ein kunne unngå eit hjelpebehov eller utsetje det over tid. Det betyr mykje når ein skal få ressursane til å strekkje til.

- Kostnad ved å opprette eit årsverk til dette føremål er berekna til kr 750 000. Kommunedirektøren ser ikkje at det er rom for å prioritere dette i budsjettet for 2020.

Omsorgsbustader.

God bustadplanlegging og ulike bustadalternativ som er universelt utforma kan medføre at innbyggjarane i større grad planlegg sin eigen alderdom i høve bustad. Sentrumsnære omsorgsbustadar og bufellesskap både med og utan fast bemanning, retta mot ulike målgrupper vil vere ei god investering då ein gjennom slike buformer kan sikre sosialt fellesskap, tryggleik, og eit fagleg godt tilbod for mange med mindre ressursbruk.

I bustadplanen for Kvinnherad av 2018 er bufellesskap i Rosendal for unge med nedsett funksjonsevne prioritert. Ny behov har meldt seg og det må snarast etablerast eit bufellesskap for unge med nedsett funksjonsevne på Husnes og. *Desse kostnadene er lagt inn i investeringsbudsjettet for 2020.*

Det å samle brukarar som har trong for døgntilbod i same bygg har mange føremonar. Det er sosialt for dei som bur der, lettare å skape gode fagmiljø og meir kostnadseffektivt.

Innanfor Rus og psykiatri er det og trong for fleire omsorgsbustadar. Ulike alternativ må utgreiast for å møte denne målgruppa sine behov.

Bufellesskap og omsorgsbustadar med heildøgns bemanning for hjelpetrengande heimebuande kan langt på veg erstatte ein institusjonsplass, men er mindre kostnadskrevjande. Behovet for fleire plassar i bufellesskap kan for denne målgruppa løysast ved å ta i bruk den "gamle rehabavdelinga på Rosendalstunet. Det er effektiv ressursbruk og tilgang til kvalifisert personell heile døgnet.

Kostra tal under viser at sektoren innanfor pleie og omsorg har noko høgare driftskostnadar enn samanliknbare kommunar. I 2017 vart kostnadane redusert, men auka etterspurnad og nye oppgåver medførte auka kostnadar i 2018, noko som viser att i tabellen under.

Netto driftsutgifter pleie og omsorg i prosent av kommunen sine totale nettoutgifter.

	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	36,2 %	37,5 %	35,7 %	37,5 %
Mandal	31,3 %	31,9 %	30,6 %	31,3 %
Stord	31,8 %	31,9 %	33,1 %	34,2 %
Voss	36,0 %	33,5 %	33,0 %	33,8 %
Hordaland	30,7 %	31,2 %	30,2 %	30,7 %
Kostragruppe 11	33,3 %	33,7 %	33,2 %	34,6 %

Omsorgsdelen utgjer den største delen av sektoren både i høve tenestemottakarar, tilsette og økonomiske ramar. For å få maksimal nytte av ressursane er vi heilt avhengig av å organisere tenestene i ei «omsorgstrapp» som er rett dimensjonert og som fungerer på alle nivå. Tildeling av tenestar må tilpassast og evaluerast i tråd med dette.

4.8.3 Sjukeheim

Kommunen har tre sjukeheimar som utgjer det øvste trinnet i omsorgstrappa og er eit tilbod til dei innbyggjarane som ikkje kan få dekkja sine behov for helsehjelp, stell og pleie på eit lågare omsorgsnivå. Til saman utgjer dette 127 institusjonsplassar. Dette er inklusiv to KAD senger på Husnes (kommunale akuttsenger) som kan nyttast for å unngå innlegging i helseføretak for innbyggjarar som har trong for meir hjelp enn dei kan få i eigen heim.

Kommunen har som mål at flest mogeleg skal få kunne bu heime lengst mogeleg. Dette medfører trong for korttidsplassar til rehabilitering og medisinsk oppfølging etter endt sjukehusopphald. Andre tiltak for å gjere dette mogeleg er nok avlastningsplassar til at nærpersonar får nødvendig avlastning for å klare å stå i krevjande omsorgssituasjonar. For få korttidsplassar aukar presset på heimetenestene.

Det er inngått samarbeidsavtale mellom kommunen og Helse Fonna som styrer samarbeid og fordeling av oppgåver mellom partane. I desse avtalane er mellom anna frist for å ta i mot utskrivingskaper pasientar regulert. Overliggedøgn og kostnader knytt til dette kjem på bakgrunn av desse tidsfristane.

Frå januar til og med september var det registrert 98 overliggedøgn på sjukehus. Dette utgjer kr 479 00.

Alle saker som omhandlar plass på institusjon, bufellesskap og omsorgsbustadar i tilknytning til institusjonane vert handsama av tilsette i stab på sektorkontoret.

Tal saker som er handsama på sektorkontoret frå 1.1. til 15.10.2019

Avlastningsopphald	Korttidsoffald	Langtidsoffald	Omsorgsbustad	Kommunal bustad
67 saker	219 saker	31 saker	29 saker	10 saker

4.8.3.1 Kostraanalyse

--

4.8.3.2 Tiltak

4.8.4 Heimeteneste

Heimetenester omfattar helsetenester i heimen og personleg assistanse til daglege gjeremål i tilknytning til heimen. Tenestene omfattar heimesjukepleie, praktisk bistand, dagtilbod, og BPA ordningar til brukarar med ulike diagnosar, lidelsar og funksjonsnivå. Tenestane er heimla i «Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester» og brukarane får tildelt tenester i form av enkeltvedtak.

Tenestetilbodet er retta mot brukarar som har utfordringar innanfor somatikk, psykisk utviklingshemming, rus og psykiatri. Tenesta vert ytt på døgnbasis av einingane: Heimeteneste nord, Heimetenester sør, Bu- og habilitering nord, Bu- og habilitering sør, Rus- og psykiske helsetenester. Einingane Bu- og habilitering har og avlastningstilbod til born og vaksne.

Sakshandsaming og vedtak vert utført i einingane. Arbeidet er omfattande og krev mykje ressursar samt høg kompetanse innfor både lovverk og fag.

Tenesteområde	Tal aktive brukarar	Helsetenester i heimen	Praktisk bistand i heimen	Tal sakertil no i år
Rus og psykiatri tenester	188	365 t/v	317 t/v	125
Heimetenester Nord og Sør	538	1985t/v	228t/v	810
Bu og habilitering Nord og S	70	1480t/v	1165t/v	60
Totalt	796	3830t/v	1710t/v	995

4.8.4.1 Utfordringar og strategiar

Det er fleire årsaker til eit aukande behov etter tenester innanfor alle heimetenestene.

Demografi: Framskrivning av folketal viser at kommunen får ei stor auke i eldrebefolkninga i åra som kjem. Denne auken tilseier at etterspurnaden etter tenester vil auke i omfang framover.

Folkehelseprofilen: Førekost av hjarte- og karsjukdom og plager i muskel/skjelettsystemet er særleg høgt i kommunen. Også born og unge er representert i denne statistikken. Vi veit og at psykiske vanskar aukar i omfang både hos born, unge og vaksne. Her ser vi konturar av noko som kan få store langsiktige fylgjer for individ og kommune om ikkje rette tiltak vert sett i verk.

Unge tenestemottakara: Av dei som mottar heimetenester i Kvinnherad, er ca 44 % under 66 år. Gruppa yngre tenestemottakarar har vore aukande over mange år, og ein ser same trenden på landsbasis. Dette har bakgrunn i reformer der ansvar for tenester til store brukargrupper er overført frå til kommunane. Desse brukarane har ofte har eit langvarig hjelpebehov

Endringar i lov om psykisk helsevern og nedbygging i spesialisthelsetenesten fører til at menneske med alvorleg rus og/eller psykisk lidning har mogleik til å velje behandling og bu i eigen heim. Dette medfører at vi skal yte tenester til brukarar med alvorleg sjukdom og komplekse tilstandar.

Endring i lovverket(2017) fører til at ein ikkje lengre kan verte innlagt mot sin vilje dersom ein har samtykkekompetanse. Sjukehusopphalda er svært korte og det tar lengre tid før ein vert innlagt til behandling. Det er aukande etterspurnad etter både bustad og tenester frå desse brukarane . Bufelleskap med egne bustadar og tilgang til personale heile døgeret kan for mange av desse brukarane vere den ei god løysing og i tillegg effektiv bruk av ressursane. Jmf. Mestre hele livet – Regjeringens strategi for god psykisk helse (2017-2022) og Helsedirektoratet sin veileidar Sammen om mestring – lokalt psykisk helsearbeid.

4.8.4.2 Kostraanalyse

Tabellane under viser at Kvinnherad kommune har fleire brukarar med omfattande hjelpebehov enn kommunar vi samanliknar oss med. Tabellen under viser brukera som er under 67 år. For brukarar med store hjelpebehov i denne aldersgruppa mottok kommunen det neste året om lag 38 millionar i refusjon. Kommunen har likevel store kostnader i høve ressurskrevjande brukarar.

Andel brukarar med omfattande bistandsbehov 0-66 år, heimeteneste				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	28,5 %	29,9 %	29,5 %	28,3 %
Mandal	14,7 %	12,7 %	14,0 %	12,9 %
Stord	26,4 %	29,8 %	27,7 %	32,6 %
Voss	22,7 %	22,9 %	24,3 %	24,6 %
Hordaland	23,2 %	23,9 %	24,3 %	24,2 %
Kostragruppe 11	20,5 %	19,7 %	20,4 %	20,5 %

Utgiftsbehov og kriteriedata i Kostra viser at indeksen på reiseavstandar innen sone i Kvinnherad kommune er mykje høgare enn dei kommunane vi vanlegvis samanliknar oss med. Kommunen har og ein høgare del eldre i dei ulike aldersgruppene og høgare andel PU over 16 år. Dette er kriteria som utgjør store kostnader for heimetenestene. Sjå tabell under.

Kommunane nyttar ulike prosentar av arbeidstida til kjøring og dokumentasjon i heimetenestene. Kvinnherad nyttar mellom 20-35% av arbeidstida til dette. Det er lågare enn mange andre kommunar og er lite forenelig med at det er mykje lenger reiseavstandar her enn i andre kommunar.

Ein del tid som i dag vert brukt til kjøring kan truleg reduserast noko ved hjelp av velferdsteknologi.

4.8.4.3 Tiltak

Det er trong for personal- og aktivitetsbase m/ fellesareal for tilsette og brukarar på S15 som er eit lågterskel tilbod for rusavhengige i Stølshaugvegen på Husnes. Slik bygningen er utforma per i dag er det ikkje rom for noka av dette i bygget. Eit fellesareal til å samlast på og nødvendige personalfasilitetar vil ha stor betydning både for dei som bur og dei som arbeidar der. Tiltaket ligg som eit forslag til investering for 2020.

- Prosjektet er kalkulert til 5,8 millionar

4.8.5 Helse

Eininga Helse omfattar legevakt, offentlege allmennlegeoppgåver i sjukeheim og ved helsestasjonar, smittevern og drift av legekontor.

For befolkninga bør fastlegetenesta vera eit lavterskeltilbod med god kapasitet og kort ventetid.

4.8.5.1 Utdringar og strategiar

Legeteneste på sjukeheimane i Kvinnherad har meir komplekse medisinske utfordringar no enn tidlegare og treng difor god legedekning. Nye krav til kompetanse på legevakta medfører behov for opplæring og bakvaksordningar for dei av legane som ikkje fyller krava.

Kommunen har samarbeidsavtale med Sunnhordaland interkommunale legevakt. Avtalen gjeld telefonhandtering for nød nummer/legevakt når legekontora er stengde, kveld, natt og helgedagar. Det er og ein samarbeidsavtale mellom Kvinnherad og Tysnes i fht. legevakt på Ølve og Hatlestrand.

Kommunen har i seinare tid hatt vanskar med å rekruttere til ledige fastlegestillingar. Auka arbeidsoppgåver for legane og lange pasientlister samt deltaking i legevakt er så arbeidskrevjande at unge nyutdanna legar ikkje vel desse stillingane.

Det er og signal på at fleire legar ynskjer å vere tilsette i kommunen med fast løn og med fast vakttillegg ved legevakt. Om ikkje vi kan tilby unge legar desse vilkåra vil det bli vanskeleg å rekruttere nye fastlegar til kommunen, og vi må nytte vikarbyrå som er ei kostbar ordning og ikkje gjev like god kvalitet i tilbodet til innbyggjarane. Kostratal viser at vi har ei god legedekning, men denne er basert på at det er tilsette i alle stillingane.

4.8.5.2 Økonomi-/kostraaalyse

Slik vi ser av tabellen under er legedekninga i Kvinnherad kommune nært gjennomsnittet for Kostragruppe 11.

Årsverk av leger per 10.000 innbyggjere				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	8,7	8,8	9,8	9,8
Mandal	9	9,3	8,5	9,3
Stord	10,2	9,5	9,6	9,6
Voss	8,8	8,8	8,8	9
Hordaland	7,7	7,5	8	8,4
Kostragruppe 11	9,5	9,6	9,8	10

4.8.5.3 Tiltak

Viktige tiltak for å kunne rekruttere nye legar er mellom anna reduserte pasientlister. For å kunne tilby kortare pasientlister må vi ha fleire legar og fleire legekontor. For å løyse utfordringane med fleire kontor bør ei ombygging av Husnes helsesenter prioriterast når helsestasjonen flyttar ut i mars 2020. På lenger sikt kan det vere grunnlag å vurdere om det er behov for å byggje eit nytt helsesenter.

- Det er lagt inn forslag om nytte 8 millionar til ombygging av helsesenteret på Husnes i investeringsbudsjettet for 2020.

4.8.6 Fysio- og ergoterapi

Eininga omfattar fast tilsette ergo- og fysioterapeutar, det kommunale hjelpemiddellageret og varmebassenget på Husnes. Eininga gjev primært tilbod til born og unge i helsestasjons- og skulehelsetenesta, institusjonsbebuuarar med trong for rehabilitering, og vaksne/eldre som ikkje kan nytte seg av tilbodet hos fysioterapeutar med driftsavtale.

4.8.6.1 Mål

Målsettinga i tenesta er å bidra til auka meistring av dagleglivet gjennom behandling, trening og tilrettelegging for aktivitet både heime og ute. Gruppetiltak som til dømes fallførebyggjande trening for eldre er tiltak som vert organisert gjennom eininga.

Eininga er og sentral i målsettinga med å implementere kvardagsrehabilitering og å fylgje opp den statlege satsinga på re/habilitering både i og utanfor institusjon. Kvardagsrehabilitering er basert på intensiv innsats, over ein tidsavgrensa periode i brukaren sin heim og nærområde. Kommunen oppnår økonomisk gevinst ved at brukar etter tiltaket har mindre hjelpebehov og ikkje treng eller i mindre grad treng tenester. Dette gjev på sikt lågare press på heimetenester, omsorgsbustadar og sjukeheims plass.

4.8.6.2 Tiltak

Tilbodet kvardagsrehabilitering treng å styrkast med ett årsverk frå 2020 for å kunne gjennomførast i heimeteneste Nord og. Dette vil utgjere kr 750 000 årlig i lønnskostnadar, men kommunedirektøren finn diverre ikkje midlar til dette i budsjettet før 2022.

4.8.7 NAV

Målsettinga i Nav nasjonalt og lokalt er å få flest mogleg i arbeid. Det er fokus på å gje unge ledige raskare oppfølging frå NAV-kontoret for å komme i arbeid eller fullføre utdanning. Kvinnherad har i dag ein stor del unge uføretrygda og eit høgt tal ungdomar og framandspråklege som ikkje er under utdanning eller i arbeid.

Nasjonale satsingsområder for NAV er barnefamiljar, ungdomar og innvandrere. Jmf. Nasjonale mål og hovedprioriteringar for de sosiale tjenestene i arbeids- og velferdsforvaltningen i 2020.

4.8.7.1 Økonomi-/kostraanalyse

Innvandrarar må få nødvendig hjelp og tilrettelegging for å komme seg inn på arbeidsmarkedet. Tett oppfølging frå Nav både i fht. arbeidstakar og arbeidsgjevar må prioriterast for å sikre gode resultat. Tabellen under viser at kommunen ligg høgt på sosiale utgifter og at ulike tiltak for å redusere desse kostnadane er nødvendige.

Netto driftsutgifter til sosialtjenesta per innbyggjer				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	2 742	3 447	4 781	4 395
Mandal	2 871	3 303	4 143	3 931
Stord	2 271	3 088	3 257	3 288
Voss	2 689	2 970	3 417	3 441
Hordaland	2 806	3 117	3 601	3 820
Kostragruppe 11	2 708	3 089	3 526	3 333

4.8.7.2 Tiltak

Fleire tiltak kan iverksetjast for å motverke andel uføre og andel sosialhjelpsmottakerer i Kvinnherad kommune.

For å redusere fråfall frå vidaregåande skule kan ordninga med kontordag på vidaregåande skule styrkjast med 0,20%, kostnaden utgjer ca kr 150 000, men kommunedirektøren finn ikkje rom for dette i budsjettet.

I løpet av økonomiplanperioden vert det særst viktig å fortsetje med å bygge opp eit godt system for oppfølging mot arbeid både på grunn av utfordringane lokalt og fordi lovverket stiller vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personar under 30 år. Nav og eining for Aktivitet, læring og meistring har eit godt samarbeidsprosjekt som sikrar oppfølging av denne målgruppa.

Tiltak mot barnefattigdom ved å berekne inntektsgrunnlag utan barnetrygd til barnefamiljar som mottek sosial stønad. Anslag omlag kr 1,5 mill. fom år 2021. Ein må nytta 2020 til å berekna og undersøka dette nærmare.

Det siste året har ein ved hjelp av prosjektmidlar hatt ein stilling som familiekoordinator på NAV. Det er svært gode erfaringar i frå dette arbeidet. For at tilbodet skal fortsetje må det prioriterast med kommunale lønsmidlar. Eit årsverk som familiekoordinator vil utgjere kr 750 000 årleg(**tiltak 6**).

4.8.8 Aktivitet, læring og meistring

Eining Aktivitet, læring og meistring inneheld sosiale møtestader, Aktiv Fritid, Frisklivssentral og oppfølging av unge vaksne med aktivitetspikt.

Dei sosiale møtestadene er lågterskel møtestader for vaksne personar som treng eit sosialt fellesskap, men som ikkje finn seg til rette eller klarar å nyttegjere seg av ordinære tilbod. Fokuset i tenesta er fysisk aktivitet, friluftsliv, kultur- og hobbyaktivitet. Lokalitetane er delt på Rosendal, Husnes og Fatland på Halsnøy. Bruken variera noko mellom dei ulike lokalitetane, men det er omlag 10-30 som nyttar seg av tilbodet kvar dag. Desse tenestene går rett i kjerneområdet av føremålet med folkehelselova, særskilt § 1, 4 og 7. Samstundes verkar den avlastande for andre helse og omsorgstenester då personar som i mange tilfelle vil ha behov for vedtak om helse og omsorgstenester får dekkja sine behov .

Frisklivssentralen er eit kommunalt kompetansesenter for fysisk aktivitet, kosthald og røykeslutt. Målgruppa er vaksne som treng rettleiing og oppfølging med tanke på endring av levevanar. Oppfølging som set den enkelte betre i stand til å ta vare på eiga helse og livskvalitet gjennom eigenmeistring er føremålet i denne tenesta. Dei ulike kursa har som regel deltaking på 8-12 deltakarar, noko som er tilrådd for denne type kurs og oppfølging. Folkehelselova og helse- og omsorgstenestelova er grunnlaget for tenesta.

Aktiv Fritid er eit tilbod til personar over 18 år som av ulike grunnar treng hjelp til å oppleve ei meningsfull fritid og sosiale samvere med andre. Tenesta vert organisert som individuell støtte-/treningskontakt, deltaking i aktivitetsgruppe eller individuelt tilbod i samarbeid med frivillig lag/organisasjon. Det er om lag 100 personar som har vedtak om Aktiv Fritid. Vedtaka vert fatta etter «Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester» § 3 - 1 og 3 - 2 pkt 6b..

4.8.8.1 Tiltak

Oppfølging av unge vaksne med trong for arbeid og aktivitet vert fylgt opp av tenesta vi kallar Aktiv i arbeid. Desse personane vil få vilkår frå NAV jamfør lov om sosiale tenester §20a: "*Det skal stilles vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer under 30 år, med mindre tungtveiende grunner talar mot det*". I denne samanheng er det NAV som set vilkår og sender tilvising til oss, medan eininga har den utførande rolla. Målsettinga med arbeidet er å få flest mogeleg vidare i utdanning eller arbeid.

NAV si kartlegging i september 2019 syner 40 personar i målgruppa til denne tenesta. Det var forventa ein auke dei neste månadane grunna personar som fell ut av skule på hausten.

- Det er lagt inn forslag om auke på 0,6 stilling til dette i budsjettet for 2020. Dette vil utgjere kr 450 000 årlig(**tiltak 4**).

4.8.9 Integrering, læring og opplæring

Eininga har ansvar for busetjing og opplæring av flyktningar som kjem til kommunen. Eininga sine oppgåver og ansvar er heimla i lov om opplæring og lov om integrering. Flyktningar som kjem til Kvinnherad er forplikta til å delta i eit toårig introduksjonsprogram. Formålet med introduksjonsprogrammet er å "*styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet*", jfr introduksjonslova § 1. Deltakarane gjennomfører norskopplæring og opplæring i samfunnskunnskap og førebuing for deltaking i yrkeslivet.

Kvinnherad kommune har sidan 2015 teke imot og busett 121 flyktningar. Dei to siste åra har kommunen blitt førespurt om å ta i mot til saman 25 flyktningar.

4.8.9.1 Utfordringar og strategiar

Eininga si drift må tilpassast både tal flyktningar kommunen tek i mot og tilskota som føl med i planperioden. Stor reduksjon i tal flyktningar, medfører færre deltakara på introduksjonsprogrammet og mindre tilskot til kommunen. Dette fører til reduksjon av drifta i eininga. Sjølv om tal flyktningar går ned må eininga ha betre lokalar. Dette vil gje noko auka leigekostnadar inntil ein på sikt får på plass ei meir permanent løysing.

4.8.9.2 Mål

Eininga jobbar med å vidareutvikla samarbeidet med NAV og vidaregåande skule for å gjera tilbodet til brukarane meir heilskapleg. Eit viktig møte med samfunnet er deltaking i språkpraksis.

Det må vere eit mål at alle kommunale einingar forpliktar seg i å leggje til rette for språkpraksis og arbeidspraksis for å bidra til arbeidserfaring og språkutvikling for desse innbyggjarane.

4.8.10 Matforsyning

Eininga matforsyning har ansvar for innkjøp av matvarer og produksjon av middag m.m til institusjonane samt nokre bufellesskap i kommunen. Det vert produsert omlag 75 000 porsjonar årleg fordelt på lunsj og middag. I tillegg driv eininga tre kantinar, catering og tek i mot og pakkar alt av tørrvarer, pålegg og liknande til alle avdelingane. Eininga har 5,5 årsverk inklusiv einingsleiar til å utføre desse oppgåvene. Alle årsverka har fagbrev som kokk. I tillegg har ein av dei fagbrev som konditor.

4.8.10.1 Status

Når det gjeld matkvalitet og servering på institusjonane, så har eininga Matforsyning utarbeidd retningslinjer for mat og måltidspolitik som grunnlag for mat, måltider og kvalitet i tilbodet. Hovedpunktene i desse retningslinjene er fylgjande:

- Alle mottakara av pleie- og omsorgstenestene på institusjonane må sikrast eit trygt, velsmakande og ernæringsmessig godt mattilbod.
- Det må leggjast vekt på å skape trivelige rammer rundt måltida med fokus på sosialt fellesskap.
- Det må leggjast til rette for individuelle ynskjer og behov, innflytelse på matval og innvolvering av pårørande.
- Det må gjennomførast regelmessige brukar- og pårørandeundersøkingar.
- Viktigheten av det gode måltidet må forankrast hos leiinga på sjukeheimane og i kommunen.
- Alle tilsette må ha god forståing av betydninga av god matomsorg for eldre si helse og livskvalitet, og dei må ha kompetanse på oppgåvene som utføres.

Desse punkta samsvarar i stor grad med innsatsområda "mat og matomsorg" i St. Meldinga Leve hele livet, som mellom anna har fokus på at maten skal vere næringsrik, sjå god ut, lukte og smake godt. For å redusere underernæring, og skape gode mat- og måltidopplevingar for den einskilde vert fylgjande løysingar føreslege.

- Det gode måltidet
- Måltidstider
- Valgfrihet og variasjon
- Systematisk ernæringsarbeid
- Kjøkken og kompetanse lokalt

Middag og lunsj vert i dag produsert lokalt på hovudkjøkkenet på Husnes og levert til institusjonane. Produksjonsmetoden er kok/kjø. Skilnaden på kok /server og kok/kjø er kun at siste del av tilberedinga etter kok/kjø metoden føregår på avdelingskjøkkenet. Produksjonsmetoden kok/kjø gjev dei ulike avdelingane valfridom til å servere middag når det er ynskjeleg, då slutttilberedinga føregår på avdelingskjøkkene. Brukarane får på denne måten oppleve mat tilberedning med matlukt, servering og måltid i avdelingane. Tilbakemeldingane frå bebuarane og tilsette er svært gode.

Tilrettelegginga av måltida på avdelingskjøkkene er viktige arbeidsoppgåve som betyr mykje for å skape eit vellykka måltid, og krev kompetanse hos tilsette. Nært samarbeid med hovudkjøkken og ulike former internopplæring med eigne fagfolk og e-læringskurs innanfor fagområdet er satsingsområde som sektoren vil prioritere vidare.

For at måltida skal vere eit høgdepunkt for bebuarane er tid og ro rundt måltidet viktig. Det er stor semje innanfor tenesta at nok ressursar til at tilsette kan sitje saman med brukarane under måltida og gje individuell tilpassa hjelp, skape ro og trivsel er avgjerande både i fht. ernæring og gode måltidsoopplevingar. Eit tiltak som vil sikre dette og samstundes sikre kvaliteten i måltida er fast kjøkkenpersonale på avdelingane som har ansvar for kjøkenfunksjonen og som i tillegg kan stå for produksjon av kaffimat. Lukta av nybaka vaflar o.l verker stimulerande og det kunne vært ein god aktivitet i fellesareala/avdelingskjøkkene. Dette er aktuelt uavhengig av kva produksjonsmetode ein har for middag.

Kommunestyret vedtok i desember 2018 fylgjande:

Kommunestyret ynskjer auka merksemd på matkvalitet og servering på institusjonane, og bed rådmannen

arbeida vidare med sak om kjøkendrift ved institusjonane.

Med bakgrunn i dette og dei erfaringar ein har, har kommunedirektøren sett på tre moglege alternativ for matkvalitet og servering.

4.8.10.2 Tiltak

Ein kan skissere opp tre ulike alternativ for matforsyning:

1. Vidareføre dagens drift slik det er gjort rede for.
2. Vidareføre dagens drift slik det er gjort rede for, samt at denne vert styrka ved at ein tilset ein klinisk ernæringsfysiolog. Målsetting er å sikre god og individuell tilpassa ernæring. Systematisk ernæringsarbeid vert styrka. Auke kostnad i årleg drift kr 750 000,-.
3. Det vert etablert produksjonskjøken med kok/server på kvar institusjon og Ølve alderpensjonat.

Det er ved alternativ 3 behov for å investere beløp tilsvarande ca 9 360 000 totalt på institusjonane Rosendal, Halsnøy og Husnes. I tillegg kjem auke i årlege driftskostnader til ca 11,5 nye kokkeårsverk. Med ein kostnad pr årsverk tilsvarande kr 750 000 vert dette ca kr. 8,6 mill.

Det er tidlegare greidd ut kostnader med produksjonskjøkken på alle tre institusjonane i kommunen.(sak 2017/30) I modellen under er det nytta tal frå denne utgreiinga. Sidan tala er frå 2017 må ein rekne med ein prisauke på både bygg og utstyr.

	Alternativ 1	Alternativ 2	Alternativ 3
Tiltak	Vidareføre dagens drift	Vidareføre dagens drift + tilsetje klinisk ernæringsfysiolog	Produksjonskjøken med kok/server på kvar institusjon
Investeringar	-	-	9.360 000
Aukte årlege lønskostnader	-	750 000	8 625 000

Produksjonsmetoden kok-server 7 dagar per veke på institusjonane vil krevje totalt 17 årsverk på produksjonskjøkena. Det er 11, 5 årsverk meir enn det som vert nytta per i dag til å produsere middag og vil utgjere ein ny lønskostnad på kr. 8.625 000 årleg. I tillegg er det 1,5 årsverk på kjøkkenet på Ølve.

Alternativ 3 vil sannsynlegvis gje utfordringar knytt til rekruttering av personell. Fleire vidaregåande skular har over tid lagt ned kokkelinjer. Dette er truleg ein medverkande årsak til at det er store vanskar med å rekruttere kokkar til å fylle ledige kokkestillingar på landsbasis.

Med bakgrunn i dette og dei inntektsrammene som Kvinnherad kommune møter vil kommunedirektøren prioritere alternativ 2(**tiltak 13**). Med det vil matforsyningen bli styrka med kompetanse innan ernæring slik at dei brukarane som har behov for individuell kartlegging og tilrettelegging i auka grad kan få dette i Kvinnherad.

Resultater etter brukarundersøkinga må og vektleggjast i vidare utvikling av denne tenesta.

4.8.11 Driftsbudsjett med endringar & nye investeringar

Budsjettramme - Sektor Omsorg, helse og sosial					
Tiltak		2020	2021	2022	2023
	Budsjettramme foregåande år	452 209 597	451 806 980	445 880 724	440 037 178
	Prisjustering	14 018 498			
	Nedskjæring	-13 054 387	-3 614 456	-3 567 046	-3 520 297
	<i>Driftstiltak:</i>				
1	2-kryss/Bjørke - innsparing grunna flytting	-205 000	-	-	-
3	Tilskot - flyktningar	-2 426 000	-2 011 800	-3 776 500	-5 287 100
4	60 % stilling - aktivitetsplikt sosialhjelp	450 000	-	-	-

Budsjettramme - Sektor Omsorg, helse og sosial					
5	Kvardagsrehabilitering	-	-	750 000	-
6	Familiekoordinator	750 000	-	-	-
8	Førebyggjande tiltak- heimebesøk eldre	-	-	750 000	-
9	Brukarundersøking	100 000	-	-	-
10	Stimuleringsmidlar - frivillig arbeid	100 000	-	-	-
11	Materiell rekrutering - kompetanse	50 000	-	-	-
13	Klinisk ernæringsfysiolog	750 000	-	-	-
15	Reduserte reiseutgifter	-100 000	-	-	-
16	Økning Microsoft-lisensar	364 272	-	-	-
17	Søkje ekstra tilskot innan akt/læring/mestring	-500 000	-	-	-
18	Leige av brakkar - Integrering og opplæring	300 000	-300 000		
19	Generell innsparing	-1 000 000	-	-	-
	<i>Sum driftstiltak</i>	<i>-1 366 728</i>	<i>-2 311 800</i>	<i>-2 276 500</i>	<i>-5 287 100</i>
	Budsjettramme 2020	451 806 980	445 880 724	440 037 178	431 229 781

Pr.nr	Investering	2020	2021	2022	2023
2081	OMSORGSBUSTADER I ROSENDAL		25 000 000	15 000 000	
2081	NYE BUSTADER MED PERSONALBASE PÅ HUSNES	2 000 000	4 000 000	-3 000 000	
2081	DETALJREGULERINGSPLAN OMSORGSBUSTADER V/ HALSNØYTUNET	1 000 000			
2093	KJØKKEN PÅ ØLVE ALDERSPENSJONAT	2 000 000			
2092	OMBYGGING HUSNES HELSEENTER	8 000 000			
2091	VELFERDSTEKNOLOGI	1 600 000	1 400 000	500 000	
	SUM	14 600 000	30 400 000	12 500 000	-

4.9 Sektor teknikk og miljø

Sektoren leverer ei rekke tenester direkte til innbyggjarane. Kvinnherad kommune har fokus på at tenestene skal ha ein god profil både med omsyn til helse og miljø. Val av løysingar skal tuftast på høg fagleg og kostnadseffektiv kompetanse. I tillegg leverer sektoren interntenester til dei andre sektorane.

Eit fokusområde framover vert å tilstrebe å finna dei "Smarte investeringane", som kan føra til reduksjon i driftsutgifter.

Sektoren blir stadig tilført auke i kostnadsnivå, dette bl.a. gjennom auke i talet på driftsobjekt, fleire uttrykkingar for «Brann og redning», svingningar i fellesutgifter som straum og bilpark. I tillegg ser ein at klimaendringar gir meir ekstremnedbør som skapar flaum- og rassituasjonar på det kommunale vegnettet.

Dette går utover primæroppgåvene til sektoren. Dersom ikkje driftsbudsjettet vert styrka i tråd med endringane, lyt ein redusera på tenestestandard.

Sektoren består av 7 rammeområder (6 einingar og sektorstab):

1. Sektorstab:

Sektorstab skal yta tenester innan økonomi og personal på tvers i sektoren. I tillegg skal sektorstab drifta bil- og maskinparken til kommunen på ein sikker, økonomisk og fornuftig måte.

2. Reinhold:

Eininga har ansvaret for reinhold av kommunale bygg. Tenestene skal bidra til eit godt inneklima som skapar trivsel for brukarane, besøkjande og tilsette. Alle innandørs areal skal ha eit forsvarleg og hygienisk tilfredstillande reinhold.

3. Brann og redning:

Eininga skal bidra til å verna samfunnet mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og bidra i andre akutte ulykker. Dette skal bl.a. oppnåast gjennom levering av tenester av høg kvalitet når det gjeld førebyggjande arbeid og brann- og ulykkesberedskap.

4. Bygg og eigedom:

Eininga har ansvaret for drift og vedlikehald av den kommunale bygningsmassen og tilhøyrande uteareal i samsvar med gjeldande lover og forskrifter. Det skal vektleggjast å ha eit tilfredsstillande inneklima, gjennomføring av ENØK- tiltak og eit tilfredsstillande ytre vedlikehaldsprogram.

5. Prosjektering og utbygging:

Eininga skal gjennomføra vedtekne investeringsprosjekt i budsjett- og økonomiplan, innanfor ansvarsområda «50 Vatn», «51 Avløp», «52 Veg- park og idrett», «53 Bygg», «54 Eigedom» og delvis «59 Andre prosjekt».

6. Vatn og avløp:

Eininga skal sikra at alle innbyggjarane i Kvinnherad kommune til ei kvar tid har tilgang til nok vatn av godkjent drikkevasskvalitet. Transport og reinsing av avløpsvatn skal vera i samsvar med norsk regelverk og standard.

7. Veg og park:

Eininga skal sikra at alle kommunale vegar, bruer og kaiar er i ein tilstand som samsvarer med vedtekne budsjett og planar, og at vegfarande kan ferdast på ein funksjonell og trygg måte. Eininga har også ansvaret for drift av idrettsanlegga og parkanlegga i kommunen.

4.9.1 Sektor stab

4.9.1.1 Utdringar og strategiar

- Fleire drifts- og vedlikehaldsobjekt i form av utviding av bilparken har gitt høgare driftsutgifter. Dette må kompenseras gjennom «Grønt skifte» (EL- bilar), utskifting eldre bilar, meir effektiv utnytting bl.a. gjennom gode «booking»- system. Bilparken må ikkje utvidast, heller reduserast.
- Per. 31.12.2018 har Kvinnherad kommune følgjande maskinar / bilar:
 - 14 lasterbilar/motorredskap/tankbil
 - 3 minibussar
 - 68 personbilar (av desse 13 EL-bilar og 1 hybrid)
 - 60 varebilar
 - 4 traktorar
 - 26 tilhengarar
- Samling av ansvaret på ein plass i organisasjonen har gitt innsparingar, bl.a. har ein sagt opp alle dyre leasingavtalar.

4.9.1.2 Mål

- Fornya bilparken, som bl.a. gir innsparing i årlege vedlikehaldsutgifter.
- Det er viktig å begrensa talet på bilar i den kommunale bilparken, dette bl.a. gjennom effektiv og optimal utnytting.
- "Grøn profil" med satsing på EL-bilar og seinare hydrogen- bilar, som gir mindre CO2- utslepp og rimelegare drift.

- Bidra til etablering av Hydrogenstasjon i Kvinnherad, dette via tilrettelegging i bilparken.
- Etablering av fleire ladestasjonar for EL-bilar.

4.9.1.3 Tiltak

- Innarbeida gode rutinar for hjelp til oppåver innan personal- og økonomi, på tvers i sektoren.
- Det er i investeringsbudsjett/økonomiplan sett av investeringsmidlar til fornying av bilpark.
- Kurs / informasjon om korleis unngå skadar under køyring /parkering.

4.9.2 Reinhald

4.9.2.1 Utfordringar og strategiar

Fleire drifts- og vedlikehaldsobjekt i form av meir areal gir meir reinhald og dermed høgare driftsutgifter. Dette må kompenseras med meir effektiv utnytting av personalressursane og meir bruk av maskinelt utstyr.

4.9.2.2 Økonomi-/kostraanalyse

Utgifter til reinhold har hatt ein liknande utvikling som samanliknbare kommunar, men kostnadsnivået er noko høgare enn gjennomsnittet for samanliknbare kommunar i Kostragruppe 11.

Utgifter til reinholdsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvm				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	137	133	165	173
Mandal	176	204	196	167
Stord	140	157	128	148
Voss	161	168	179	189
Hordaland	156	167	163	179
Kostragruppe 11	140	148	150	163

4.9.2.3 Mål

- Få ned sjukefråveret som no er altfor høgt.
- Auka graden av 100 % stillingar.
- Større mobilitet av personell, i større grad arbeida i grupper. Dette gir behov for ein bil til i eininga.
- I nybygg må div. maskinar til reinhald liggja inne prosjektet.
- Det er ynskjeleg at "Eining for reinhald" i større grad blir involvert i nye prosjekt vedr. val av overflater og møbelval. Det same gjeld når skular kjøper nye stoler og pultar, dette fordi det vert stort sett reinhald som må ta seg av vidare vedlikehald og evt. unødvendige tunge løft.

4.9.2.4 Tiltak

- Gjennomgang av reinhaldstenestene i samråd med dei andre sektorane. Vurdera forventningar opp mot faktisk tenestenivå, og vurderer samarbeid om deler av oppgåvene.
- Kjøp av reinhaldsrobotar og utskifting av ein del eldre utstyr.
- Vurdering av tiltak som bruk av innesko m.m.

Tiltaka vert ivaretatt innanfor gjeldande budsjettrammer.

4.9.3 Brann og redning

4.9.3.1 Utfordringar og strategiar

Vi ser siste åra ein dramatisk auke i talet på utrykningar (brannar, trafikkulukker m.m.), noko som har gitt betydeleg auke i driftsutgifter.

Dette må kompenseres bl.a. gjennom førebyggende arbeid og interkommunalt samarbeid. Vest brann og redning er ein viktig samarbeidsallianse i dette arbeidet. Det kan på sikt vurderast å etablerast eit beredskapsfond som kan brukast ved omfattande akutte hendingar.

Etter eit tilsynsbesøk fekk Kvinnherad kommune registrert avvik på ein tilsynsrapport. I denne samanheng vil ein fremja ei sak til politisk handsaming der ein skisserer opp moglege alternativ for framtidig organisering av brann og redningsarbeidet i Kvinnherad kommune.

4.9.3.2 Økonomi-/kostraanalyse

Netto driftsutgifter til brann er på nivå med Kostragruppe 11, sjølv om tal utrykningar er lågare i Kvinnherad enn gjennomsnittet i Kostragruppe 11. Kvinnherad er ein kommune med mange bygder og store avstandar, derfor har vi heile 8 brannstasjonar og er størst i Hordaland utanom Bergen på talet tilsette.

Netto driftsutgifter pr innbygger til brann og ulykkesvern				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	739	885	918	1 029
Mandal	730	786	803	843
Stord	630	677	713	732
Voss	750	729	709	738
Hordaland	799	808	830	856
Kostragruppe 11	853	919	935	1 019

Årsgebyr for feiing og tilsyn eksl. mva				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	230	239	250	335
Mandal	311	325	333	341
Stord	635	666	666	666
Voss	457	470	498	500
Hordaland	429	451	446	461
Kostragruppe 11	411	433	450	455

Antall utrykningar til branner og andre utrykningar pr 1000 innbyggere			
	2016	2017	2018
Kvinnherad	7,3	10,2	11,1
Mandal	16,9	18,3	21,3
Stord	8,1	9,2	10,2
Voss	10,1	10,9	14,8
Hordaland	10,8	11,2	12,9
Kostragruppe 11	13,8	14,9	17,3

4.9.3.3 Mål

Kvinnherad brann og redning har ansvar for brann og redningsberedskapen i Kvinnherad kommune. Her er 4 heiltidstilsette fordelt på førebyggende- og operativ avdeling. Eininga har ansvar for drift av 8 brannstasjonar med ca. 75 deltidstilsette brannmenn og -kvinner. Målsettinga for eininga er å levere førebyggende og operative tenestar av høg kvalitet for å ivareta tryggleiken til kommunen sine

innbyggjarar.

4.9.3.4 Tiltak

- Innføring av ny brannordning i Kvinnherad, der ein føl statlege oppfordringar om å satsa på "Kvalitet framfor kvantitet". Ny brannordning vil gje færre brannstasjonar med tilhøyrande bilpark og utstyr å drifta. Arbeidstilsynet gjennomførte tilsyn med Kvinnherad brann og redning i desember 2016, og det vert framleis arbeida med oppfølging av dette tilsynet. Kommunen har fått pålegg om oppgradering av brannstasjonar for å ta i vare helsa til brannmannskapa. Kommunen er ferdig med ombygging av Rosendal brannstasjon og Ølve brannstasjon. Krava frå Arbeidstilsynet gjeld samtlege brannstasjonar, og difor bør brannstasjonsstrukturen for kommunen vurderas. Eininga har i løpet av 2018 fått rekruttert nye mannskap til dei 8 brannstasjonane, men det er framleis ei utfordring å få personell med kvalifikasjonar i henhold til gjeldande forskrift. Grunna mange deltidstilsette har eininga høge lønnskostnader til lovpålagt utdanning av mannskap. Politisk sak om forslag til ny brannordning skal leggast fram.
- Det vert no innført feieteneste i kommunal regi, og dermed avvikling av konkurranseutsetting som idag.
- Det er behov for kontinuerleg utskifting av utstyr til brann- og redningsoppdrag. Mykje av dagens utstyr er gammalt og lite eigna til å møte dagens krav til tryggleik og funksjonalitet.
- Både brannsjef og leiar av operativ avdeling brukar mykje tid på vedlikehaldsarbeid som går utover administrativt arbeid. Det er ønskeleg å tilsetta ein brannkonstabel i 100% stilling som kan ta seg av vedlikehald av brannbilar, brannstasjonar, utstyr samt opplæring og kursing av mannskap. Dette er ikkje prioritert i denne økonomiplan, men ein må sjå dette i samheng med sak om brannordninga som er undervegs.
- Viser ellers til investeringsbudsjett, der det er sett av midlar til ny hovedbrannstasjon på Husnes og fornying bilpark.

4.9.4 Bygg og eigedom

4.9.4.1 Utfordringar og strategiar

- Fleire drifts- og vedlikehaldsobjekt i form av meir bygningsmasse gir auka driftsutgifter. Dette må kompenseras gjennom eit «Grønt skifte» (ENØK, energi m.m.) og i tillegg må ein vurdere strukturendringar for avhending av eldre formålsbygg som har fått redusert bruk. Bygging av større nye bygg må også vurderast, når slike ev, gir reduksjon i samla driftskostnader (inkl. kapitalkostnader).
- Meir satsing på bygningsvedlikehald vil i eit langsiktig perspektiv gi reduserte drifts- og vedlikehaldsutgifter.
- Ei stor utfordring for eininga er at alle straumutgifter som før vart fordelt ut på alle einingar no er samla i «Eining Bygg og eigedom». Store svingningar i straumkostnader gir også auka inntekter til kommunen (sal av konsesjonskraft), og kostnads- og inntektside bør i større grad enn før sjåast i samheng.

4.9.4.2 Økonomi-/kostraanalyse

Driftskostnadane på kommunal eigedom har vore på nivå med Kostragruppe 11 dei to siste åra, men energikostnadane har vore noko høgare enn gjennomsnittet.

Utgifter til driftsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvm				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	453	392	465	550
Mandal	587	627	680	704
Stord	471	577	555	613
Voss	538	446	489	601
Hordaland	583	625	640	727
Kostragruppe 11	475	484	487	545

Energikostnader for kommunal eiendomsforvaltning per kvm				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	125	76	144	169
Mandal	74	91	103	143
Stord	98	104	106	116
Voss	74	78	79	96
Hordaland	99	103	112	134
Kostragruppe 11	103	110	112	131

4.9.4.3 Tiltak

- Arbeida vidare med utvikling og bruk av digitale system for drift- og vedlikehaldsprogram ("Famac").
- Utarbeiding av rammeavtalar for gjennomføring av innkjøp, samt for driftsoppgåver, som ikkje vert utført i eigen regi.
- Følja opp målsettingar i Vedlikehaldsplan 2020-23.
- Gjennomføra Tilstandsanalyse i hht. foreslege referanse- nivå oppgjeve i Vedlikehaldsplan 2019-22. Nytt verktøy «NS 3424 Tilstandsanalyse av byggverk» som syner tilstandskarakter for kommunale bygg. Utarbeiding av langsiktige vedlikehaldsplanar som dannar grunnlag for løyving av nødvendige midlar.
- Framlegga tilstands- rapportar i frå tilstandskartlegging med skriftleg og visuell utforming til bruk i årleg budsjettarbeid. Dette vil føra til eit målretta og tilstandsbasert vedlikehald på kommunale bygg som stettar vedtatt referanse- nivå oppgitt for alle bygningar.
- Energimerking av alle kommunale bygg, utarbeida samle- søknad om tilskot.
- Etablering av energisentral for skulane og sjukeheimen på Husnes. Dette er ein erstatning for utfasa oljekjeler.
- Innføra energiovervakingsystem. Dette vil gje moglegheit å kartleggja på spesifikke nivå. Dette gjer styringssignal på kor ein bør setja inn tiltak som kan føra til driftsreduksjon. som til dømes symjebasseng, El-bil ladestasjonar, ventilasjonsanlegg mm.
- Utarbeida forslag til investeringar som gir reduserte driftsutgifter.
- Ha fokus på energireduserande tiltak, avsette personalressursar til kartlegging innan tiltak som fører til reduserte kostnader på lys- varme- og ventilasjonstyring.
- Vidareføra bruken av "Booking modul" i "Famac" som tar hand om utleige av kommunale skule- og aktivitetsbygg utanom ordinær bruk og driftstider.
- Utarbeida forslag til ein effektiv arealutnytting i den kommunale bygningsmassen.
- Gjennomføring av «Bustadpakken del 2» for heile Kvinnherad. Det er sett i gang arbeid med detaljregulering av område i Rosendal, her skal det oppførast 8-10 bustadar for personar med nedsett funksjonsevne; i tillegg skal det etablerast bustadar etter "Leige til eige"- prinsippet.

Viser elles til investeringsbudsjett.

4.9.5 Prosjektering og utbygging

4.9.5.1 Utfordringar og strategiar

- Auka grad av eigen- prosjektering og oppfølging av utbyggingsprosjekt vil gi innsparingar.
- Tilrettelegging av næringsareal og bustadareal for å stimulera til etablering av nye verksemder og auka tilflytting.
- Satsing på samferdsle ("Kvinnheradpakken" og andre overordna samferslestrategiar) vil føra til meir effektiv og tryggare trafikkavvikling, noko som kjem både næringslivet og innbyggjarane til gode. Næringslivet får betra konkurransetilhøve, og Kvinnherad vil bli ein meir attraktiv kommune å busetja seg i. Gjennomføring av nye samferdsletiltak vil gi auka sysselsetting i anleggsbransjen.

4.9.5.2 Økonomi-/kostraanalyse

Tabellane under viser at kommunen har investert mykje i samferdsel og bustad dei siste åra. Investeringar

til grunnskulesektor og kultursektor er tilsvarende mykje lågare enn gjennomsnittet i Hordaland og Kostragruppe 11.

Brutto investeringsutgifter til boligformål per innbygger i kroner				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	672	707	1 691	3 781
Mandal	819	1 833	311	527
Stord	743	708	263	986
Voss	63	505	44	1 147
Hordaland	548	608	441	667
Kostragruppe 11	1 353	1 605	1 197	1 663

Brutto investeringsutgifter til grunnskulesektor per innbygger i kroner				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	719	375	403	609
Mandal	492	1 133	572	1 573
Stord	852	4 438	6 294	2 260
Voss	4 209	5 263	1 573	875
Hordaland	2 823	2 887	3 390	2 762
Kostragruppe 11	2 456	2 292	2 187	1 794

Brutto investeringsutgifter til helse og omsorg per innbygger i kroner				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	586	3 832	9 689	1 784
Mandal	95	1 147	347	1 729
Stord	638	2 513	1 648	6 732
Voss	1 039	2 685	942	293
Hordaland	574	986	1 792	1 990
Kostragruppe 11	1 148	1 782	1 951	1 684

Brutto investeringsutgifter til kultursektoren per innbygger i kroner				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	977	2 473	416	493
Mandal	2 023	1 295	39	69
Stord	717	876	406	444
Voss	113	3 447	5 286	364
Hordaland	668	818	978	926
Kostragruppe 11	767	1 685	1 172	994

Brutto investeringsutgifter til samferdsel per innbygger i kroner				
	2015	2016	2017	2018

Brutto investeringsutgifter til samferdsel per innbygger i kroner				
Kvinnherad	690	1 082	5 312	6 173
Mandal	1 016	667	2 224	2 226
Stord	427	613	883	905
Voss	1 690	2 572	1 521	471
Hordaland	855	853	990	887
Kostragruppe 11	1 309	1 512	1 563	1 691

4.9.5.3 Mål

- Eininga skal gjennomføre dei vedtekne investeringsprosjekta i budsjett- og økonomiplan innanfor tildelte ressursrammer (tid, kapital og personell) og gjennomføre alle prosjekt med høgt fokus på HMS, kvalitet og "grøn profil" (bl.a. fokus på energikostnader).
- Kunne gjera gode vurderingar mtp. entreprisreform, materialval og ressursfordeling. Kunne utarbeide grovkakylar/kostnadsestimat i tidleg fase i eigen regi. Dette vil gje meir realistiske budsjett når Budsjett/økonomiplan skal utarbeidast.
- Alle prosjekt skal ha eit tydeleg mandat og vera godt forankra i organisasjonen før oppstart. Det skal vera samsvar mellom bestilling og rammer i prosjektet. Det er viktig at forslag til budsjett/økonomiplan er realistisk og at ein har tilstrekkeleg bemanning.
- Arbeide vidare med utarbeiding av nye felles digitale system for prosjektgjennomføring og gode rutinar for kvalitetssikring i utbyggingsprosjekt. Få formalisert prosedyrar-/sjekklister som verktøy i prosjektgjennomføringsfasane og satsa på kompetanseheving.
- Det må kontinuerleg arbeidast med å skapa gode kommunikasjonslinjer på tvers av einingane og sektorane i alle prosjekt. Dette for å oppnå rett nivå og kvalitet på føreståande utbygging og fanga opp kritiske faktorar som bør utgreiast på eit tidleg stadium i planleggingsfasen, samt sikre at reel medverknad vert ivareteke på ein god måte.

4.9.5.4 Tiltak

Viser til investeringsbudsjett.

4.9.6 Vatn og avløp

4.9.6.1 Utfordringar og strategiar

Denne eininga har vore heldigstilt grunna god økonomi. Politiske løyvingar (gebyrfinansiert) har gjennom svært mange år vore i heilt i tråd med innstilling. Derfor har vi eit drikkevatt av høg kvalitet og sikker levering. På avløpssida gjenstår noko meir. Det er bygt reinsing på dei største utsleppa, men fleire mindre utslepp går fortsatt ureinsa ut.

4.9.6.2 Økonomi-/kostraanalyse

Det er vedteke 100 % sjølvkost for eininga, dvs. at all drift og alle rente- og avdragskostnader på VA-investeringar vert finansiert gjennom VA-gebyra. Driftsresultatet vert vekta mot avsette fondsmidlar. Granna høgt avløpsfond, bør ein redusera avskrivningstida. Dette vil vera ein «Vinn – vinn» situasjon i og med at abonnentane får redusert gjeld og inntektene til resten av den kommunale drifta (kapitalkostnader frå VA) vert styrka.

Driftsutgifter til vatn og avløp per innbyggjar er lågare enn for eksempel på Voss. Samstundes er gebyrinntektene lågare i Kvinnherad kommune enn på Stord og Voss.

Vann - driftsutgifter per tilknyttet innbygger				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	1 463	1 706	1 392	1 608
Mandal	526	762	722	632
Stord	1 332	1 408		

Vann - driftsutgifter per tilknyttet innbygger				
Voss		1 943	2 127	1 885

Vann - Gebyrinntekter per tilknyttet innbygger				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	2 119	2 169	2 280	2 152
Mandal	758	1 001	977	1 114
Stord	2 359	2 269		
Voss		2 609	2 639	2 689
Hordaland	1 604	1 680	1 637	1 697
Kostragruppe 11	1 761	1 911	1 922	2 007

Avløp - driftsutgifter per tilknyttet innbygger				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	1 176	1 231	961	933
Mandal	1 102	1 409	978	1 195
Stord	1 341	1 340	1 486	1 474
Voss		2 206	2 513	2 245

Avløp - gebyrinntekter per tilknyttet innbygger				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	1 662	1 655	1 634	1 595
Mandal	1 461	1 759	1 674	1 430
Stord	2 339	2 117	2 323	2 506
Voss		2 683	2 730	2 751
Hordaland	1 742	1 892	1 881	2 011

4.9.6.3 Mål

- Det er ynskjeleg å auka investeringstakten. Eininga har bygt opp eit betydeleg fond over unytta driftsmidlar på ansvarområdet Avløp. Hovudgrunnen til dette er eit etterslep på vedtekne utbyggingsprosjekt og dagens låge rentenivå.
- Det er bestilt revisjon av «Kommunedelplan for vassforsyning og avløp 2013 – 2024» hos planavdelinga. Planen er at dette skal gjennomførast i 2019/2020. Hovudfokus har i gjennom mange år vore bygging av reinseanlegg både for drikkevatt og avløp. I rullering av plan vert det meir fokus på sanering av gammalt leidningsnett, spesielt oppdimensjonering av overvassnett for å takla klimaendringar i form av meir intens- nedbør.
- Fokus på separering. Med auka nedbørsmengde vert det enda viktigare å separera overvatnet ut frå spillvatnet. Dette fører til meir økonomisk drift av reinseanlegga, samt mindre fare for tilbakeslag mot abonnentar. I samband med separeringa vert også leidningsnettet på dei aktuelle strekka skifta ut/oppgradert. Dette gjeld både leidningar og kummar.
- Auka fokus på drikkevasskjeldene våre. Med endra klimatiske forhold, får ein periodar med store nedbørsmengder men også periodar med langvarig tørke.

4.9.6.4 Tiltak

Eining for vatn og avløp er eit stort tenesteområde i Kvinnherad, på same måte som i resten av Kommune- Noreg. Store investeringar trengs bl.a. til utbygging av reinseanlegg, fornying av leidningsnett og tiltak for å møte klimaendringar som t.d. meir intens- nedbør og lengre periodar med tørke. Det er difor naudsynt å koma i gang med dei prosjekta som omfattar drikkevasskjeldene våre, for å sikra nok vatn/tilrenning.

Viser til investeringsbudsjett.

4.9.7 Veg og park

4.9.7.1 Utfordringar og strategiar

- Kommunen overtar nye vegar etter privat feltutbygging og etter nedklassifisering av fylkesvegar. Det vert i tillegg etablert fleir og fleir idrettsanlegg. Begge deler gir auka driftskostnadar, som bl.a må kompenseras gjennom meir energi- smarte energikjelder (t.d. LED- ljøs). I tillegg må ein vurdere privatisering av deler av det kommunale vegnettet (når ein får nye driftsobjekt, må ein avhenda nokre «i andre enden», om ikkje må det tilførast meir økonomiske ressursar).
- Største utfordringa ligg i «Klimakrisa», der meir ekstremnedbør fører til oftare ras og flaumskader, som gjer at der vert altfor lite midlar igjen til ordinær drift av det 180 km lange kommunale vegnettet. Det bør vurderast å etablera eit beredskapsfond som kan brukast ved omfattande akutte hendingar. Dette vil frigje ressursar til å få bukt med etterslepet vi i dag har på ordinært vedlikehald.
- Det skal i 2019/2020 utarbeidast «Kommunedelplan for samferdsle», som har 3 deler:
 - a) Rullering gjeldande trafikksikringsplan
 - b) Hovedplan (vegnorm) for kommunale vegar
 - c) Overordna samferdsstrategiar

4.9.7.2 Økonomi-/kostraanalyse

Mens investeringane på samferdsel og kommunale vegar har vore svært høge i kommunen dei siste åra, har driftsutgiftane vore tilsvarande låge samanlikna med andre kommunar vi vanlegvis samanliknar oss med.

Brutto driftsutgifter til samferdsel per innbygger i kroner				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	984	1 012	937	1 232
Mandal	1 452	1 718	1 759	1 494
Stord	823	721	678	813
Voss	2 249		1 870	2 090
Hordaland	1 328	1 424	1 483	1 518
Kostragruppe 11	1 635	1 671	1 798	1 934

Netto driftsutgifter til kommunale veier og gater per km(kroner)				
	2015	2016	2017	2018
Kvinnherad	68 071	70 381	63 894	87 088
Mandal	124 007	155 137	161 136	135 321
Stord	106 723	91 310	91 583	122 689
Voss	117 955		104 793	114 331
Hordaland	135 778	148 294	143 672	149 440
Kostragruppe 11	92 041	94 047	101 024	102 933

4.9.7.3 Mål

Eininga skal sikra at alle kommunale vegar, bruer og kaiar er i ein tilstand som samsvarer med vedtekne budsjett og planar, og at vegfarande kan ferdast på ein funksjonell og trygg måte. Det er ei målsetting at nødvendig vedlikehald kan utførast kontinuerleg. Det er dårleg økonomi i å utsettja årleg vedlikehaldsarbeid.

4.9.7.4 Tiltak

- Etablera rutinar og ordningar for bruk av kommunale kaiar og tilhøyrande anlegg. Avgifter og leigeinntekter må i størst mogeleg grad dekkja drifts- og investeringskostnader.
- Investering i meir tenleg utstyr for drift- og vedlikehaldsoppgåver for betre og meir effektiv drift.
- Revidera og utarbeida like driftsavtalar med idrettslaga. Vurdera om idrettslaga sjølv kan utføra ytterlegare driftsoppgåver.
- Viser til investeringsbudsjett.

4.9.8 Driftsbudsjett med endringer

Budsjetttramme - Sektor Teknikk og miljø					
Tiltak		2020	2021	2022	2023
	Budsjetttramme foregåande år	78 897 241	86 193 606	84 490 282	83 705 455
	Prisjustering	2 445 814			
	Nedskjæring	-2 277 606	-689 549	-675 922	-669 644
	<i>Driftstiltak:</i>				
1	Auka driftskostnader på Rosendalstunet grunna utviding	2 000 000	-	-	-
2	Straumkostnader, årleg auke	1 850 000	-	-	-
3	Nye byggefelt/ nedklassifisering Fylkesvei	2 000 000	-	-	-
4	Auke i reiseutgifter (netto auke er 100.000 kr)	300 000	-	-	-
6	Drift nye parkar, kaiar og terminalbygg	400 000	-	-	-
7	Utviding bilpark, auka drift	400 000	-	-	-
8	Utviding reinhald, meir areal	200 000	-	-	-
9	2 kryss/Bjørke - innsparing reinhald	205 000	-	-	-
10	Flytting av driftskostnader (leikeplassar)	300 000	-	-	-
11	Auka kostnad Microsoft-lisensar	141 481	-	-	-
11	Reduksjon i leige etter endt leieperiode - brakkar brannstasjon	-	-	-108 904	-230 000
12	Reduksjon i leige etter endt leieperiode - brakkar NAV	-1 117 800	-372 600	-	-
13	Demontering brakkerigg	372 000	-372 000	-	-
14	Avslutning leige av tomt NAV	-137 025	-45 675	-	-
15	Reduksjon i leige etter endt leieperiode - rus og psyk.	-670 500	-223 500	-	-
16	Auka driftskostnader på Nye Aksen	1 600 000	-	-	-

Budsjetttramme - Sektor Teknikk og miljø					
17	Reduksjon på ein stilling	-715 000	-	-	-
	Sum driftstiltak	7 128 156	-1 013 775	-108 904	-230 000
	Budsjetttramme 2020	86 193 606	84 490 282	83 705 455	82 805 812

For investeringsbudsjett vises det til vedlegg.

4.10 Kvinnherad Kyrkjelege Fellesråd

I Kvinnherad har vi 12 kyrkjer, to frå tolv hundre talet, to frå 17 hundre talet, 8 frå åttehundre dei to yngste er frå 1914 og 1978. Det er særskilt krevjande for ein kommune med berre 13 tusen innbyggjarar å ha så mange kyrkjer, det er dyrt å halda dei ved like i tillegg til at kostnad ved oppvarming og forsikring er høg.

Det er 15 gravplassar i Kvinnherad som Fellesrådet har ansvar for å drifta og forvalta. Etter at utvidinga av Husnes gravplass vart ferdig ser det no ut til at alle gravplassane har godt nok areal for lang til framover, med unntak av Varaldsøy gravplass som må utvidast. Dette er relativt enkelt prosjekt som kan gjerast innafør gravplassen sitt område.

Fellesrådet har 40 tilsette, men mange av desse har berre veldig små stillingar eller han tilsetting med timeløn. Totalt er det 13,4 årsverk hos Fellesrådet. Dette er kyrkjetenarar, organistar, reinhaldarar, dei som jobbar med barne- og ungdomsarbeid, klokkarar og administrasjon.

Budsjettert auke i lønnskostnader er berekna til 3,8 % i 2020. Ein stor del av auken er grunna merkbar auke i mengd gravferder. Dei fyrste ni månadane i 2019 har var det 110 gravferder i Kvinnherad samanlikna med 102 i heile 2018. Vi har lenge vore førebudd på at dette ville koma på grunn av aldrande befolkning og må rekna med fleire gravferder i åra som kjem.

Det er små endringar på driftskostnader, med unntak av betaling til kommunen for leige av bilar / gravemaskin og dyrare straum.

Tiltak:

Utbetring tak på Eid kyrkje:

Skiferheller på Eid kyrkje har byrja å bli lause og falla ned frå taket, mest sannsynleg på grunn av råte i undertak og lekter. Det er naudsynt å setja i gong tiltak snarast mogleg for å reparera taket og hindre alvorlegeulykker. Dette er eit stort, omfattande og dyrt prosjekt som vi meiner vil koma på rundt 1,5 millionar kroner.

Vedlikehald på kyrkjer:

Når vi har så mykje som tolv kyrkjer må vi rekna med at det er trong for å male i snitt ei kyrkje i året. Erfaringa tilseier at kostnaden ved det er frå kr. 400.000,- til kr. 1.000.000,-. Taket på Uskedal kyrkje treng omfattande reparasjon, for der har vi liknande problem som på Eid, vindauge i mange av kyrkjene er dårlege og treng å skiftast ut eller reparerast. Vi vil halda fram med å installera varmestyring og automatisk ringing i kyrkjene. Dei to sistnemnde vil kunne gje innsparing på drift. I tida framover er det og viktig å setja fokus på energisparande tiltak i tillegg til varmestyring, slik som varmepumper i staden for røyromnar og isolering av tak og veggjar. Vi må og starta å leggja plan for utbetring av elektrisk anlegg i nokre av kyrkjene. Det er løyvd totalt 2 millionar kroner årleg i investering til vedlikehald av kyrkjene.

Minnelunder:

Fellesrådet har vedteke å etablere minnelund ved alle kyrkjene i Kvinnherad. Fleire og fleire vel kremering og nedsetting av urne i staden for vanleg kistegrav. I dei store byane er det no meir enn halvparten som vel urnegrav, og utviklinga på mindre stadar går i same retning, men mykje saktare. Minnelund er eit godt alternativ for pårørande som bur langt vekk og ikkje har høve til å stelle og sjå til ei grav. Den er og eit rimelegare alternativ, for sjølv om eingangskostnaden er kr. 3.000,- er det lite i høve til å kjøpe ein gravstein.

For gravplassforvaltar (Fellesrådet) er det ein fordel med urne framfor kiste, sidan den tar mindre plass. Fellesrådet har i mange år oppfordra til bruk av urne med å betale kostand ved kremering som i dag er på kr. 4.500,-. Dette fordi det både er mindre arbeid i samband med graving og det er lettare å bruke gamle felt på nytt til urnegraver. Difor vert det ikkje så ofte behov for utviding av gravplassar og kommunen slepp difor store investeringskostnader.

Det er løyvd kr. 600.000,- over investeringsbudsjett i 2020 og 2021 til å etablere minnelund i Rosendal,

4.10.1 Driftsbudsjett med endringer & nye investeringar

Budsjettramme - Kvinnherad Kyrkjelege Fellesråd					
Tiltak		2020	2021	2022	2023
	Budsjettramme foregåande år	10 380 000	10 002 130	9 922 113	9 842 736
	Prisjustering	321 780			
	Nedskjæring	-299 650	-80 017	-79 377	-78 742
	<i>Driftstiltak:</i>				
1	Generell nedskjæring	-400 000	-	-	-
	<i>Sum driftstiltak</i>	<i>-400 000</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
	Budsjettramme	10 002 130	9 922 113	9 842 736	9 763 994

Pr.nr	Nye investeringar	2020	2021	2022	2023
5907	Vedlikehald kyrkjer	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
5920	Fornyng tak på Eid kyrkje	1 500 000	-	-	-
5921	Minnelunder	600 000	600 000	-	-
	SUM	4 100 000	2 600 000	2 000 000	2 000 000